

Persian Texts Relating to Zoroastrianism.

صد در نشر و صد در بندش

SADDAR NASR

AND

SADDAR BUNDEHESH.

EDITED BY

ERVAD BAMANJI NASARVANJI DHABHAR, M.A.

Lecturer in Avesta and Pahlavi,

Mulla Feeroze Madressa.

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE

PUNCHAYET FUNDS AND

PROPERTIES.

1909.

2825
OL 3791-3.3

12-11-1909

OL 3791-3.3

Trustees of the Parsee Punchayet
Funds and Properties

Bombay:

PRINTED AT THE

BRITISH INDIA PRESS, BYCULLA.

PRESENTED
TO THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET
BY THE SECRETARY, THE SIR JAMSHEDJI
SECRESBY TRANSLATION UNIT.

PREFACE.

*Office of the Trustees of the Parsee Punchayet
Funds and Properties.*

THE Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee religion and the texts of the unpublished Pahlavi, Pazend and Persian literature prepared and published. The work of preparing the texts of the two Saddars published in this Volume was entrusted to Ervad Bamanji Nasarvanji Dhabhar, M. A. The Trustees offer their best thanks to Ervad Dhabhar for the careful way in which he has done his work.

BOMBAY, } JIVANJI JAMSHEDJI MODI,
22nd October, 1909. } Secretary.

21/10/1909
26

INTRODUCTION.

The Rivāyats which are written in Pahlavi and in Persian are records of religious laws and doctrines, customs, legends and traditions of the Parsees. Persian Rivāyats are of two kinds, (i) old Rivāyats; and (ii) new or greater Rivāyats. In the old Rivāyats are included the Saddars and compositions of a like nature. New or greater Rivāyats are collections of the answers given by the priests of Persia to the questions proposed to them by their co-religionists in India, and hence different groups of answers are generally named after those who were expressly sent to Persia for obtaining religious information on moot and obscure points, *e. g.*, the Rivāyat of Nariman Hoshang, the Rivāyat of Kaus Kamdin, &c.⁽¹⁾ This latter class of Rivāyats occupy a period of nearly 300 years dating from 1478 A. C. when Nariman Hoshang of Bharutch brought letters to India from Sharfābād and Turkābād in Persia, down to the year 1773 A. C. when Mulla Rustam Kaus Jalāl brought, from Yazd and Kermān, the *Ithoter* Rivāyat embodying the answers to 78 questions proposed by the Parsees of India to the priests of Iran.⁽²⁾ This "revival of Parsee literature in India proceeded from Karmān, where the learned tradition always was kept more free from foreign influence and dates at the earliest from the end of the thirteenth century.

(1) *Vide* the preface to the Gujarati Rivāyat of Dastur Darab Hamajyar, published in 1896 A. C., by Ervad Rustamji Jamaspji Dastur Meherji Rana.

(2) *Vide* the *Parsi Prakāsh*, Part I, pp. 6-17, 39, 60; Part X, p. 839 and p. 843 by Bomanji Byramji Patel, and Grundriss der Ir. Ph. Die Pahlavi-Litteratur;—The Rivāyats, pp. 125-127, by Dr. E. W. West. *Vide* also K. R. Cama Memorial Volume, pp. 173-174, edited by Shams-ul-Ulama Jivanji Jamshedji Modi, B.A.

In its subsequent development it may be divided into three parts, which partake, on the whole, of a more scientific and learned character, in our sense of the terms, than the former periods. . . . The second division of these Parsee writings composed in Persian, exhibits a sort of Talmudic literature, the Rivāyat, digests of the religious rules for the casuistry of common life, dogmatical and legendary treatises, the Shāyist-Nāshāyist, the Saddar, 'Ulamāi Islām, Jāmāspnāma, &c. Not long after were composed the poetical redactions, of these and older works, *e. g.*, of the Ardāi-Virāf and the Saddar-i-Nazm, and original poetical compositions, such as the Zartushtnāma and Kissai Sanjān."⁽¹⁾

We have seen that the Saddar is a Rivāyat. The word Saddar signifies a hundred gates or chapters. One hundred principal subjects, religious and moral, are incorporated in the Saddars : hence the name. In the Saddar-i-Nazm or metrical Saddar, a poetical redaction of the Saddar Nasr or prose Saddar, the Zoroastrian religion is compared to a city having one hundred gates, each leading to wisdom. The author says therein that whoever finds his way through any of these gates into the city is freed from sin and that in the city of the religion founded by Zarathushtra, the way to salvation can be found only through these hundred gates."⁽²⁾

(1) *Vide* "Contributions to the Knowledge of Parsee Literature", by Dr. E. Sachau, in the Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, Vol. IV. (new series), 1870.

(2) *Cf.*, the following lines from the introduction to the Saddar Nazm :—

ز راتشت شهری بنا کرده است . درو صد در از غیب وا کرده است
بهر در که یابی در آن شهر را . بیدایی بهشت و روی از گناه
ز راتشت بنگر چه دین پرور است . که در شهر دینش ره از صد در است

This importance claimed for the Saddar by its author was continued for generations in India in the absence of any correct study of the Avesta and Pahlavi. Before the foundation of correct Avestan scholarship, the rudiments of Zoroastrianism were often taught to his disciples by a priest from the Saddar, aptly called "an excellent text-book of Parsism".⁽¹⁾ Again so much weight was attached to the Saddars by the Parsee priests of India that, in the compilation of the original Rivāyats we find them justifying the answers to the religious questions, more often than not, by long quotations from them.⁽²⁾

There are two metrical versions of the prose Saddar, now extant. One is the Saddar Nazm or metrical Saddar, and the other is what is generally known as the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or the long-metre Saddar. The former was composed from the prose Saddar by Iran-shah⁽³⁾, son of Malek-shah

(1) Darmesteter : S. B. L., Vol. IV., Introduction, p. XVI.

(2) *Cf.*, for example, Dastur Darab Hormajyār's Rivāyat.

(3) *Cf.*, the following lines from the Introduction to the Saddar Nazm :—
بایران شه آن مرد مشهور بود . ملک شاه را در جهان پور بود
"That man was known as Irān-shah ; Malek-shāh had a son in this world."
Construing the first hemistich of this line in a different way, the late Dastoor Jamaspji M. Jamasp Asa, in his preface to the Gujarati translation of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar, calls the author of the Saddar Nazm, Shah-Mard. Thus construed, the translation of the first hemistich would be :—"That Shah-Mard was known in Iran" (supposing آن to be placed between Shah and Mard for the exigencies of metre). Again, *cf.*, the following line from the postscript to the Saddar Nazm, where the author calls himself Mard-Shah :—

چنین نظم بودست از مرد شه . ملک شاه بودش پدر با خرد

"Such is the poetic version of Mard-Shah ; the glorious Malek-Shah was his father." Dr. West thinks that this Mard-Shah was probably a brother of Irān-Shah, and that the former wrote down what the latter had composed. (Grundriss der Ir. Ph. : Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 § 113).

of Kerman in 864 A. Y.⁽¹⁾, i. e., A. H. 900⁽²⁾ or 1496 A. C., while the latter was composed by two laymen named Mulla Rustam Asfandiyar of Khorassan and Mulla Behzad Rustam⁽³⁾ in 978 A. Y.⁽⁴⁾, i. e., 1605 A. C. Similar attempts at versification of original religious prose texts are not unknown to students of Persian Rivāyats. For example, the Zartusht Nameh, it is stated, was first composed in Persian prose from Pahlavi by Dastur Kaikaus bin Kaikhusro, and then versified by

(1) Cf. the following lines from the Introduction to the Saddar Nazm:—

همی از دوی بدصد و شصت و چهار .: اسفندارمده ماه ای کامگار
ششم روز آن روز خرداد بود .: کزین نظم جان و خرد شاد بود

(2) Cf. the following lines from the postscript to the Saddar Nazm:—

ده و چار بود از محترم که من .: شعر کرده تاریخ آن در ستم

"It was on the 14th of Moharram that I made the chronogram of the book." According to the *abjad* system, the consonants of the word شعر added together give A. H. 900.

(3) Cf. the following lines from the postscript to the 16th Chapter of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar:—

شانزده در را که گفتارم رسنم اسفندیار
بعد ازان ماوش گزیده رفتم است ازیں دیار
پس نصیب او چنن بردمست در ملک جهان
باقیانش گفتارم است بهزاد رسنم تو بدان

(4) Cf. the following lines from the postscript to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil:—

از حساب یزدجردی نهصد و هفتاد و سه
نیک نیتش این سخنرا نوبدان ای روز به

This is the date of the book as found in one of the MSS. of it in the possession of Ervad Maneckji Rustomji Unvala. The late Dastur Jamaspji has given the year 900 A. Y. as the date of composition of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil in the preface to his Gujarati translation of that work. Dr. West, on the authority of Dastur Jamaspji, gives 1531 A. D. as the Christian date of its composition. (Vide S. B. E. Vol. XXIV, Introduction, p. XXXVII and pp. 255, 256, note 3.) No MS. authority can be adduced for the verification of this latter date.

Dastur Zartosht Behram.⁽¹⁾ There is yet another Saddar called Saddar Bundelesh in Persian prose treating of the religious laws and customs and rites of the Parsees in nearly the same strain and written in much the same style as the Saddars described above.⁽²⁾

Dr. Hyde has given a Latin translation of the Saddar Nazm in his *Historia Religionis Veterum Persarum* (A. C. 1700), and a Gujarati translation of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil was first published in Bombay in A. C. 1844 and again in A. C. 1881 by the late Dastur Dr. Jamaspji Minochehrji Jamasp Asa. Dr. Spiegel has incorporated six extracts⁽³⁾ from the Saddar Bundelesh with German translation in his *Die traditionelle Literatur der Parsen*, pp. 168-181 (A. C. 1860). That profound Pahlavi scholar, the late Dr. West, has furnished an English translation of the Saddar Nasr in S. B. E. Vol. XXIV (A. C. 1885).

Nothing is known from the Saddar Nasr or the prose Saddar about the author who composed it, nor do we find therein any mention of the age of its composition. But we find in the introduction to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil or long-metre Saddar, referred to above, that the prose Saddar was composed by three learned Dasturs or high priests named Vardast,

(1) Cf. the following line from the postscript to the 16th Chapter of the Saddar-i-Bahar-i-Tavil:—

زرتشت نامه که کی کارس کیخسرو بگفت
بعد ازان زرتشت بهرام نظم از دارا بست

(2) For the description and contents of the Saddar Bundelesh, vide below.

(3) The six extracts form Chapters 8, 9, 71, 73, 98-99 (upto § 3), and 100 (from § 18 to end) of our text of the Saddar Bundelesh.

Medyomāh and Syāvakhsh at the time of the Arab conquest. ⁽¹⁾ Anyhow, the composition of the prose Saddar must be anterior to 864 A. Y., the date of composition of the Saddar Nazm.

From the fact of the Persian word Bundelesh spelt differently in a Rivāyat MS. Bu 29, Saddar Bundelesh: its title, age, and author. Dr. West infers that the title Saddar Bundelesh is a misnomer and that the only plausible reading of the word is Sad Darband-i Hush,

(1) Cf., the following lines from the Introduction to the Saddar-i-Bahar-i-Tavil:—

چون نزدیکی بود ایام دور باشم
برگزیده نیک کرداران و دستوران دین
وردست بزرگ و میدیور صا اشو
با میارشان مهر دستوران اشو پاسخ شنو
با صلاح یکدیگر از گفتن چیزهای که بود
از کتاب پارسی بیرون نوشتن بهر مود

Cf., also the following line from the Introduction to the Saddar Nazm:—
بزرگان زوشتا و پازند و زند: مودین مه درش را بیرون کرده اند

According to Dr. West, the author of the Saddar Nasr seems to have been Irān-Shāh Yazdiyār mentioned in § 6 of the introduction to our text of the Saddar Nasr. (Vide Grundriss der Ir. Ph: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123, § 113.) Who this Irān Shāh son of Yazdiyār was, we cannot say with any certainty. We have seen above that one Irān-Shāh, son of Malek-Shāh, was the author of the Saddar Nazm. This Section 6 is found only in BS. and two other MSS. collated omit it. It seems to be merely an interpolation (vide our text of the Saddar Nasr and also S. B. E. Vol. XXIV, p. 2663, n. 2). One MS. of the Saddar Nasr, written in 1179 A. Y., No. 487 belonging to the Manekji Limji Hataria's Library, gives this section thus:—

اما بعد بداند که این کتابست از شایست و ناشایست که دستوران
و مودیان از دین و مازدیسنان از تقصیر [تفسیر] زند بیرون
آورده اند و بعد در نام نهاده اند تا بر مردمان آسان باشد و دران وقت
خسرو شاه بن آذرباد مودیان مودید از خط پهلوی بخط دبیری نقل
کرده است و دیگر بهمن بن پایدار بکتاب مودیان مودید نقل نموده
و ایران شاه بن ایژدیار بن تشریاریار بن آذرباد بخط دبیری آورده
است که دستوران و مودیان و دانایان از زند و پازند و اوستا تفسیر
[تفسیر] کرده بودند

“the hundred door-bolts of the understanding.” ⁽¹⁾ But the reason why the book is called Saddar Bundelesh seems to be this that it has many subject-matters in common with the original Saddar Nasr and that, like the Pahlavi Bundelesh and unlike the Saddar Nasr, it opens with a description of the creation of the world and ends with a chapter on eschatology. The name of the author of the work has not been known; but its date can be ascertained from the fact that the oldest MS. of the Saddar Bundelesh is found in the Rivāyat of Kāmdin Khambayeti brought from Persia in 896 A. Y. This MS. is No. T 30 of the Navsari First Dastoor Meherji Rana Library, from which several copies seem latterly to have been made in India. ⁽²⁾ Thus the composition of the Saddar Bundelesh is intermediate between that of the Saddar Nasr and its poetical redaction, the Saddar Nazm, on the one hand, and that of another poetical redaction, the Saddar-i-Bahar-i-Tavil, on the other hand.

From sections 114, 115 of Grundriss der Ir. Ph.: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 (as described by Dr. West) and from S. B. E. Vol. V., p. LIX, note ⁽³⁾, we are led to infer that Saddar Bundelesh and Shāyast Nā-shāyast are two different treatises. But from an account of the Paris MSS. P46, P47 and of the MSS. Nos. 56, 116 ⁽⁴⁾ of the Ouseley collection in the Bodleian Library at Oxford, and again from the contents of the last two MSS. as given by Dr. West in section 15 (Grundriss: Die Pahlavi-Litteratur) we conclude without

(1) Vide S. B. E., Vol. XXIV., Introduction, p. XLV. and Grundriss der Ir. Ph: Die Pahlavi-Litteratur, p. 123 § 114.

(2) For a description of the MSS., see below.

(3) This note runs thus:—There is also a Persian treatise called Shāyast Nā-shāyast, which gives a good deal of information obtained from the Persian Rivāyats and copies of which are contained in the MSS. Nos. 56 and 116 of the Ouseley collection in the Bodleian Library at Oxford.

(4) For a description of these MSS., see Nos. 1952 and 1953 of the printed catalogue of MSS. of the Bodleian Library at Oxford.

hesitation that these MSS., one and all, contain the same treatise, call it by the name of Saddar Bundelesh or by that of Shāyast Nā-shāyast. The book was, perhaps, called Shāyast Nā-shāyast from its opening words, viz., این دفتر شایست ناشایست (1). This is again borne out from the colophon to a MS. of the Saddar Bundelesh (2) belonging to Dastur Kaikhosru Jamaspji and written in 1180 A. Y., which runs thus:—تمام شد پند نامه دین Spiegel's conjecture was right when he said that the Shāyast Nā-shāyast was, perhaps, identical with the Saddar Bundelesh (3). The title Saddar Bundelesh seems to have been given latterly to the work by Dastur Darab Hormajyār, who has drawn largely upon it under this title in his Rivāyat or more probably by his father, Dastur Hormajyār Sanjana, both father and son, being *rāwis* or compilers of Rivāyats. Dastur Burzor Kamdin, another *rāwī* or compiler of a Rivāyat, does not mention this work by its present name, although he has incorporated whole chapters from it in his Rivāyat. (4)

The contents of the Saddar Nasr are varied and miscellaneous. At one time the author expounds a beautiful maxim of morality; at another time we find him expatiating on the importance and performance of a religious ceremony. Sometimes even a trifling subject is taken up and is clothed in a religious garb. To explain his subjects the author has drawn largely on the Pahlavi commentary of the Avesta. The contents are:—Faith in religion, the best of all good works (1); abstinence from even a trifling sin (2); the advantages of in-

(1) The Saddar Nasr opens with the words این کتاب است در شایست و ناشایست

(2) For a description of this MS., see below.

(3) "Vielleicht ist es den Saddar Bundelesh identisch, den dieser beginnt mit den Worten این دفتر شایست ناشایست" — *Die traditionelle Literatur der Parsen*, p. 182.

(4) Vide Burzor Kamdin's Rivāyat.

dustry (3); not being hopeless of the forgiveness and compassion of Hormazd (4); performance of the Navazud and the Geti-kharid ceremonies (5); performance of six good works, viz., the celebration of the Gāhāmbārs; observing the days of the guardian spirits, ceremonies in honour of the souls of our relatives, recital of the Khorshed and Māb Nyāishes, and the celebration of the Rapithwin ceremony (6); reciting certain prayer after sneezing (7); submission to the authority of high priests (8); the sin of unnatural intercourse (9); the duty of wearing the sacred thread-girdle (10); the preservation of the house-fire (11); use of old and scanty clothing for covering the dead (12); performance of ceremonies in honour of the souls of our parents and relations (13); ceremonious interment of nail-parings (14); appreciation of the beauties of nature (15); fire to be kept continually burning when a woman is pregnant and also when a child is born (16); the proper cutting of a tooth-pick (17); marriage, a sacred duty; adoption (18); the merit and advantages of agriculture (19); liberality to the good and the worthy only (20); saying grace before and after meals (21); the merit of Jādangoi, i. e., the duty of supporting, and interceding for, the poor (22); keeping domestic animals in check from injuring others (23); giving Parāhum (Hōm-juice) to a newly born infant (24); fulfilment of promise (25); selection of a sage or a high-priest for one's proper guidance (26); enquiry, when a doubt arises, whether an action be good or bad (27)(1); proper teaching of the Avesta (28); liberality to the good and the worthy only (29); the sin of spilling water and of drinking it at night (30); the feeding of dogs and their proper treatment (31); the crowing of a hen and the unseasonable crowing of a cock (32); digging up a corpse buried under

(1) Voltaire who has held up to contempt the pride of theological disputants and in whose pages the ridicule of church and priests is undisguised is so enamoured of this beautiful precept that he mentions it no less than four times in one of his works. He says that it is the abstract of all morality and will cut short all the disputes of the casuists.

the ground (33); refraining from much slaughter of cattle and the unlawful slaughter of them (34); performance of ceremonial ablutions (35); necessity of Bareshnum (purification ceremony) for men and women and the qualifications of a Bareshnumgar (purifying priest) (36); proper observance of the Farvadegân (the days of the guardian spirits) (37); abstaining from drinking from a cup belonging to a person of another religion (38); the proper maintenance of the sacred fire and the attending priest (39); submission to the authority of parents and priests and abstaining from harassing them (40); proper precautions to be taken in case of menstruous women, and the prayers incumbent on them to be recited (41); the sin of Hamimâl, *e. g.*, slander, committing rape, &c. (42); the merit of killing noxious creatures (43); the sin of walking bare-footed (44); repentance for every sin (45); the proper age for tying on the Kusti (sacred thread-girdle) (46); performance of the Sarosh ceremony on the death of a child seven years' old (47); the duty of not filling a cooking-pot to overflowing, lest the fire should be extinguished (48); removal of the ashes of a fire (49); the performance of morning ablutions (50); the duty of educating children (51); performance of the *darun* (sacred cake) ceremony on the day Khordad of the month Farvardin (52); performance of the *darun* ceremony in honour of the angel Behram while out on a journey (53); adoption: the adoption of a son by one's serving wife (54); eating bread with Hormazd Vâj (prayer in honour of Hormazd) if one is unable to consecrate the sacred case at the Navazud ceremony (55); the sin of making water while standing, and precautions necessary for making water (56); the sin of killing a hedgehog (57); performance of the *zindeh ravân* (ceremony for the souls of the living) once in one's lifetime (58); obedience to their husband, the only Nyâish for women (59); faith in religion (60); disadvantages of falsehood (61); advantages of truth (62); the sin of adultery (63); abstinence from committing theft and robbery (64); practising thanksgiving unto God and

doing other good deeds (65); performance of the Davâjdeh Homâst ceremony for women (66); the sin of adultery (67); proper precautions to be observed by menstruous women (68); the sin of allowing sunshine to fall over a fire (69); precautions to be taken while carrying the dead (70); the sin of eating dead matter in the form of medicine (71); the sin of polluting water or fire with dead matter (72); abstaining for a year from using the produce of a cow, goat or fowl which has eaten dead matter (73); performance of morning ablutions (74); inspection and removal of any dead matter found in the water of irrigation (75); purification of a woman after child-birth (76); purification of a woman after still-birth (77); abstaining from eating meat for three days when death occurs in a family (78); advantages of liberality (79); the merit of reciting Ashem Vohu (the formula for righteousness) (80); procrastination (81); tying on the Kusti when rising from the bed (82); the sin of keeping fasts (83); prayer before sleeping (84); seeking advice of the wise and our relatives in every matter (85); the sin of killing a beaver (86); performance of the Sarosh ceremony for the first three days when death occurs in a family (87); the sin of using polluted wood (88); purification by Bareshnum of any one eating dead matter or polluting another with it (89); the sin of giving anything to sinners (90); the mode of purifying things polluted with dead matter (91); maintenance of the sacred fire and the attending priest (92); slander (93); reciprocation of benefits (94); prayers for the sun, moon and fire (95); improper mourning for the dead (96); treating the elders of religion with respect (97); correct teaching of the Avesta by the priests to laymen (98); teaching of Pahlavi only to the priests (99); the sin of molesting harmless persons (100).

The contents of the Saddar Bundeesh are miscellaneous and without any gradation or system. The first and the concluding portions treat of cosmography and eschatology, and the rest give chiefly a disquisition on morals and Zoroastrian

legends, traditions and liturgy. The following are the contents:—Introduction—It is essential to know 'the proper and the improper' and to distinguish right from wrong. The creation of the world and the antagonism of Ahriman therein (1); the work of the seven archangels and their antagonists (2); revelation of the Mazdayasnian religion (3); acceptance of the religion by Vishtāsp on seeing the miracles of Zartusht (4); Zartusht, the best of God's creatures, superior even to the angels and archangels (5); every duty and good work should be done under the guidance of high priests (6); if the dead were to revisit this world, they would never commit sins (7); on the instability of the world (8); good works, and not the accumulation of wealth, will accompany us to the other world (9); why should the rich be more anxious about doing good and meritorious deeds than the poor (10); the punishment for every sin committed by the body is inflicted on the soul (11); what duties and good works done in this world please Auharmazd and the Amshāspends (12); the various grades of good works and sins (13); about courtezans (14); if a menstruous woman casts her glance on fire, water, and the barsam (sacred twigs), it is a sin (15); sun-light should not be allowed to fall on fire (16); Atash-Beherams (fire temples) should be erected in the places where there are Zoroastrians (17); when the world was created by God, fire showed its unwillingness to go there (18); fire should not be extinguished (19); the soul of Kershāsp (20); the preciousness of a righteous man and an Atash Beherām (21); if a man undertakes any good work in the name of an Amshāspend, he ought to bring it to an end to the best of his power (22); on the killing of noxious creatures (23); how the souls of the righteous and the wicked feel when the corpses are eaten away by dogs and birds (24); men should practise virtue now that only 8,000 years are left for the resurrection of the world (25); on the nourishment of cattle (26); on the value of Ashem Vohu (righteousness) (27); we should not put off till to-morrow what we can do to-day and should not

rely on our youth and wealth (28); children should not neglect their duty to their parents: parents have a share in the good works done by their children (29); a slave, once bought, should not be sold to a man of another religion (30); on the value of repentance for one's sins: the story of Jamshed (31); greater harm is done, by the deception of Ahriman, to one's soul than to one's riches or property (32); on the renunciation of friendship with a calumniator and a malefactor (33); chaste women: disobedient women: divorce (34); story of Hoshedar, Hoshedar Mâh and Soshyos (35); on Zartusht asking for immortality from Hormazd (36); the margarzân sins, *i. e.*, sins worthy of death (37); on commerce and laying out money at interest (38); one should extract, from his wife, a promise of participation in every duty and good work she performs (39); on the merit of the Ijashne ceremonial and Tars-i-Astudân (40); precautions to be observed by a menstruous woman (41); on the Geti-kharid and the Navazud (42); on Zindeh-ravân (43); for warding off any one disease, one should undertake to do a good work in the name of an Amshāspend (44); the commentary of Ashem Vohu and some other Avestic formulas (45); on the merit of consecrating the ceremonial of Ardavisur (46); on consecrating a Vendidad for the removal of sins (47); what is Yazashne and why should it be performed (48); on the Sarosh ceremony and on consecrating clothes with the *darun* (sacred cakes) (49); the six Gâhâmbârs or season-festivals (50); the ceremony in honour of the souls of the departed, chiefly the Afringân (51); the ten days of Farvardgân (52); on reciting the Fravashi (prayer in honour of the guardian spirits) (53); when this world was created by God, man and fire and cattle showed their unwillingness to go there (54); on the performance of a Nyâish (55); on Mâh Nyâish (prayer for the moon) (56); on reciting Ormazd Yasht (57); on reciting the Sarosh Yasht (58); the meaning of saying grace before meals (59); on the tying on of the Kusti (sacred thread-girdle) (60); on marriage (61); on the merit of adoption (62); women should

lead a married life (63); daughters and sisters should be married at the proper age (64); on the sin of slander (65); on the consecration of Hamâdin (66); on the sin of adultery (67); on the sin of telling lies (68); women should obey their husbands, and children, their parents (69); on truthfulness (70); ill-gotten gain never prospers (71); on the Bareshtnum ceremony (72); duties and good works should be done to extricate one's self from the punishment of hell (73); man's duties: proper care and precautions to be taken in using those things whose guardians are the seven Amshâspends (74), viz., the sky (75), light (76), the earth (77), water (78), fire (79), trees and plants (80), air (81), metals (82), cattle (83), man (84); on tying on the Kusti and performing a Nyâish (85); on the bringing up of children (86); every one, on reaching his proper age, should select an angel for his guidance, or a wise man as a friend, or one versed in religion for his high priest (87); precautions to be observed while making water (88); it is a sin to walk without the Kusti at the age of fifteen and it is also a sin to walk without shoes (89); one should never say anything without having previously heard about it from a trustworthy source: the sin of sorcery (90); he who has repented of his sins will not go to hell except one who has committed adultery (91); when going to bed, an account should be made up of the day's good works and sins (92); on the ceremonies in honour of the souls of the departed (93); on the participation in the Gâbâmbâr festival: on Zindeh ravan: on eating meals without saying grace: on the ceremonial of Tars-i-Astudân (94); on the ten days of Farvardegân (95); on the precautions to be observed by a menstruous woman (96); how morning ablutions are to be performed (97); the five invisible things in the body of man, viz., the vital spirit, the soul, conscience, intelligence and the guardian spirit (98); about the souls of the righteous and the wicked (99); on the soul of the person who has committed adultery (100). Conclusion:—on resurrection and future existence.

The following parallelisms will give us an idea of the close connection subsisting between the Saddar Nasr and the Pahlavi Shâyast-lâ-Shâyast and the Pahlavi Shâyast-lâ-Shâyast and the Saddar Nasr which is, in fact, a Persian Shâyast-lâ-Shâyast⁽¹⁾:—

Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shâyast-lâ-Shâyast. (2)	Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shâyast-lâ-Shâyast.
V	XII, 30	XXXV	XII, 21
VII	XII, 32	XXXVI	XII, 22-27
VIII	IX, 4; XII, 2	XLI	III, 33-35
X	X, 13	XLII	VIII, 14
XI	X, 3	XLIII	VIII, 19
XII	II, 95; XII, 4	XLIV	X, 12
XIV	XII, 6	XLV	VIII, 8-10
XVI	X, 4; XII, 11-12	XLVI	X, 13
XVII	X, 20; XII, 13	LI	X, 22; XII, 15
XVIII	X, 22; XII, 15	LIV	X, 21; XII, 14
XX	X, 23; XII, 16	LVI	X, 5
XXI	V, 4	LVII	X, 31
XXIV	X, 16	LXVI	XVI, 6
XXVII	X, 25, 27	LXVIII	III, 33-35
XXIX	X, 23; XII, 16	LXX	X, 10, 32, 33
XXX	X, 7; XII, 18, 19	LXXII	II, 76-78
XXXII	X, 30	LXXIII	II, 109-111
XXXIV	X, 8, 9	LXXVI	III, 15

(1) Shâyast-lâ-Shâyast means 'the proper and the improper.' The Saddar Nasr opens with the words "this is a book about the proper and the improper." The Saddar Bundeesh has the same beginning.

(2) The quotations are from Dr. West's translation of the Shâyast-lâ-Shâyast in S. B. E., Vol. V.

Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast.	Chapters of the Saddar.	Chapters of the Shāyast-lā-Shāyast.
LXXVIII	XVII, 1-2	LXXXIX	II, 68-65, 105, 107
LXXX	IV, 14; X, 24	XCI	II, 112-117
LXXXII	IV, 10	XCH	VII, 9; XII, 3
LXXXIV	IV, 13-14; X, 24	XCV	VII, 8-5
LXXXV	X, 28	C	X, 17
LXXXVII	XVII, 3-4		

MSS. collated for the text of Saddar Nasr.

The following MSS. have been collated in the preparation of the text of the Saddar Nasr:—

(1) J 15, a manuscript in the possession of Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa. It is described by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV, Introduction, pp. xlii-xliii; (2) MU, a manuscript belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unvala. The text in this MS. occupies 52 folios and is written 18 lines to the page. The MS. is not dated; (3) ES, a manuscript of the Navsari First Dastur Meherji Rana Library. It was copied by Dastur Erachji Sorabji Meherji Rana in 1229 A. Y. from a text of the Saddar Nasr written by Rustam Gushtasp Ardeshir in 1705 A. C. The original of this MS. ES has also been noticed by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV, Introduction, p. xliv. It has been only occasionally consulted, as 'it is generally more diffuse, without giving more information to the reader' (West: S.B.E., Vol. XXIV, Introduction, p. xliv).

In order to facilitate the reading of the text, it has been divided into paragraphs and sections as in the translation of it furnished by Dr. West in S. B. E., Vol. XXIV.

The oldest text of the Saddar Bundelesh is embodied in the Rivāyet of Kamdin Khambāyeti, brought from Persia in 896 A. Y. The original copy of this Rivāyet is in the first Dastur Meherji Rana Library at Navsari (No. T. 30) from which various copies seem to have been made in India. A layman, Kāmdin, otherwise known as Kāmā Asā, an inhabitant of Cambay, was sent to Persia with several questions on religious matters for their solution⁽¹⁾. He brought a Rivāyet, latterly known after him, from the priests of Iran, addressed to several priests and laymen of Navsari and Cambay, among whom were Ervad Rānā Jesang, Ervad Mehryār Dahyon, Ervad Chāndā Pāhlan, Ervad Behrām Pāhlan, Behdin Māneck Chāngā Behdin Asā Behrām, Behdin Dahyon Chāngā, of Navsari; and Ervad Shāpur Hirā, Ervad Asā Neryosang, Ervad Jivā Khorshed, Behdin Nākhvā Asā, Behdin Bahman Syāvakhsh, Behdin Kayāmuddin Asā, Behdin Syāvakhsh Chāndā, Behdin Limbhāi Kāmdin, of Cambay.

The contents of this Rivāyet are of a miscellaneous character. They are:—(1) *Pursesh pasokh*, i. e., questions on religious subjects, with answers, written in Avesta characters.

The colophon to this portion of the Rivāyet (folios 99-101) states that it was written by Shehryār Ardeshir Irach Rustam Irach in consultation or conference (*ham-pursagih*) with Giv Isfendyār Giv in the city of Yazd, for the Parsees of India, at the instance of Dastur Shehryār Rustam, on *roz* Dae-pa-Adar, *māh* Behman, in 896 A. Y.

(2) Commentary to Ashem Vohu, (3) paraphrase of a portion of Khorshed Nyāish (4), the number of Ahunvars to be recited in Afringan Gahambar and other Afringans, and the number of the sacred metallic twigs (*barsam*) to be used in the yasna ceremonial, (5) prescript about Bareshnum

(1) *Vide* Parsi Prakash, Part I (1878), p. 7.

(purification ceremony), (6) Mino-Kherad, (7) description of the 21 nasks, (8) the day Khordad of the month Farvardin, (9) the seven things kept by Jamshed in one of his mansions where they remained till destroyed by Alexander, (10) Ulamā-i-Islam, (11) commentary to Yatha Ahu Vairyo, (12) names of Hormazd, (13) description of some religious duties and sins, (14) commentary to five words of the Ahunvar, (15) on resurrection, (16) romance of king Noshervan, (17) commentary to the Avestic formulas—Khshnaotbra, Ashem, Fravarânê, the Gâhs, Hormazd Bâj, Yathâ, Yenhe Hâtâm, Yasnemcha—in verse, (18) Ardâi Virâf Nâmeḥ in prose.

The colophon here (folios 143-144) states that this was written by Giv Isfendyâr Giv on *roz* Tir, *mâh* Bahman in the city of Yazd for the Parsees of India in 896 A. Y.

(19) the Saddar Bundeḥesh, (20) Mâr-nâmeḥ in verse, (21) the Saddar Nazm, (22) Jâmâsp-nâmeḥ, (23) questions, with answers, on religious subjects, (24) religious decisions called *vachar-i-din*, analogous to (22), (25) Patet, *i. e.*, the prayer for repentance.

The following MSS. are collated for the text of the Saddar Bundeḥesh: (i) M, a MS. belonging to Ervad Maneckji Rustanji Unvala. Our text is based on this MS. which is copied, word for word, from the original MS. described above. The colophon to the first part of this MS. states that it was finished, at Navsari, on *roz* Khorshed, *mâh* Spendarmat, in 927 A. Y. The colophon after the text of the Ardâi Virâf Nâmeḥ states that it was finished on *roz* Hormazd, *mâh* Dae, in 928 A. Y. The text of the Saddar Bundeḥesh in this MS. begins at folio 162b and ends at folio 191b, and is written 23 lines to the page. The last folio is lost and the writer's name is not known. (ii) E, a MS. belonging to the Navsari Meherji Rana Library. It was copied by the late Dastur Erachji Sorabji Meherji Rana from a MS. of the Rivâyet of Kâmdin Khambâ-

yetî now in the Mulla Feroze Library, the latter being written in 1040 A. Y. In this MS. the text of the Saddar Bundeḥesh occupies 161 pages and is written 14 lines to the page. This MS. contains, besides, two smaller texts:—(1) Sitâyesh-i-Si-roz (*pazand bâ khat-i fârsi*), pp. 162-204; (2) *padvand-râyînfâri*, *i. e.*, *nekâh bastan bâ ravesh-i Iran*, pp. 206-221. (iii) K, a MS. belonging to Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa. This MS. exactly resembles the MS. M described in (i) with the exception of the first portion of the Rivâyet, *viz.*, *pursesh-pâsoḥ*, being omitted. It was written at Navsari in 954 A. Y. and copied from the original MS. of Yazd described above, by Ervad Behram b. Kekobâd b. Hamajyâr b. Padam b. Kâmâ. Another colophon at the end, written probably in a different hand, states that the MS. was written in 954 A. Y. by Vekji b. Kukâ b. Hamajyâr b. Padam Sanjânâ. This MS. occupies 106 folios, several folios are lost, and the latter part of the Saddar Nazm is added by a different hand.

The text of the Saddar Bundeḥesh as given in the original MS. of Yazd is in a dislocated state and hence the MSS. M, E, K which are all descended from this MS. as described above have the same dislocations as in their original⁽¹⁾, owing to accidental displacement of folios in the oldest MS. The text is written continuously in all the MSS. without proper division into chapters or sections, and, moreover, it bears evident traces of grammatical decay in many places. This being the case, one would be certainly at a loss to trace the proper connection between the chapters at places where dislocations occur. Fortunately, the difficulty, in this case, was solved by another MS. of the Saddar Bundeḥesh. This MS. in the possession of Dastur Kaikhusro Jamaspji Jamasp Asa has been of material assistance in the restoration, to their proper position, of dislocated texts. All the additions and corrections, as

(1) For dislocations of text, *vide* foot-notes to Chapters 43, 69, 87, 90, 100 and خاتمه کتاب 100

given in the foot-notes to our text of the *Saddar Bundelesh*, have been supplied from this MS. with only one or two exceptions. This MS. has the following contents:—(1) *Saddar Bundelesh* (folios 1-96); (2) on *hasti* and *nisti*, i. e., existence and non-existence (folios 97-98); (3) the *Zafar-Nâmeh* of Buzarchemehr (folios 98-105); (4) some *nirangs* and several questions, with answers, on religious subjects (folios 105 to end). It was written in 1180 A. Y. by mobed Dârâb, mobed Framji Munajjam b. Dârâb Munajjam b. Rustam surnamed Hatâi b. herbad Dârâb b. Hirâ b. Chândâ b. Narsang b. Mahyâr b. Chândâ b. Vachhâ b. Mâhyâr b. Adar b. Pahlân b. Mobad b. Kayâmdin b. Zartosht b. mobed Hormazdyar herbad Râmyâr b. Shâpur b. Shehryar from a copy of Dastur Rustam Dastur Jamasp Behramshah who again copied from a book of Mehrban Kaus Darab who copied from a book of Gushtasp Ardeshir who wrote from a copy of Marzban Asfandyar Marzban. The original of this MS. was brought by Mulla Nâmdâr Jâvid Ardeshir from Iran and was copied in Bombay by the writer mentioned above who was an inhabitant of Surat. Another colophon at the end opens thus:—

تمام شد پند نامه دین بهی کتاب شایست ناشایست

For facilitating the reading of our text, it has been divided into a hundred chapters to make it consistent with the title *saddar*, and the chapters have been divided into sections.

فهرست کتاب صد در نثر

صفحه	باب
۱	آغاز کتاب
۲ ...	(۱) سرهم کوفها بر دین استوان بودند
۳ ...	(۲) پنج گناه نباید کردن ...
۴ ...	(۳) مردمان را باید که بدوستم بخوشکاری مشغول باشد
۵ ...	(۴) از رحمت و آمرزگاری اورمزد ناامید نباید شدن
۶ ...	(۵) در باب نوزود و گیزی خوردن
۷ ...	(۶) شش کوفه برهم کس فریضه است
۸ ...	(۷) چون عظمه از کسی فراز آید یک اینا اهوریرو و یک اشم و دو بپایه خواندن
۹ ...	(۸) هرکاری که کنیم بدستوری دستوران بپایه کردن
۱۰ ...	(۹) از غلامبارگی و مواجری کردن بپایه پریختن
۱۱ ...	(۱۰) در باب کشتی داشتن
۱۲ ...	(۱۱) در باب نیکو داشتن آتش خانه
۱۳ ...	(۱۲) در تن مرده جامه کهنه بپایه گذاردن و از پی تابوت
۱۴ ...	(۱۳) نکا بپایه رفتن
۱۵ ...	(۱۴) روان پدران و مادران و خویشان نیکو باید داشتن
۱۶ ...	(۱۵) در وقت دیدن چیز خوب بنام ایزد نباید گفتن
۱۷ ...	(۱۶) چون در خانه زن آبستن باشد و نیز چون فرزند از مادر جدا شود آتش بپایه سوختن
۱۸ ...	(۱۷) چون خلل تراشند باید که پوست ندارد
۱۹ ...	(۱۸) مردمان جهه باید کردن تا زن کنند و فرزند زاینه و اگر فرزندی نبوده و نری گمارند
۲۰ ...	(۱۹) در باب کوفه برزگری
۲۱ ...	(۲۰) بدوستم چیزی خوردنی بارزانیان باید دادن
۲۲ ...	(۲۱) در باب کوفه نان بواج خوردن و گناه درایان خوردن

صفحه

باب

۲۰ ...	در باب جادوگرایی کردن	(۲۲)
۲۰ ...	از گناه نباید پرهیزگشتن خاصه آن وقت که مردمان گوشت خورده باشند	(۲۳)
۲۱ ...	چون کودک از مادر بزیاد پیرایوم می باید دادن	(۲۴)
۲۱ ...	در باب پیمان و قول بجا آوردن	(۲۵)
۲۱ ...	چون مردم پانزده ساله شود میباید که از فرشتگان یکی را بپناه خود گیرد و از دستوران یکی را از دستور خود گیرد	(۲۶)
۲۳ ...	بچه کاری نشاید کردن بجز از آنکه از دستوران پرسند	(۲۷)
۲۴ ...	در باب آموختن اوستا بدرست و راحت	(۲۸)
۲۴ ...	در باب صغارت کردن بارزانیان	(۲۹)
۲۵ ...	در باب آب ریختن و خوردن در شب	(۳۰)
۲۵ ...	در باب پرورش سگان	(۳۱)
۲۵ ...	چون مرغ خانه بانگ کند یا خروسی بی هنگام بانگ کند نباید کشتن	(۳۲)
۲۶ ...	در باب آشکارا کردن نسا که در زیر زمین باشد	(۳۳)
۲۶ ...	از بسیار کشتن گوسفندان نباید پرهیزگشتن	(۳۴)
۲۷ ...	در باب روی شستن	(۳۵)
۲۷ ...	در باب بوشنوم کردن	(۳۶)
۲۸ ...	در باب ده روز فروردگان	(۳۷)
۲۹ ...	از کوزه جددینان آب نباید خوردن	(۳۸)
۳۰ ...	آتش بهرام را نیکو باید داشتن	(۳۹)
۳۰ ...	پدر و مادر را نباید آزدن	(۴۰)
۳۱ ...	در پرهیز زن دشمنان	(۴۱)
۳۲ ...	از گناه همیالان پرهیزگشتن	(۴۲)
۳۳ ...	در باب کشتن خرفسگران	(۴۳)
۳۴ ...	در باب گناه کشاد دوارشنی	(۴۴)
۳۵ ...	در باب ثوبت	(۴۵)
۳۵ ...	چون مردم چهارده ساله شود کشتی نباید بستن	(۴۶)

باب

صفحه

۳۶ ...	چون کودک هفت ساله بهیروز یشتی سرورش نباید کردن	(۴۷)
۳۶ ...	چون دیگ پزنده سه یک دیگ تهی باید داشتن	(۴۸)
۳۶ ...	چون آتش بر چینده یک ساعت آتش در آنجا باید داشتن تا بوم آتش سرد شود	(۴۹)
۳۷ ...	در چگونگی پادیاپ کردن در بامداد چون مردمان از خواب برخیزند	(۵۰)
۳۷ ...	کودک را بدبیرستان باید فرستادن	(۵۱)
۳۸ ...	در باب درون یشتن روز خرداد ماه فروردین	(۵۲)
۳۸ ...	چون بسفری خوانده شدن بهرام روز درون فرمودن یشتن	(۵۳)
۳۹ ...	اگر از چکرزن فرزندی زاید بستوی شاید	(۵۴)
۳۹ ...	اگر در نوزود درون نه یشتی باشد بواج اورمزد نان خوردن	(۵۵)
۳۹ ...	آب تاختن چگونه باید کردن	(۵۶)
۴۰ ...	خاریشت را نباید کشتن	(۵۷)
۴۰ ...	در باب زنده روان یشتن	(۵۸)
۴۰ ...	زن را نیایش کردن اینست که هر چه شوهر فرماید بر آن بپایه رفتن	(۵۹)
۴۱ ...	بودن به امید داشتن و دیگران را نیز بر دین استوان کردن کرم بزرگی است	(۶۰)
۴۲ ...	از دروغ گفتن باید پرهیزگشتن	(۶۱)
۴۳ ...	در باب راستی گفتن و راستی کردن	(۶۲)
۴۴ ...	در پرهیز روسپی بارگی	(۶۳)
۴۵ ...	در پرهیز دزدی	(۶۴)
۴۶ ...	در سپاهداری	(۶۵)
۴۷ ...	در باب دوازده همامت	(۶۶)
۴۸ ...	در پرهیز روسپی کردن	(۶۷)
۴۸ ...	در باب زن دشمنان	(۶۸)
۵۰ ...	آفتاب نشاید که بر آتش افکند	(۶۹)
۵۰ ...	در باب نسا بودن بدادگاه	(۷۰)
۵۱ ...	از بهر دار و درمان نسا نباید خوردن	(۷۱)

صفحه

۵۵۰

باب

(۷۲) دسایم آب و آتش بردن گناه است ۵۱

(۷۳) گوسفندی یا مرغ خانه را پریشان کردن از نسا خوردن ۵۱

(۷۴) چون باعدان از خواب برخیزند دستشوی باید گرفتن و ۵۲

پادپاپ کردن ۵۲

(۷۵) نسا از کشت زار بیرون باید کردن ۵۲

(۷۶) در باب پریشان زن که کودک بزیاید ۵۳

(۷۷) در باب پریشان زن که کودک بزیان شود ۵۳

(۷۸) چون کسی ودیران شود دران سرای گوشت تازه نباید خوردن ۵۴

(۷۹) در باب سخاوت و رادی کردن ۵۴

(۸۰) قیمت و ارج اشم و رو ۵۵

(۸۱) هرکار و کرمه بفرود نیفتادن ۵۶

(۸۲) چون از خواب برخیزد کسفی باید بشتن ۵۸

(۸۳) در باب پریشان از روزه داشتن ۵۸

(۸۴) چون بخواند خفتن یک ایذا و یک اشم نباید گفتن ... ۵۹

(۸۵) در باب مشورت کردن به دانایان در هرکاری که پیش آید ۶۰

(۸۶) سگ آبی نشاید کشتن ۶۰

(۸۷) چون کسی ودیران شود دران سه روز یشت سروشی کردن و شب چهارم سه درون نباید یشتن ۶۱

(۸۸) دار که بخون و پلییدی آلوده بود نباید سوختن یا بکار بردن ۶۲

(۸۹) اگر کسی نسا خورد یا بر کسی نسا افکند بر شنوم باید کردن ۶۲

(۹۰) بیج چیزیم گنهگاران نباید دادن ۶۲

(۹۱) اگر چیزی بنسا ریمن شود چگونه باید شستن ۶۳

(۹۲) آتش بهرام را نیکو باید داشتن ۶۳

(۹۳) در پریشان فیتت ۶۴

(۹۴) قدر نیکوئی و نوازش بداندن ۶۵

(۹۵) در باب نیایش کردن ۶۵

(۹۶) اگر کسی ودیران شود دیگران را نشاید که گریستن کنند ۶۵

باب

صفحه

۹۷	گفتند دستوران و پیریهان نباید شنودن ۶۶
۹۸	در باب آموختن اوستا به دیانرا ۶۶
۹۹	در باب آموختن پهلوی ۶۶
۱۰۰	مردمانرا بیگناه نباید رنجاندن ۶۷

فهرست کتاب صد در بندهش

آغاز کتاب - از شایسته و ناشایست آگاه شدن و نیک

از به شناسیدن ۶۹	
۱	در باب آفریدن گیتی و بدی کردن آبرمن دران ... ۶۹
۲	در باب وقت امشاسفند و فد و همسار ایشان ... ۷۰
۳	در باب آشکارا کردن دین درین جهان ... ۷۴
۴	چون گشناسپ معجزات زرتشت بدیده دین ازوی پذیرفت و چهار چیز بهاداش آن یافت ... ۷۴
۵	دادار اورمزد زراشت را از به امشاسفندان و فرشتگان بهتر آفرید ... ۷۶
۶	هرکار و کرمه که مردمان کنند بدستوری دستوران نباید کردن ۷۷
۷	اگر مردگان درین جهان باز آیند هرگز کاری ناشایست و گناه نکردندی ... ۷۷
۸	در ناپایداری دنیا ۷۸
۹	اندهختن مال و خواسته دران جهان بکار نباید بلکه کار و کرمه ۷۸
۱۰	قوانگران چرا غم بیشتر خورند از درویشان ... ۷۹
۱۱	برای هر گناه که تن بکند عقوبت بروان رسد ... ۷۹
۱۲	درین جهان چه کار و کرمه کنیم که اورمزد و امشاسفندان ازان خشنود باشند ... ۸۰
۱۳	در باب کرمه و گناه و پاینده آنها ... ۸۱
۱۴	در باب زن روسپی ۸۲
۱۵	اگر زن دشمن آتش و آب روان و برسم بیند گناه باشد ۸۳
۱۶	آتش را در آفتاب نمی باید گذاشت ۸۳

صفحه

باب

۱۷	در چایکه بهینان و بستم کشتیان باشند آتش و رهرام	۸۴
۱۸	چون اینزه این عالم بیافزید آتش نمی خواست که درین جهان بیاید	۸۴
۱۹	آتش را سود نباید کردن	۸۵
۲۰	در باب روان کرشاسپ	۸۶
۲۱	قیمت و ارج دو چیز نشاید گفتن یکی مرد اشو و دیگر آتش و رهرام	۹۶
۲۲	اگر کسی چیزی از بهرامشاسفندان پذیرد باید که آقا توان صامانها بیزد	۹۲
۲۳	در باب خرفستر کشتن	۹۳
۲۴	چون جانوران کالبدرا خورند روان اشو و دروند در چه حالت باشد	۹۳
۲۵	درین سه هزار سال که قیامت و رستاخیزا مانده است نیکی باید اندوختن	۹۴
۲۶	در باب پرورش گاو و گوسفند	۹۵
۲۷	در باب قیمت و ارج اشم و بو	۹۶
۲۸	برگار و کرم که خوابم کردن باز بفرما نیفتگند و بر جوانی و مال و خواستمان نشاید کردن	۹۶
۲۹	فرزند را باید که حق پدر و مادر نگذارد و اینکه کوفه که خورند کند پدر و مادر یکسان بهبهو آن باشند	۹۷
۳۰	بندۀ پرستار را چون بخورند باز بجهه دینان نشاید فروختن	۹۸
۳۱	ارج و قیمت پست و حقیقت جمشید	۹۸
۳۲	فریفتن روان مردمان از جانب آبرمن و دیوان زیانی بزرگتر ازینکه زیان آوردن ایشان بمال و خواستمان	۱۰۱
۳۳	دوستی مردم بدنام و بدکردار نباید کردن	۱۰۱
۳۴	در باب زن مستور و زن نا فرمان بردار و در باب اینکه زن را طلاق دادن و رها کردن در دین نشاید مگر به چهار چیز	۱۰۱

صفحه

باب

۱۰۲	حقیقت اوشیدر و ارشیدر ماه و سیاوشانش	۱۰۲
۱۰۶	زرانش از اورمزد اوشی خواست	۱۰۶
۱۰۷	چند نام گناهایی مرکوزان	۱۰۷
۱۰۸	در باب بازگانی کردن و زر بسود دادن	۱۰۸
۱۰۹	در باب بهره کار و کرم با زن خود عهد کردن	۱۰۹
۱۰۹	در باب گرفتن یزمن فرمودن و ترس استودان یستن	۱۰۹
۱۱۰	در باب دشمنان و ناه و پریز دشمنان	۱۱۰
۱۱۱	در باب گیتی خرید یستن و نوزود کردن	۱۱۱
۱۱۳	در باب زنده روان یستن	۱۱۳
۱۱۴	برای دفع کردن بر دردی که بدن پیدا شود چیزی از امشاسفندان پذیرفتن	۱۱۵
۱۱۶	زند اشم و بو و چند کلام دیگر	۱۱۶
۱۱۸	در باب وندهاد اردیسور یستن	۱۱۸
۱۱۹	در باب وندهاد یستن از جهت و ناه و جارش	۱۱۹
۱۱۹	یزمن چه چیز است و چرا باید کردن	۱۱۹
۱۲۰	در باب سروش یستن و جامه بر درون نهادن	۱۲۰
۱۲۱	حقیقت شش گنبار	۱۲۱
۱۲۳	در باب روزگار و در دکان کردن و آفرینگان گفتن	۱۲۳
۱۲۵	در باب ده روز فروردگان	۱۲۵
۱۲۶	در باب فروشیدن یستن	۱۲۶
۱۲۶	چون دادار اورمزد این گیتی بیافزید سه چیز - مردم و آتش و گوسفند - گفتند که ما بگیتی نشویم	۱۲۶
۱۲۹	در باب نیایش کردن	۱۲۹
۱۳۰	در باب ماه نیایش کردن	۱۳۰
۱۳۰	در باب اورمزد یشت خواندن	۱۳۰
۱۳۱	در باب سروش یشت خواندن	۱۳۱
۱۳۱	در باب معنی نان بواج خوردن	۱۳۱
۱۳۲	در باب معنی کشتی داشتن	۱۳۲
۱۳۳	در باب گرفتن زن کردن	۱۳۳

۱۳۴ ...	در باب معرفی گماردن ...	(۶۲)
۱۳۴ ...	زنانوا شوهر کردن گرفته بزرگ است ...	(۶۳)
۱۳۵ ...	دختر با خواهر را بشوهر دادن چقدر کردن ...	(۶۴)
۱۳۶ ...	در باب معنی بهتان نهادن ...	(۶۵)
۱۳۶ ...	در باب بهادین فرمودن بشتن ...	(۶۶)
۱۳۷ ...	بازن کسی نامامانی کردن گناه بزرگ است ...	(۶۷)
۱۳۷ ...	در معنی دروغ گفتن ...	(۶۸)
۱۳۸ ...	در باب فرمان برداری زن با شوهر و فرزند با پدر و مادر ...	(۶۹)
۱۳۹ ...	در باب راستی کردن و سود خویش از زبان مردم نطلبیدن ...	(۷۰)
۱۴۰ ...	در معنی پا چینی از جایگاه حلال به دست آوردن ...	(۷۱)
۱۴۰ ...	در باب برش نمودن کردن ...	(۷۲)
۱۴۱ ...	از کار و کفر کردن مشغول شایه بودن و از گناه پرهیز کردن ...	(۷۳)
۱۴۲ ...	در باب پرهیز رفت امشاسفند — پرهیز مردم ...	(۷۴)
۱۴۶ ...	در پرهیز آسمان ...	(۷۵)
۱۴۷ ...	در پرهیز روشنی ...	(۷۶)
۱۴۷ ...	در پرهیز زمین ...	(۷۷)
۱۴۸ ...	در پرهیز آب ...	(۷۸)
۱۴۹ ...	در پرهیز آتش ...	(۷۹)
۱۵۱ ...	در پرهیز دار و درخت ...	(۸۰)
۱۵۱ ...	در پرهیز باد ...	(۸۱)
۱۵۱ ...	در پرهیز ایوختخت ...	(۸۲)
۱۵۲ ...	در پرهیز گوسفند ...	(۸۳)
۱۵۳ ...	در پرهیز مردم ...	(۸۴)
۱۵۳ ...	در باب کشتی بستن ...	(۸۵)
۱۵۶ ...	مرد را باید که زن کند و فرزند آورد و فرزند را از	(۸۶)
۱۵۴ ...	کفر و گناه آگاه کند ...	
۱۵۷ ...	هر کسی که بالغ شود یکی از میثوان ایویدی به پناه خود	(۸۷)
۱۵۶ ...	گیرد و داناتی به وصفت گیرد و دین آگاهی به دستور گیرد	
۱۵۸ ...	چون آب ناخن کند پرهیز چه باید ...	(۸۸)

۱۵۸ ...	چون مردم پانزده ساله بی کشتی روزه گناه باشد و که	(۸۹)
۱۵۸ ...	یک پای موزه رفتن نیز گناه است ...	
۱۵۹ ...	هر چیزی که کسی خواند باید که از معتمدان شنیده	(۹۰)
۱۵۹ ...	باشد و هر که جادویی کند دروغ و دوزخی باشد ...	
۱۵۹ ...	هر کسی که پخت کرده باشد بدوزخ نرسد مگر آنکس که	(۹۱)
۱۵۹ ...	گناهش در زن کسی جستم باشد ...	
۱۵۹ ...	در وقت خمپیدن حساب باید کردن که امروز چند کوفه	(۹۲)
۱۶۱ ...	کردم و چند گناه ...	
۱۶۱ ...	در باب روزگار و دردها ...	(۹۳)
۱۶۱ ...	در باب گنهار رفتن و چاشنی کردن و در باب زنده روان بشتن و	(۹۴)
۱۶۱ ...	در باب نان خوردن بی واج و در باب نوس استخوان بشتن	(۹۵)
۱۶۲ ...	در باب ده روز فروردگان ...	
۱۶۳ ...	در پرهیز زن دشمنان ...	(۹۶)
۱۶۵ ...	چون مردم از خواب برخیزند دست و پا باید گرفتن	(۹۷)
۱۶۵ ...	اندر زن مردم پنج چیز عینو است ...	(۹۸)
۱۶۸ ...	حقیقت روان مرد اشو و دروند ...	(۹۹)
۱۷۰ ...	در باب روان مردی که زنا کرده باشد ...	(۱۰۰)
۱۷۳ ...	خانم کتاب — صفت زمان نه هزار سال ...	

کتاب صد در نثر

بنام ایزد بخشاینده بخشایشگر مهربان

آغاز کتاب صد در نثر

(۲) این کتابیست در شایست و ناشایست که از دین بر مازنیسان بیرون آورده است (۳) که واجب آنست هر کسی را دانستن این بکار داشتن (۴) و یک ساعت نشاید که ازین خالی باشند (۵) که چون خالی باشند هر یکی را گناه بسیار بود و چون بجای آورد مزده عظیم باشد

(۶) درین وقت من دین بنده بهمن پایدار از کتاب موبدان موبد ایرانشاه بن ایزد یار بن تشریاری بن آدریاد تا هر که خواند و کار فرماید مزدی بروان ایشان رساند (۷) و این قدر که نباشد آمد کفر دانند هر کدام بزرگتر و هر کسی کمتر ازین نشاید دانستن (۸) اگر زیاده بود شاید اما اگر ازین کمتر بود نشاید دانستن^۲ تا شکر نعمت ایزد افزونی بکرده باشند و ایزد تعالی او را بجای نیکان رساند

(۹) و دیگر لطف و کرم ایزد ازین پیداست که ما را بیافرید با آلتی تمام و هیچ چیز از ما دریغ نداشت (۱۰) و هر چه بکار بایست ما را بداد (۱۱) بر سر همه مهتر گماشت که آن خرد است تا این آلتها را بکار میدارد

(1) J15 omits § (1): MU has, for § (۶), the following:—

هر که خواند کار بنده مزدی بروان آنکس فرستد

cf. SBE, Vol. XXIV: Introduction, p. XLIV and p. 250, note 2.

(2) J15, MU have, for the last seven words, the following:—

اما کمی نشاید تا شک نیاید

در دوم

(۱) اینکرم جهد باید کردن تا هیچ گناه نکنند (۲) اگرچهر گناهی خورد بود نباید گرفتن که این مایه پس زیادتی ندارد^۱ (۳) چه اندر دین گفته^۲ است که اگر چندانی مایه گناه که بسنگ یکتار موی مزه چشم گناه بیشتر از کفر بود آنکس بدوزخ رسد (۴) و اگر چندانی مایه کفر زیاده بود بهیشت روشن جایگاه اشوان رسد (۵) پس اگرچهر گناهی خورد بود نباید کردن بماید پر پیختن تا نکنند و بدین بیشک باشند

در سیوم

(۱) اینکرم مردم میباید که پیوسته بخویشکاری مشغول باشند و از پس کار خویش باشند (۲) چه اندر دین پیداست که هرکس که از پی کار خویش^۳ بود اگر در میان آن کار رنجی و دشواری بدو رسد بدان جهان هر یکی را دو عوض پاداش یابد (۳) اگر بفسادی مشغول باشد و در میان آنکار رنجی و زبانی بدو رسد بدان جهان بتر^۴ عقوبت و پادشاه یابد

(۴) مثلاً اگر کسی بخویشکاری و بهر شغل خویش میشود و دزدی در راه بدو افتد و قماش او ببرد یا جایگاهی بکشندش بدان جهان یکی را چهار باز دهندش (۵) اگر کشته شده باشد اشو باشد و گناهی که کرده باشد ازو پاک گردد و بهیشت برنش

(1) MU substitutes the following for the last eight words:—

نبايد کردن ببايد پريختن و اين مایه پس زیادتی ندارد

(2) ES has, for the last four words, (3) پیدا J15

(4) ES نيز.

(۱۲) درود ایزد تعالی بروان اویزه زراتشت سفنتمان و دین آگاهان و پاکان و نیکان (۱۳) بروان آنکس باید که هرکاری که کند بدستوری خرد^۱ دستوران کند^۲

در اول

(۱) اینکرم میباید که بر دین استوان باشند و هیچ شک و گمان در دل نیاورند (۲) و حقیقتی باعتقاد کنند که دین بر راست و درست که خدای بخلق فرستاد اینست که زرتشت آورده است اینست که من دارم^۳ (۳) چه هرگاه که مردم چنین باشند و هیچ شک و گمان در دل نیاورده باشند هر کار و کفر که از روزگار زرتشت تا این روزگار بکرده باشند و هرچهر پس ازین تا رستخیز کنند آنکس هم بهره بود (۴) چون روان او در شب چهارم بر سر چینون پل رسد مهر ایزد و رشن ایزد حساب و شمار او بکنند (۵) اگرچهر کفر کم مایه کرده باشند هرکار و کفر که بهدینان هفت کشور زمین کرده باشند او را هم نصیب کنند تا کفر بسنگ^۴ زیاده شود و روان او بهیشت روشن جایگاه اشوان رسد

(۶) چه اندر دین پیداست که هرکار کفر که بگمان کنند یعنی اندیشمر چنان کنند که ندانم که این اعتقاد که من دارم بهتر است یا دیگران اعتقادها هیچ کفر بروان او نرسد (۷) پس اول چیز بر دین استوان بودنست و سر پهر کرفها اینست

(1) ES omits this word. (2) For §§ (12, 13) J15, MU have the following:—

درود بر آنکس باید که هرکاری که کند بدستوری دستوران کند

(3) J15, MU omit the last four words. (4) MU adds چشم مزه موی یکتار

بود (۹) و عزم گیاه خوردن میکرد اما بگیاه نمیرسید (۱۰) این پادشاه پای بدان گیاه زد پیش گوسفند افکند (۱۱) اکنون بدان پادشاه آن یکپای او از دوزخ بیرون است و باقی^۱ در دوزخ است (۱۲) پس اگرچه گناهی کسی را جسته باشد هم ناامید نیاید بودن (۱۳) و آنکه طاقت دارند کوشیدن و کفر کردن تا بدان گناه گزارش بود چه ایزد بر افزونی مهربانست بر همه کس

در پنجم

(۱) اینک همه^۲ بهدینانرا^۳ میباید که جهدی تمام کنند تا یشت بکنند و نوزود شوند

(۲) چه در دین ما هیچ کفر زیاده ازین نیست (۳) و در دین پیداست که اگرچه بسیار کار کفر کرده باشند بکروثمان نتوانند رسیدن مگر آنگاه که نوزود کرده یا گیتی خرید یشته باشند (۴) و هیچ حال اگر بدست خویش نتوانند کردن بایده فرمودن پس ناچار می باید که گیتی خرید بیزند همچنان بود که بدست خود یشته باشند

(۵) مرد وزن هر دو^۴ درین کفر یکسانند البتة نشاید که این کار فرو گذاشتن چه سر همه کرفهای دین اینست (۶) چه در دین پیداست که دران روز که نوزود میکنند یا از بهرویی گیتی خرید می یزند سر بار روان او بهیشت رسد و جایگاه او بدو نمایند بروی نثار کنند^۵

(1) ES has for دیگر به تن. (2) MU, ES omit همه. (3) J15 omits اويزة. (4) MU, J15 omit مردو. (5) J15 adds مازدیسنی. (6) MU, J15 add و باز گیتی آورند.

(۶) اما اگر بکاري باطل شود و دزدی در راه^۱ بدو افتد و مالش ببرد و یا کشته شود چون بدان جهان افتد هر قصاش که از آن برده باشد همچنان بود که او از آنکس برده است دیگر باره بعضی آن قصاش پادشاه و عقوبت دهندش (۷) اگر او را بکشته باشند همچنان بود که او کسی را بیگناه کشته بود و مکافات آن گناه را بدوزخ رسد

در چهارم

(۱) اینک کسی نباید که از رحمت و آمرزگاری او مرزد ناامید باشد و دل بدان بنهد که مارا گناه بسیار است بهیشت نتوان رسیدن (۲) چه باشد که کار کفر اندک مایه کرده باشد بود که بدان مایه اورمزد بر افزونی بدو رحمت کند بهیشت رساندش

(۳) چه در دین پیداست که آن بار که زرتشت بهم پرسد ایزد تعالی بود مردی را دید که همه^۲ تن او در دوزخ بود و پای راست^۳ او^۴ از دوزخ بیرون بود (۴) زرتشت از ایزد تعالی^۵ پرسید که این مرد چه کس بوده است (۵) اورمزد بر افزونی پاسخ کرد که او پادشاهی بوده است و می و سر شهر پادشاهی داشت و بسیار سالها پادشاهی میراند (۶) و هرگز هیچ کاری نیک نکرد بلکه بسیار ستمگاری و بیدادی و ظلم میکرد (۷) فصارا یکی روز بشکار می شد بموضع فرار رسید گوسفندی را دید بستر (۸) پاره گیاه دور نهاده و آن گوسفند گرسنه

(1) J15 omits در راه. (2) J15, MU omit همه. (3) ES has راست. (4) J15, MU omit پای راست او. (5) تعالی. (6) J15, MU omit تعالی.

(۷) تفسیر گاهان آنست که^۱ گاهان یعنی که جایگاه خویش
آنروز در بهشت پدید آورده باشند

(۸) و اگر نوزود^۲ نکنند یا گیتی خریدن فرمایند یشتن بهستان
باشد که مردی غریب شهری رسد و جایگاه نیابد که آنجا
فرون آید (۹) اگر چه شهری خویش^۳ باشد او در رنج بود^۴
(۱۰) پس بهیچ کفر جایگاه در بهشت بدست نشاید آورد مگر
بنوزودی کردن یا گیتی خریدن فرمودن یشتن

(۱۱) معنی گیتی خریدن یشتن آنست که در گیتی مینو
خریده است و جایگاه خویش بدست آورد در مینو

در ششم

(۱) اینکه چند کفر آنست که چون کنند مزدیای عظیم
یابند و اگر نکنند بر سر چینود پل پادفراه گران بستانند (۲) یکی
گاهنبار است دوم فروردیان یشتن است سیوم روان پدران
ومادران و دیگر^۵ خویشان است چهارم هر روز سر بار خورشید
نیایش است پنجم هر ماه سه بار ماه نیایش است یکبار که
نوشود و یکبار که نیمه^۶ شود و یکبار که باریک شود و ششم
هر سال یکبار ریتون یشتن است (۳) اگر نتوانند یشتن بایند
فرمودن تا از بهروی بیزند

(۴) این شش چیز بر هر کس فریضه است (۵) و بهیچ
یک نه آنست که اگر از وقت خویش در گذرد در شاید یشتن^۷

(۱) MU, ES omit که گاهان (۲) MU omits نوزود (۳) MU, ES omit خویش (۴) MU, J15 have for the last three words, باشد در آن پی رنج باشد (۵) MU omits دیگر (۶) ES چهارم (۷) MU نشاید گذر یافتن and J15 for نشاید در شاید یشتن of ES.

یا^۱ اگر آن بود که یکبار^۲ در گذرد و در دیگر باره دوچندان
بکنند توجش آن نه بشود^۳ یا گناه گذارش آن را سودی ندارد^۴
(۶) چه آن هر شش گناه را گناه پل خوانند یعنی هر کرا این گناه
جست بر سر چینود پل باز دارند تا پادفراه بوی رسد و بهیچ
کفر بهیچ آن نه نشیند که او را از عقوبت و پادفراه برهاند
(۷) پس جهد باید کردن تا هر یکی را بوقت خویش کرده
باشند تا پاداش یابند نه پادفراه گران

در هفتم

(۱) اینکه چون از کسی عطسه فراز آید یک ایتها ابو ویریو^۵
و یک اشم و بهیچ بخواندن (۲) زیرا که در تن ما دروچی
است و پیتیاره^۶ است که پیوسته با مردم کوشد تا عشتی و
بیماری بر مردم مستولی کند (۳) و در تن ما آتش است که
او را چهره^۷ خوانند و بتازی طبیعت خوانند و عطسه غریزی
خوانند (۴) با آن دروچ پیوسته کارزار میکند و او را از تن مردم
باز میدارد (۵) پس چون آتش بر آن دروچ چیره شود و او را
جزیمت کند عطسه از بهر آن آید که آن دروچ بیرون آید

(۶) پس چنان باید که این باز بر خوانند و آن آتش را
آفرین کنند که دیگرگاه بهمانند^۸ تا این دروچ را شکست میدارد^۹
(۷) چون عطسه از کسی دیگر شغوف هم این باز یعنی^{۱۰} بایند
گفتن و این آفرین مینو بکردن

(۱) ES (۴) نه بشود. MU omits. (۲) J15 adds. (۳) یا. J15 omits. (۵) MU omits. (۶) جمل. ES. (۷) جمل. J15. (۸) بهمان. J15. (۹) شکست. MU. (۱۰) معنی. ES. (۱) اینکه چون از کسی عطسه فراز آید یک ایتها ابو ویریو و یک اشم و بهیچ بخواندن (۲) زیرا که در تن ما دروچی است و پیتیاره است که پیوسته با مردم کوشد تا عشتی و بیماری بر مردم مستولی کند (۳) و در تن ما آتش است که او را چهره خوانند و بتازی طبیعت خوانند و عطسه غریزی خوانند (۴) با آن دروچ پیوسته کارزار میکند و او را از تن مردم باز میدارد (۵) پس چون آتش بر آن دروچ چیره شود و او را جزیمت کند عطسه از بهر آن آید که آن دروچ بیرون آید (۶) پس چنان باید که این باز بر خوانند و آن آتش را آفرین کنند که دیگرگاه بهمانند تا این دروچ را شکست میدارد (۷) چون عطسه از کسی دیگر شغوف هم این باز یعنی بایند گفتن و این آفرین مینو بکردن

(۵) چه اندر دین گوید که غلامیار با آهرمن برابر است و با انرا سیاب و ضحاک و با تور براتروخش^۱ که زرتشت را کشت و با ملکوش که خواهد بودن و با از^۲ سرور که در روزگار سام نریمان بود و چندان گناه که ایشانراست (۶) و آهرمن گناهینو^۳ ازین کار^۴ خرمتر می شود که از دیگران گناهان دستوران واجب کردند^۵ که روان آنکس خود نیست می شود (۷) چون با زنان کنند همچنان بود که با مردمان

در دهم

(۱) اینک بر چهر کس به دینان و زنان و مردان هر که او پانزده ساله شود فریضه است کشتی داشتن (۲) چه کشتی^۶ که بر بندگیست و طاعت داشتن مرد خدای عزوجل را (۳) اول کسی^۷ که این کشتی داشتن پدیدار کرد جمشید بود (۴) و آن جمله^۸ دیو و دروچ که نیست کرد بخوره^۹ کشتی داشتن بود

(۵) هر کسی که کشتی بر میان بست از نیمه آهرمن بیرون آمد و در نیمه اورمزدی رفت^{۱۱} (۶) و نیز تا کشتی بر میان دارد هر کار کفر که در هفت کشور زمین کنند او هم بهره آن باشد (۷) مانند آنست که ایشان هما زور هما اشو میکنند و این کشتی از بهر آن نهاده اند که مثلاً کسی در کشمیر یا ایران و بیج^{۱۲} یا کنگدز یا ورجم کرد کفر کنند با ایشان هما زور نمی

گناهینو for گناه (3) J15. از MU omits (2). تور براترو (1) MU. واجب کردند for پیدا کرده اند (6) J15. کار MU omits (4). کسی MU omits (9). بر MU adds (7). از MU adds (6). and J15 آن نیمه اورمزدی ایستاد (11) MU. بخود J15 (10). جمله has for the last ten words از نیمه اورمزدی و نیمه اهریمنی ایستاد (12) MU. ایران گویند J15 MU.

در هشتم

اینک دین بدستور باید داشتن و فرمانبرداری از دستوران بکردن و هر کاری که کنند بدستوری ایشان کنند (۲) که در دین پیداست که اگر چندانی کفر بکنند که برگ درختان و ریک بیابان و قطره باران که نه فرمان دستوران کنند و بی خشنودی ایشان کنند هیچ کفر بروان او نرسد و کفر که کرده باشند پاداش گناه یابند (۳) تا زنده باشد او را اشو نشاید گفتن و چون بمیرد بهشت نرسد و بیچ امشاسفندی بنزدیک او نشود (۴) و او را از دست دیوان و آهرمن را نکنند و از دوزخ و پائی نیاید (۵) چه کار کفر آنگاه بروان رسد که بدستوری دستوران دین آگاهان کنند و ده یک ایشان از آن کفر بدهند

در نهم

(۱) اینک از غلامبارگی و مواجری کردن پرچز باید کردن (۲) چه سر مهر^۲ گناهایی دین اینست و در دین بر ازین بتر گناه نیست و سرگزانی بحقیقت ایشانرا شاید خواندن (۳) اگر کسی بدیشان فراز رسد و ایشانرا^۳ در میان آن کار ببیند^۴ هر دو را سر^۵ بماید برید یا از شکم^۶ بشکند^۷ بیچ گناهش نباشد (۴) و^۸ همچکس را بی دستوری دستوران و^۹ پادشاهان نشاید کشت بجز از غلامبارگی و مواجری

J (4). ایشانرا MU omits (3). سر MU omits (2). از MU omits (1) 15 adds: شکم او J15 (6). پس MU (5). نظر کند بکشد (8) MU adds. دیگر MU adds (7). از شکم بیفرمان MU adds (8).

(۷) و در آتشی که در خانه بمیرد سر درم و دو دانگه
بصال آنکس زیان افتد یا از این خانه زیان افتد یا از جای که
بدو خواستار رسیدن نرشد

در یازدهم

(1) J15 adds (2) MU omits (3) MU omits اگر (4) MU omits وائسني (5) J15 adds (6) J15 has آبروي (7) ES سخن ايشان for پذيرندش (8) MU omits يعني (9) J15 adds (10) MU omits

(۱۵) و دیگر چون امشاسفندان پذیرد زرقشست آمدند هم
کشتی بر میان داشتند و فرق میان ایران و انیران کشتی داشتن
است (۱۶) بر زن و بر مرد هر دو فریضه^۸ است^۹ کم الیتر
نشاید کم ندارد

(1) MU ¹ for ² وما (2) MU omits ³ کند. (3) MU ⁴ میدارند for ⁵ میروند. (4) J15 adds ⁶ و دوستی و راستی. (5) MU omits ⁷ فرار. (6) MU omits ⁸ به. (7) MU omits ⁹ به. (8) J15 ¹⁰ فرویزوان. (9) J15 adds ¹¹ داشتن. (10) MU omits ¹² آشنی.

برد (۳) و چون درون و میزد و آفرینگان کنند^۱ آن قوم^۲ مشاهه شوند
و آفرین کنند آن خانه را و کد خدا را و کد بانورا و کسان را که
در آن خانه باشند

(۵) اما اگر میزد و درون و یزش و آفرینگان نکنند از بامداد تا بوقت روز آنگاش بمانند و امید میدارند که مگر ما را یار دارند (۶) پس اگر نیاروند روان ازان جا برگردند و تیزتر بر بالا شوند و بگویند ای دادار اورمز ایشان نمیدانند که هم چنین ما ایشان بدانجهان می باید آمدن و کسی را درینجهان رهایی نخواهند دادن (۷) اورا بدرون و میزد و آفرینگان گرفت حاجت است نه آنکه ما را بدان حاجت است (۸) و لیکن اگر ایشان روزگار ما نگاه داشتندی ما گونه گونه بلاها ازوی بگردانیدی و لیکن چون روزگار ما نگه نداشتندی ما یاری این خانه نتوان آمدن (۹) این مایر بگویند و دژم میگردند و از آنجا بشوند

در چهاردهم

(۱) اینک چون ناخن حلال^۷ کنند باید که در کاغذی کنند
 (۲) باز سرش فراز باید گرفتن و سه ایضا او و زیریو بگفتن (۳) بهر
 ایضا او و زیریو بگفتن اوستا اینست :
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

دیگر J15 adds (4) ہر گام J15 adds (3) گروہ J15 (2) گویندہ J15 (1)
 تیز تر بہ بالا for تیز تر قویٰ بہ بالا ES تیز تر تاب بالا MU (5)
 محلّال کنندہ for بہ چیدہ ES ؛ بخدی J15 (7) نمی MU, J15 (6)

در شانزدهم

(۱) اینکمر چون زن آبستن در خانه باشد جهد باید کردن تا در آن خانه پیوسته آتش باشد و نیک نگاه داشتن (۲) چون فرزند از مادر جدا شود سه ششماه روز چراغ باید افروخت اگر آتش می سوزند بهتر بود تا دیوان و درو جان گزندی و زیانی نتوانند کردن چه عظیم نازک می باشد آن سه روز که فرزند زاید

(۳) که در دین به پیداست که چون زرتشت اسفندمان از مادر جدا شد سر شب هر شمی دیوی با صد و پنجاه دیو بیامد تا زرتشت را هلاک کنند چون روشنائی آتش دیدید بگریختندی و هیچ گزند و زیان نتوانستندی کردن

(۴) تا چهل روز فرزند تنها نشاید که بگزارد و نیز نشاید که مادر با کمر پای بر آستان در سرای نهد یا چشم بر کوه افکند که گفتم آند بدشتان^۲ بد باشد

ورہندہ

(۱) اینکمز چون محال تراشند یا چوئی در بن^۲ دندان
خولهند کردن باید که پوست ندارد (۲) که اگر پوست اندک
سایر بران بود چون در دندان گفتند و بیفکنند اگر زن آبستن
پایب بر آن نهد بیم آن بود که کودک بزیان آید

در مآذیم

(۱) اینکسر مردمانرا جهد باید کردن تا در جوانی زن بکنند و فرزند زاینند (۲) و زنانرا همچنان بشوهر کردن رغبتی می یابد که بود

(1) J15 ۱۵۱۵۱۵. (2) J15 omits ۱۵; MU ۱۵.

(۴) پس باز چنانکه گرفته باشد پی در خط کند^۱

(۵) بدان دو ایتها اهو و ویريو که باز میکنند بهريکی از خطها قدری خاک درميان ناخن کند (۶) اگر اين باژ نداند بواج فروش و آن سر ايتا اهو و ویريو سر خط گرد برگرد ناخن بناخن گیر کشیدن و باژ بکردن بدان ایتها اهو و ویريو بسر ناخن گیر خاک درميان ناخن کردن و بدشت^۵ بردن (۷) بايد که چهار انگشت زمين فرو برد و در^۴ آنجا نهد و خاک فراز سر کند

(۸) کم اور مزد بر افزونی مرغی بیافزیده است که او را
اشو زشت خوانند و بهمن مرغ نیز خوانند (۹) کوف تیز
خوانند ناخن خورد

(۱۰) البته باید که ناموده نگذارند که سلاح جان و ان بکار آید (۱۱) و نیز گفته اند که اگر در میان خوردنی افتد از بیصافتی باریک بیم باشد

در پانزدهم

(۱) اینک چیزی ببند که با چشم نیکو آید بنام ایزد بیايد گفتن (۲) چه اگر بنام ایزد نگویند آنچیز را زیانی افتد یا گزندى رسد گناهکار باشد تا معلوم باشد

(1) MU omits کنده . پی در خط کند (2) MU omits گیر ناخن (3) J15 دست (4) MU adds میدان (5) MU omits نیز

بگماشتن کسی برای او پدید باید آوردن تا روان او از عذاب دوزخ بچهد (۱۴) چهر هرگاه که خویشان او تیمار ندارند چون بدان جهان روند روان آنکس در ایشان آویزد و گوید که من چیزی بچند سال اندوخته بودم و رنج برده بودم بشما بگذاشتم و شما برگرفتید و در خرج خویش کردید و شفقت بروان من نیاوردید (۱۵) همچنین که من اینجا موقوف ماندم شما را نگذارم که بر چینود پل گذر کنید تا ایزد داد من از شما بستاند (۱۶) پس روشن ایزد و مهر ایزد شمار او بکنند هرچیز آنکس از مال او گرفته باشد^۱ هر یکی دینار را چهار حساب کنند و عوض باز ستانند (۱۷) و بدان جهان زرو سیم نباشد کفر که ایشان کرده باشند از روان ایشان باز گیرند بدین روان دهند (۱۸) ولیکن تا ستر نگمارند بر چینود پل نتوانند گذشتن و بجایگاه خویش رسیدن

(۱۹) بر خویشاوندان هیچ کار فرض تر ازین کار نیست و هرگاه که ستر کسی بگمارند همچنان باشد که مرده را زنده کرده باشد و کره آنرا حد و نهایتی نیست

در نوزدهم

(۱) اینک برزیکری کردن مانده آنست که کسی یزشن یزدان میکنند و حرمت^۲ برزیکران بسیار باید داشت و رنج و پیکار از ایشان دور باید داشت^۳

(۲) چهر اندر دین پیداست که هرکسی که درخت باز نشاند تا آن درخت و دار بر جایگاه باشد هرکسی که بر آن درخت

(1) J15 adds کرد و خرج کرد (2) J15 گرامی (3) MU omits the last nine words.

(۳) چهر در دین پیداست که هر کار و کفر که فرزند کند پدر و مادر همچنان بود که بدست خویش کرده باشند (۴) معنی پور^۱ آنست که یعنی پول که بدین پول^۲ بدان جهان رسند (۵) اگر کسی را فرزند نباشد بریده پول خوانند یعنی راه آنجهان بوی بریده است و بدان جهان نتواند رسیدن (۶) بر سر چینود پل بماند اگرچهر بسیار کار کفر کرده باشد بچینود پل گذر نتواند کردن و حساب و شمار او نکنند (۷) و هر امشاسفندی که آنجا فرا رسد اول این سخن پرسد که بدانجهان عوض خویش پدید آورد^۳ یا نه (۸) چون نیاورده باشد بروی بگذارند و روان او بر پل^۴ پردن و غم آنجا بماند

(۹) مثالش چنانکه کسی در بیابانی بود و بیم دد و دام بود و بدان نزدیکی شهری خویش بود و رود آب در پیش^۵ بود و بدان رود گذر نشاید کردن پلی بود میان در افتاده و بدان شهر نتواند رسیدن همیشه در آن حسرت^۶ باشد که کاشکی پل درست بودی

(۱۰) کار بفرزندان برین^۷ جملکر است (۱۱) پس دادار اورمزد بر مردمان ببخشود تا اگر کسی باشد که او را علت آسمانی بود و فرزندش روزی نباشد او را بفرمود تا کسی روان دوست را ستر^۸ خویش کند و بر فرزندی بپذیرد (۱۲) چهر هرگاه که کسی را^۹ بگماشت آنکس بجایگاه فرزند باشد و هرکار کفر که او کند همچنان بود که بدست خویش کرده باشد

(۱۳) و پس اگر کسی از دنیا بشود و ستر فرزند ندارد بر موبدان و دستوران و خویشاوندان او واجبست که ستر او

(1) J15, MU پول (2) MU omits بدین پول (3) J15 omits پول (4) MU omits آب در پیش (5) Thus all. (6) J15 چه (7) MU کسی را (8) J15, MU omit (9) بیاری

و سر ^۱ و سر ^۲ بخوانند بخاطر در آفرینندگان

(۲) چیر در دین بر مازدیسپستان پیداست که چون میزد و آفرینگان خواهند کردن باید که همسر کس باز گیرند (۳) چیر در میزد که نشسته باشند هر مردی را فرشته بر دست راست ایستاده باشد و مویدان را دو فرشته (۴) و چون درایان خوردند و حدیث کنند فرشتگان از آن بشوند و بجای فرشته دیوی بایستند (۵) و بروزگار پیشین عادت مردم^۱ چنان بود که اگر کسی در میان میزد بدر آمدی آنکس که آفرینگان خوان بودی هر چیر بدان آفرینگان خرج شده بودی از آنکس که سخن گفتی بودی باز مستدب و نیز گفتی که چون میزد من بزبان آوردی هر چیر مرا خرج شده است باز ده^۲

(۶) و در دین جائی پیداست که از درایان خوردن خود آن گناه است که هر کسی که در نان خوردن می دراید همگان است که میخوان پزند آنرا می زند و می آزارد^۳

(۷) پس اگر کسی باشد که درون نتواند یش بواج بوزمزد یعنی امشامفندی^۴ نان باید خوردن (۸) و اگر البت نداشت و نان بخورد (۹) پس دین پاک کند و چهار اشم و دو و دوا ایتا او ویریو بگفتن پس میخن^۵ کردن

(۱۰) چیر هرگاه که این قاعده بجا آورند بر اشم و دو نخستین چندان گرفتار بود که ایزد بر افزونی را شناسیده بود بر اشم و دو

چون میزد من MU (۲) عادت مردم for ائین بهدینان J15 (۱) می آزارد و می رنجاند MU (۳) for the last twelve words. است باز ده امشامفندی MU (۴) می زند و می آزارد for (۵) حدیث J15

خورد هر گرفتار که بسیری آن کند برزبگر چنان بود که بدست خون گردد باشد

(۳) اگر کسی بفرماید همجنین گرفتار^۱ یون^۲ نونو روان او را از آن راحتها و آسانیا میبرد (۴) غلر و حوب^۳ و هر چیر کارند همچنان باشد زیرا که هر که گندم و جو و دیگر دانها را بخورد و کار گرفتار کند کارند^۴ آن دانها را همچنان بود که بدست خویش کرده باشد (۵) زیرا که جان مردم بعد از آفرینش ایزد تعالی^۵ از کنش برزبگر برپایست^۶ (۶) چیر هرگاه که کسی چیزی نخورد بمیرد پس آنکس که جان مردم از کنش او برپای بود او را ارجمند^۷ و گرمی باید داشت

در بیستم

(۱) اینکه بر بهدینان واجبهست^۱ که پشومتر چیزی خوردنی بارزانیان میدهند بجهت آنکه در دین گوید که چون کسی را چیزی بدی تا بخورد هر کار گرفتار که دران صیری کند آن کس که نان یا خوردنی بدو داده باشد همچنان بود که بدست خویش کرده باشد (۲) و اگر گناهی کند آنکه خوردنی بدو داده باشد بی گناه باشد (۳) اما باید که بهدین و اوزانی بود بجهت دین مگر از سر ضرورت^۲ چیزی بدهند و اگر نه گناه باشد

در بیست و یکم

(۱) اینکه چون نان خوردن باید که

که بدست خود کرده باشد MU (۲) گرفتار MU omits (۱) (۳) J15 (۴) دانه (۵) the following: ES has for § (۶) پس جان مردم بعد از خدای تعالی از برزبگر است عزیز MU (۷) و ناچاره J15 (۸) فریزوانست J15 (۹)

لکه هر کسی زند گناه آنکس را بود که گوشت خورده گناه کرد
(۴) پس جهد باید کردن تا هیچ گناه نکند بخاطر در وقت
که گوشت خورده باشد

در بیست و چهارم

(۱) اینک چون کودک از مادر بزاید باید که پراوم بیشتر
بدهند از مهر آنکس عقل و خرد و دانش بیشتر بوی رسد بلاش
کمتر بود^۱

(۲) اگر در آن وقت یشت نکند اندک هوم بوی فراز گیرند
ایتا اهر ویریو بخوراند و پاره آب در وی کنند و آنرا پراوم
کنند و بکودک دهند و بعد ازان شیر دادن

در بیست و پنجم

(۱) اینک با هر کسی که پیمانی و قولی کنند کوشش^۲ باید کردن
و بجای آوردن (۲) اگر چه بسیار چیز بدان سبب بزیان شود^۳
آن پیمان بدو روغ نباید کردن

(۳) چه در دین ما آنرا مهر دروچ خوانند و در دین فرماید
که کسی که مهر دروچ کند راه بهشت برو بستر بود و آنکس
خود دشمنخواه ازین جهان بیرون شود تا بروی علامتی پیدا
نشود (۴) و مهر دروچ چنان بدست کسی را طالعی نیک
افتاده بود یا عمرش کم مایه مانده بود بی خلاف^۴ مهر دروچ

(1) ES gives the last three words; J 15 omits them; MU has, for these words,
آید. (2) MU تا. (3) MU آید. (4) J 15 بیگمان for
بی خلاف.

دویم چندان کفر بود که سرش اشورا بر یشت^۱ و شناسیده بود
در اشم و هو سیوم چندان کفر بود که خردان و مردان امشا
اسفند بیشتر و شناسیده بود بر اشم و هو چهارم چندان کفر
بود که هر چه دادار او رمزد آفریده است بیشتر و شناسیده
بود (۱۱) مهر لقمه کمر بخورد چون باژ باشد خورده و مردان
امشاسفند آفرین بگویند (۱۲) و اگر بی باژ خورد چون دیوان
آنجا حاضر باشند گویند که زهر مار خوردی (۱۳) پس نگاه
کن تا کدام بهتر ازین کرد

در بیست و دوم

(۱) اینک جادنگویی کردن مانده آنست که کسی یزشن
یزدان میکند (۲) پس واجب بود که پیوسته بجهت موبدان
و دستوران و ارزانیان جادنگویی کنند

(۳) چه در زند یاد وخت گوید که کسی که جادنگویی
کند و از مهر ایشان چیزی از مردم فراز گیرد و بایشان رساند
بی خیانت چنان باشد که از مال خویشش بدو داده باشد
(۴) و میخوان ازان بر حساب بوی گیرند همچنان آنکس که
داده بود او را نیز همچندان^۲ کفر حساب کنند^۳

در بیست و سیوم

(۱) اینک پیوسته گناه بپاید پر پیختن و خویشن نگاه داشتن
و بخاطر آنوقت که گوشت خورده باشند

(۲) اگر گوشت خورده باشند و گناه کنند هر گناه که حیوان
کند آنکس را بود که گوشت خورده باشد (۳) مثلا اگر اسبی^۴

و گیرند. (2) MU همچنان. (3) MU بر یشت. (4) MU گوسفندی.

باید با آن دانا مکالمه کند تا تدبیر آن دانا او را بگوید^(۴) و اگر شایسته و ناشایسته پیش آید با آن دستور بگوید تا او را جواب دهد

(۵) چون فرمان این سر کس بجای آورده باشد فرمانبرداری ایزد بکرده باشد (۶) خالص فرمان دستوران که خشنودی ایشان در خشنودی ایزد پیوسته است و دستوران پیش ایزد بر افزونی چندان مرتبه دارند که آن گناهایی که مردمان کنند سر یکی بتواند بخشیدن و هورمزد بر افزونی نمر^۲ آنگاه بدستور بخشد (۷) پس فرمانبرداری دستوران بر هر کس واجبست و این سخن از جمله سخنها گردنی است

در بیست و هفتم

(۱) اینک اگر کاری پیش آید که ندانند^۱ که کفر است یا گناه چنان بهتر آید که بجایگاه و جا کنند آن کار کردن تا بوقتی معلوم کنند^۲ بدرست^۳ که آن کار گناه است یا مزد (۳) اگر بنا دانست کار کنند اگر چه کفر بود گناه باشد او را

(۴) چه در دین پیداست که بجز از آنکه از دستوران پرسند هیچ کاری نشاید کردن (۵) از سر خویش چه خرد هر کسی را یکی بود پس دو خرد افزونتر از یکی^۴ پس واجب کند^۵ پرسیدن از دستوران

(1) J15 adds تا دانا برای زنی خویش بدو راه نماید (2) J15 adds تا بگاه آگاه شوند (3) MU adds بخشدن ایشان بخشش کند یعنی فریادوانست (4) J15 adds بخشدن (5) MU adds و راست (6) MU omits the last six words (7) J15 adds واجب کند for

بفرزندان آورند (۵) و هر خاندانی که نا پیدا شود یا تخمگانی^۱ که بر افتد یا بلاهایی عظیم که بر مردم رسد که از آن بدشاخواری رهایی یابد هر از آن بود که مهر دروچ کرده باشند

(۶) اگر خویشتن یا بدیگران^۲ در دین جایگاهی پیداست که انوشهر روان زرتشت اسفندمان از هورمزد بر افزونی پرسید از گناهائی که مردم کند کدام بتر (۷) هورمزد بر افزونی فرمود که هیچ گناه بتر از آن نیست که دو کس با یکدیگر قوی کند چنانکه هیچکس در میان ایشان نباشد بجز من که هورمزد پس از آن دو کس یکی باز گردد و گوید که من خبر ندارم و آنکس را گواه بجز من هیچ کس نباشد (۸) از آن بتر هیچ گناه نیست و آنکس خود از بدیجهان بیرون نشود تا کیفران بوی برسد بدیجهان پادشاه او از مهر سخت تر است و آن کس بدبخت گردد و جهان بود (۹) و این قول با اشوان و دروندان یکسانست

در بیست و هشتم

(۱) اینک دانایان و پمیشنگان گفته اند که چون مردم پانزده ساله شود می باید که از فرشتگان یکی را پناه خود گیرد و از دانایان یکی را از دانای خود گیرد^۳ و از دستوران و موبدان یکی را بدستور خود گیرد (۲) تا اگر وقتی آستانه پیش آید از آن امشاسفندان ایفیت^۴ خواستاری کند تا او را از آن آستانه رهایی دهند (۳) اگر وقتی کاری پیش آید و رای و مشورتی

(1) J15 adds تخم دانی (2) MU omits the last four words. (3) J15 omits the last nine words. (4) J15 adds ورستگاری کند

(۳) همچنین بشب آب نشاید خوردن چر گناه بود (۴)
اگر ضرورتی باشد روشنی حاضر^۱ بپایه کردن و نخست چیزی
از طعام بخورد تا گناه کمتر بود

در سی و یکم

(۱) اینک هرگاه که نان خورند سر لغمر از تن خویش باز
باید گرفتن و بسگ دهند (۲) و سگ نباید زدن (۳) چر از
درویشان هیچ کس درویشتر از سگ نیست پیوسته نان باید
دان چر گرفته عظیم باشد

(۴) و در دین چنین پیداست که اگر سگی برای خفتن باشد
قشاید که پای سخت بر زمین نهند که او بیدار شود (۵)
و در روزگار پیشین هر روز بسوی سگان نان رانده بودند
بتابستان سر بار بزمستان دوبار از بهر آنکه بچپینود پل بفریاد
روانهای او خواهد رسیدن

(۶) بگیتی پاسبان مردمان و گوسفندان است (۷) اگر سگ
نبودی یک گوسفند نتوانستندی داشت (۸) هرگاه که او بانگ
کند چنانکه بانگ^۲ او بشنود دیو و دروج بدو^۳ از جایها بگریزند

در سی و دوم

(۱) اینک چون مرغ در خانه بانگ کند و یا خروس بی
هنگام بانگ کند باید که نکشندش و بد فال ندارند (۲) زیرا که
از سبب آن بانگ میکند که در آن خانه دروجی راه یافته

(۱) MU omits حاضر. (۲) MU omits this word. (۳) MU دارد.

در بیست و هشتم

(۱) اینک چون اوستا بیاموزند چنان باید که بدرست و
راست آموزند و بآهستگی و ساکنی خوانند (۲) و آنکه بیاموختن
باشند پیرمتر می باید خواندن و یاد میداشتن

(۳) چر در دین بر پیداست که ایزد میفرماید که هر کسی
که اوستا از یاد باز کند روان او از بهشت چندان دور کنم که
پهنای زمین است (۴) و در زند اوستا آورده است که در
روزگار پیشین کسی که اوستا بیاموختن بودی و از یاد باز کردی
تا آنکاهی که دیگر بار زهر کردی او را نان چنانکه بسگان دهند
دادندی (۵) و جای دیگر خوانده ام که نان سر نیزه بدو دادندی

در بیست و نهم

(۱) اینک چون سخاوتی و رادی کنند باید که بجای ارزانیان
کنند و اندیشیدن که این کسی را که این چیز بدو میدهم
ارزانی است یا نه

(۲) پس جهد باید کردن تا بنارزانیان ندهند (۳) چر
در دین بر^۱ آن کس که سخاوت بنارزانیان کند هرزه کاری
بی سود دهش خوانند و روز بروز آنکس را پادفراه و عقوبت
افزاید^۲ (۴) و هرچر بنارزانیان دهند آن چیز نیست کرده باشند

در سی ام

(۱) اینک بشب آب نشاید ریختن بخاطر از جانب^۳
اواخر که بتر بوده پس اگر ضرورت ریختن^۴ باشد یک اینا^۵
و بیرو بپایه خواندن و آب را آهسته ریختن

(۱) جوانب MU (۳) افزایش for و سختی J15 (۲) پیداست MU adds (۴) ریختن J15 omits (۵) که بشو بود for بشو بود MU.

(۳) و چند چیز است که کشتن ایشان بترامت و گناه بیشتر برة^۳ و بزرگوار و گاو ورزا و اسپ کارزارت و مرغ کاشکیذر که صلح گیر و خروس و ازین جمله خروس گناه بیشتر باشد (۴) و اگر ناچاره باشد خروسی که بانگ نکرده باشد شاید کشتن و سر ایشان بعاید یشتن (۵) و پیچ سر حیوان نایسته نباید خوردن که آن نا اشو باد باشد (۶) اگر سر نتواند یشتن یکم کره بعاید یشتن^۴ بدل آنرا

در مسی و پنجم

(۱) اینک چون روی بخوابند شستن یک اشم ورو بخوانند و
 درین ساخت برچ نهند تا آب از ناشتا در دهن نشود (۲) چون روی
 بشوید   بخوانند تا درج نشی^۵ زده شود

درسی و ششم

(۱) اینکرم مسخمت واجب است بر مردمان و زنان برشخوم کردن زیرا که مردم در شکم مادر دشتان میخورند (۲) بسبب آنرا برشخوم باید کرد یکبار تا ازان پلیدی پاک شود (۳) چر اگر پانزده ساله شود و برشخوم نکند بهرچرا دست باز نهد خوره و پاکی آن چیز بکاهد و بر درون و پادایی نشاید که دست باز نهد

(۳) و در دین گویند که اگر کسی بر ششونم نا کرده بصیرت روان او چنان گندد^۱ که بتابستان نسا یکس ماه^۲ (۵) و چون

(3) MU omits ۱۰۰ و (4) J15 omits §§ (۵) and (۶) up to ۱۰۰ و (5) J15 ۱۰۰ و (۱) J15 ۱۰۰ و

است و مرغ یا خروس طاقت^۱ آن نمیدارد که آن دروج از آن
خانمر باز دارد و مرغ بیاری دادن خروس میشود و بانگ
میکند (۳) پس اگر وقتی چنان اتفاق افتد خروس دیگر
بباید آو، ن تا بیاری یکدیگر آن دروج را بزنند (۴) و اگر
خروس بیوقت بانگ کند نباید کشت که مسبب این بود که گفتم
(۵) چه در دین بر پیدا است که دروجی است آنرا میب
خوانند بهر خانمر که کودک بود آن کوشد تا گزند بدان خانمر
روساندش (۶) باید که^۲ خروس نگاه میدارند تا آن دروج را
بزند و از آن خانمر آوا را بدهد^۳

درسی و مسیوم

(۱) اینک چون جایگاهی بود که بیمی و ترسی بود نسا در زیر زمین نهان کرده باشد آشکارا باید کردن چهر عظیم کفر باشد (۲) چهر در دین بر پیداست که نسا در زیر زمین نهان کند اسفند آمد امشاسفند چسپ ارز چنان ساخت است که کسی را مار یا گوزم در جامه خواب بود و زمین را نیز همچنان است (۳) که نسا در زیر زمین کنی چنین چون آشکارا کنی از آن رنج برآند

ورسی و چارم

اینکه عظیم باید پرچیدن از بسیار کشتن حیوان و گوسفندان
(۲) چهره دین گوید که هر کسی که حیوان و گوسفند بسیار
کشد بدان جهان پرتار موی گوسفند مانند تیغ تیز باشد و برون
آنکس آویزند

(1) J15 توالی (2) J15 adds مرغ (3) MU او را نمیکنند (4) J15 چایب for the last five words. (5) ES, زمر جامه

را که در آن خانه باشند آفرین کنند^۱ و هر آئین آن سال کار آن خاندان بهتر باشد و دخل و اندر آمدن شان بهتر باشد (۵) و هر کفر که^۲ آن از بهر روان^۳ و درندگان کنند^۴ همچنان باشد که برون خویشتن کرده باشند (۶) و چون ازین گیتی بگذرند آن روانها پذیرگ او باز آیند و خرمی کنند و او را دل باز دهند و نیز پیش داناوار او رمزدن آردی کنند و گویند که اشو روان مارا از یاد باز نکرد تا او در آن جهان^۵ بود ما ازو خشنود بودیم اکنون ما همداستانیم که او را آن کرفهای ما هم بهره کنی و روان او را بجایگاه^۶ اشوان رمائی (۷) این سخن بگویند و آن روان را امید میدهند تا حساب او بکنند (۸) پس با او بچینود پل گذر کنند تا بجایگاه^۷ خویشتن برسد پس ایشان باز گردند

(۹) پس جهد باید کردن تا فروود یا ترا نیکو دارند و روان پدران و مادران و خویشان ازیشان باز آید باشند (۱۰) چه اگر بناخشنودی برگردند نغزین کنند چون این روان ازین گیتی بشود او را ملامت کنند و گویند تو پنداشتی که ترا پیوسته آنجا رهایی خواهند کردن ترا بدین جهان نمی باید آمدن (۱۱) اکنون تو بسوی ما کار کفر کرده بودی و مارا یاد کردی مانیز ترا فریاد رسیدی و ازین جایگاه بیم ناک ترا برهاندی (۱۲) او بسیار پشیمانی میخورد و پیچ سودی ندارد

در سی و هشتم

(۱) اینک جهد و کوشش باید از هم کاسر جد دینان بپاید پرچیزیدن و بکوزه ایشان آب نباید خوردن (۲) و اگر کوزه برنگین

از بهر (3) MU omits (4) MU adds (2) آفرین کنند MU و J15 (1) for با کوشش باشد J15 (6) جهان MU omits (5) گفتیم MU (4) روان جهد و کوشش باید

روان او بر سر چینود پل رسد امشاسفندان و یزدان از گند آن روان بریزند و حساب و شمار او قتلوانند کردن (۱) او بر چینود پل بماند و نتواند گذشتن و بسیار پشیمانی خورد و سودش ندارد (۷) و اگر کسی^۲ برشنوم باید کرد و نتواند کرد و نکند اگر هزار بار سر^۳ بپادیاب^۴ کند ازان پلیدی پاک نگردد و آن سرشت^۵ پلیدی است که در میان رگ و پی است و گوشت و استخوانست بجز^۶ نیرنگ^۷ دینی دیگر هیچ چیز پاک نشود (۸) و آنکس نیز که برشنوم مردمان کند باید که مردی باشد روان دوست و راست گفتار و پرچیزگار چنانکه برپارسائی و مستوری^۹ مشغول باشد (۹) اگر زنهار در وی خیانتی پدیدار آید در آن ملامت باید که دستوران او را یکمیک بند باز کند و بخوردن سگان دیندش^{۱۰} باید که بدین کار مردی پاکیزه تر و پرچیزگار تر نگرینند تا این گناه از وی حاصل نیاید

در سی و نهم

(۱) اینک چون فروودیان در آید باید که هرکس در خوردن طاقت^۲ خویش درون و یزشن و میزد و آفرینگان فرمایند و کنند (۳) و این ده روز بر همه کسی فریضه است آن بهتر که بخانر خویش سازند چه روانها هرکسی بخانر خویشتن شوند (۳) و گوش بدیشان دارند تا درون و میزد و آفرینگان سازند

(۴) آن ده روز همه روانها بدین گیتی باشند بهر خانر که میزد بیشتر کنند آن کدخدا را و کدبانو^۳ آن خاندانرا و آن جمله

ES (4) پادیاب MU (3) چینود پل MU adds (2) سر J15 adds (1) نرشی MU omits the last four words. (7) پاکه J15 (6) الا به MU (5) نرشی کدخدا و کدبانو for خانر J15 (9) توانائی J15 (8)

بر افزونی را بیازند (۳) و هیچ کار و کفر بهمنوان
نخواهد رسیدن تا ایشانرا خشنود نکند و ممکن نیست که هیچکس
تمام حق این سر کس باز گذارد

(۴) در زند پان وخت گوید *سلسله* *سلسله* *سلسله*
سلسله *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله*
سلسله *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله* *سلسله*
بیازاری

(۵) پس هر روز سه بار فریزوانست که در پیش این سر
کس دست بکش کردن و گفتن که شمارا مراد چیست تا من
آن اندیشم و گویم و کنم (۶) اگر ناشایست از من در وجود
آمده است باید که مارا اشو دان کنند

در چهل و یکم

(۱) اینک زن دشتان عظیم بیاید پرچیدن تا فان و خورش
بر پیمان بدهند (۲) چه آنرا بتواند خوردن پیش نهند و
آب همچنان از بهر آنرا که هر چه از زن دشتان سر آید
بهیچ کار نیاید

(۳) چون نان خواهند خوردن دست بآستین کنند یا
چیزی بر بالا آستین نهند می باید که دست برهنه او هیچ
جا باز نیاید (۴) چه هر قطره آب که بر اندام زن دشتان

(1) Both MU, J15 have this name in the genitive (2) J15 *سلسله*
وجود (خود؟) خود (3) MU *سلسله* MU

یا ارزین بود بیادیاب و آب بیایدشستن تا آب خوردن
شاید (۳) اگر کوزه سفالین و چوبین بود المتر نشاید^۵
(۴) زیرا که هرگاه که کسی بنا شسته کسی خوردن دل میل
بسوی او کند چه گناه بود گناه کردن را دلیر شدن و روان او
بدروندی گراید

در سی و نهم

(۱) اینک آتش بهرام را که در شهری یا در دهی نهاده باشند
نیکو باید داشتن (۲) و بشب یکبار بر باید افروختن و بروز و بار
(۳) چه اندر دین پیداست که اگر آتش بهرام نبوی همچکس
از شهری بشهری نتوانستندی شدن زیرا که از خورگ آتش بهرام
است که در راهها کس برکس زیادت^۴ نتواند کردن

(۴) باید که هرگز تمام بدهند و کسی که می افزوزد او را نان
و نفقه بدهند (۵) چه هرگاه که آن آتش خشنود شود و نیکو دارند
هر آتش که در هفت کشور زمین بود از آنکس خشنود باشد

در چهلیم

(۱) اینک هرید را و پدر را و مادر را نباید که آزارد و اگر
بسیار رنجی و دشواری و زیان از ایشان بر بیند^۲ المتر نباید که
جواب ایشان بزبانتی باز دهند (۲) چه خشنودی ایشان در
خشنودی ایزد بوسه است هرگاه که ایشان را بآزارند او را مزه

اگر کاسه یا کوزه: J15 adds (2) پس بآتش بمالیدن J15 adds (1)
برنجین یا روغن آب خورد همه بدین میوه پاک کنند اگر گای و چوبین
بود از خانه دور کنند بجه دینی بخشد مثل ابو خشتین آلوده
J15 adds (3) پاد باب کنند J15 adds (4) خوردن J15 adds (5) دست درازی
سخت و درشت از ایشان بشنود البته نباید آزارد

آنکه بود زیاده نشود بزندگان نیز آن باشد که هر کسی که از
بهر خون کاری کرده باشد که خود پس از وی بکنند بسیار
فرقست تا بدست خویش کند نه از پس وفاتش

در چهل و دوم

(۱) اینکه سخت پرهیز باید کردن از گناه همیملان (۲)
همیملان آن^۱ بود که کسی دروغ و^۲ بهتانی بر کسی نهد یا کسی
با زن کسی خیانتی کند تا زنی از شوهر خویش بستر جدا کند
(۳) این گناه است که هیچ توجش نیست الا که از آن
کس که ترا گناه در وی جسته باشد آمرزش خوابی (۴) پس^۳
چینود پل آن روانرا باز دارند تا آن گاه که خصم او در رسد و
دادی از وی بستاند آنگاه رهایی یابد

(۵) هرگاه که کسی دروغی یا بهتانی بر کسی نهد تا آن دروغی
باز پس میگویند دل آنکس آزارد نو تو روان آنکس را پادفرا
میرمانند (۶) این گناه بکار کفر نشود تا خصم را خشنود نکنند
(۷) این گناه ساختنست نباید پریختن تا نکنند

در چهل و سیوم

(۱) اینکه تشخیص باید کردن بکشتن خرفستران و حشرات
زمین چه در دین کفر عظیم نهاده است

(۲) خاصر این پنج چیز است یکی وزغ که در آب باشد دوم
مار و گژدم سیوم مرجش^۴ که می پرن چهارم مورچه و پنجم

اگر نه MU (۳) دروغ و (۱) MU omits the first two words (2) J15 omits
on the margin. مکس J15 has مکس ES (۴) پس

چکد میصد استیر گناه باشد (۵) و هر پادیاوی که باشد از پانزده
گام زن دشمنان نباید پرهیزیدن (۶) از مرد آشوب هر گام دور
باید بودن و چشم او در هر چه نگاه کند خوره و پاکی آنچیز بگارد

(۷) و هر زن فریزوانست دوازده دشمنان گناه یشتن (۸)
یکی از جهت آن گناه را که در مینو جسته باشد (۹) دوم از
جهت آن گناه را که در ستارگان جسته باشد (۱۰) سیوم از
جهت آن گناه را که در خورشید جسته باشد (۱۱) چهارم
از جهت آن گناه را که در ماه جسته باشد (۱۲) پنجم از
جهت آن گناه را که در مینو آتش جسته باشد (۱۳) ششم
از جهت آن گناه را که در مینو آب جسته باشد (۱۴) هفتم
از جهت آن گناه را که در مینو زمین جسته باشد (۱۵) هشتم
از جهت آن گناه را که در مینو باد جسته باشد (۱۶) نهم
از جهت آن گناه را که در خوردان جسته باشد (۱۷) دهم
از جهت آن گناه که در مردان جسته باشد (۱۸) یازدهم از
جهت آن گناه را در خردک گاه^۱ جسته باشد (۱۹) دوازدهم
از جهت آن گناه را که در پهرنسا جسته باشد (۲۰) پس بر
هر کسی فریزوانست این قدر را اگر کسی توانگرتر بود هژده
فریزوانست و اگر بغایت سیم دارد بیست و یک جای دیگر
خوانده ام که بیست و چهار فریزوانست اما کترین^۲ کسی را
این که ما یاد کردم واجبهست

(۲۱) آنچیز بزندگان کند بهتر بود همچنان بود که کسی
درختی باز نشاند هر سال میوه آن درخت میخورند هر سال
همچندان کفر می افزاید (۲۲) و اگر ده سال و اگر صد سال
بزید هر سال همچندان بیشتر می شود (۲۳) اگر پس از وی کنند

(۱) کترین MU (2) of J15 خردک گاه for خوردن گاه MU (1)

(۳) که گناه مانند کفر همچنان که کفر از آن وقت که^۱ بکنند (۴) تا مردم زنده باشد هر سال دیگر بر میشود (۵) و گناه نیز همچنان هر سال بر سر میشود و چون توبت بکنند دیگر نیفزاید همچون درختی بود که خشک شود و دیگر افزایش نکند (۶) و توبت آن بهتر که پیش دستوران و رندان کند و توجش که دستور فرماید چون بکنند هر گناهی که باشد ازین بشود (۷) توبت دستوران کنند توبت هم خوانند (۸) و اگر دستور نباشد پیش کسانی باید شدن که دستوران بگماشته باشند و اگر ایشان نیز نباشند بنزد یک مردی روان دوست باید شدن و توبت^۲ بکرن (۹) در وقت آنکه از دنیا بشود بر پسران و دختران و خویشان فریزوانست که توبت^۲ در دین رنجور دهند اشم و در دین دهند (۱۰) چه دستوران گفته اند که چون توبت^۲ بکرنند اگر چه بسیاری گناه پا کرده باشند بدوزخ نرسند بسر چیزوں پل پافراه بدهند پس به جایگاه خویش رسانند (۱۱) و توبت^۲ آن بون که آن گناهی که کرده باشند توبت^۲ بکنند و دیگر آنگاه نکنند اگر کنند آن باز پس آید

در چهل و ششم

(۱) اینکه چون مردم چهارده ساله باشند کشتی بر باید بستن چه دستوران گفته اند که آن نه ماه که در شکم مادر بوده اند هم اندر حساب باید گرفتن (۲) چه در دین ما کاری بهتر از کشتی داشتن نیست هر مرد و زن فریزوانست (۳) و برونکار پیشین اگر کسی پانزده ساله تمام

پفت MU (2) کفر MU adds (1)

موش (۱) پس هرگاه که وزغ از آب بر آورند و خشک کنند بعد از آن بکشندش هزار و دویست درم سنگا کفر باشد (۴) و هرگاه که ماری بکشند و اوستا که آنرا هست بخوانند همچنان بود که آشموغ را بکشد باشد (۵) و هرکسی مرجش بکشد چندانی کفر بود که کسی ده روز باژ میخواند (۶) در دام اهرمن هیچ چیز زیانکار تر ازین نیست چه اگر بهوا بر میزد پشه شود و اگر در خاک میزد کرم شود و اگر در آب میزد زرد شود و اگر در گوشت گفتار میزد مار شود و اگر در سرکین میزد خزندگان شود (۷) هر که مورچه دانه کش بکشد چندانی کفر بود که کسی هورمز یشتی بخواند (۸) و هر که خرامتر بسیار کشد چندانش کفر بود که هر بدی یزشن یزدان میکند هر دو کفر یکسانند (۹) هر که موشی بکشد چندان کفر بود که چهار شیر بکشد باشند (۱۰) پس بر هر کس فریزوانست بر خرامتر کشتن جهد کردن

در چهل و چهارم

(۱) اینکه بهدیزان تا توانند کردن پای بر زمین نباید نهادن چه گناه باشد هر مقدار آمد امشاسفند را زنج میبرد (۲) و آنرا گناه کشاده دوازشنی خوانند

در چهل و پنجم

(۱) اینکه پیوسته می باید که توبت کردن بر یاد دارند (۲) هرگاه که گناه از دست آید^۱ جهد باید کردن تا پیش چردان و دستوران و رندان شوند و توبت بکنند

بجهد ES (1)

در پنجاه ام

(۱) اینک هر روز بامداد که از خواب برخیزند نخست دست را بآب پاک نباید شستن

(۲) پاد یاب یا بر میوه یا گیاهی که آب بدو نرسیده باشد دست و روی و بینی و چشم و پای شستن پس خشک کردن بآب شستن سه بار چنانکه از روی^۱ تا گوش تر شود (۳) دهن برهم باید نهادن تا آب در دهان نشود چنانکه اگر قطره از ناشتا در دهن شود میصد مستیر گناه باشد (۴) پس دست تا بازو سه بار بآب شستن نخست دست راست پس دست چپ و همچنین پای راست و پای چپ شستن

(۵) پس کیمنا مزدا گویند چنانکه هرگاه که چیزی بواج خواهند خواندن باید دست روی^۲ پاد یاب^۳ شستند اگر نه اوستا پذیرفته نباشد و درج نشن نر بدوارن تنافوری گناه باشدش

در پنجاه و یکم

(۱) اینک بر هر کس فریضه است کودک بدبیرستان فرستادن و چیزی آموختن (۲) چنانکه هرگاه که فرزند کند همچنان باشد که پدر و مادر بدست خویش کرده بود (۳) پس جهد باید کردن تا چیزی نیکو بیاموزند شان از کفر و گناه آگاه کنند چنانکه از هر روان خویش می کنند تا ایشان بر کفر کردن دلیر باشند

(۴) چنانکه اگر نیاموخته باشند پس کار و کفر کمتر کنند بروان پدر و مادر کمتر رسد (۵) و نیز آن باشد که اگر فرزند را بدبیرستان نهند و چیزی نیاموزند بر گناه کردن دلیر باشند آن گناه بگردن پدر و مادر باشد

بآب MU (۳) روی J 16 omits (۲) روی for گوش MU (۱)

شدی و گشتی نداشتی او را بسنگسار کردند که نان و آب بروی حرامست

در چهل و هشتم

(۱) اینک چون کودک هفت ساله بمیرد باید که یشتی مروش از بهروی نباید کردن و درون شب چهارم یشتن

(۲) چنانکه در دین گوید که روان کودکان بروان پدر و مادر رود و اگر پدر بهشتی باشد با وی بهبهشت شود اگر دوزخی باشد بدوزخ رسد اگر مادر بهشتی باشد با وی بهبهشت رسد و اگر دوزخی بود با وی بدوزخ رسد

(۳) پس هرگاه که یشت مروش بگردند روان کودک از روان پدر و مادر جدا شود و بهبهشت شود و در پیش یزدان پدر و مادر را شفاعتخواه باشد بدان جهان

در چهل و نهم

(۱) اینک چون دیگ پزند آب دو بهره سه یکی تهی باید کردن باید که سه یک دیگ تهی بود تا اگر وقتی که دیگ بجوشد بر نرشد و آب در آتش نشود (۲) چنانکه اگر نه چنین کنند و آب در آتش شود هزار و دویست درم سنگ گناه بود پس نگاه باید داشتن تا این گناه نچهد

در چهل و نهم

(۱) اینک چون آتش بر چینند یک ساعت هم آنجا باید داشتن تا بوم آتش سرد شود پس بر گرفتن و بآتشگاه بردن (۲) نشاید که زمین گرم آتش بآتشگاه بردن تا معلوم باشد

تا در ساعت تدبیر کار کودک کند همچنان چون روان از تن جدا می شود مانند طفلی است و هیچ راه بجایگاه خربیش نمی دارد (۷) چون زنده روان یشتند سرورش اشو را بشناسیدند سرورش اشو مانند فابلر می باشد که آن روان بخربیش پذیرد و از دست او من و دیوان نگاه دارد (۸) چون زنده روان نیشند بعد از آن هر بدن پذیرد سرورش کند مانند آنست که چون زن فرزند بزاید بعد از آن پذیرد فابلر کند (۹) و باشد که تا کسی آید که آن فرزند برگیرد و در پیچید هلاک شده باشد

(۱۰) پس چنان واجب کند^۱ بیشتر کسی را بدست کند همچنان بر هر کس^۲ واجب میکنند زنده روان خربیش یشتن تا ازین بالا ایمن باشد (۱۱) و نیز آن باشد که اگر جایگاهی وفاتش رسد که کسی نبود که روان او یزد چون زنده روان یشتن بود او را باکی نبود و ایمن باشد (۱۲) و بچند چیزها آنست که زنده روان یشتن واجب است خاصه درین روزگار که هر بدان کم مایر مانند چون بدست خود یشتن باشد بزرگ کاری بود

در پنجاه و نهم

(۱) اینک در دین بر اویزه مازنیسان^۳ زناترا نیایش کردن فرمودند (۲) که نیایش ایشان آنست که هر روز سه بار بامداد نماز پیشین و نماز شام در پیش شوهر خویش باز ایستند و دست بکش کنند و گویند که ترا چه اندیش است تا من آن اندیشم و ترا چه میباید تا من آن گویم و ترا چه میباید تا من آن کنم که فرمائی

(۳) هر چه شوهر فرماید آتروز بر آن بیاید رفتن (۴) و البتہ بی

پداهست که J15 adds (3) هر کسی for میکنی (2) همچنان که J15 adds (1)

در پنجاه و هشتم

(۱) اینک خار پشت را نشاید کشتن و هر جائی که ببینند بر باید گرفتن و بصکرا بدن تا بسوراخی شود که عظیم گرفت می داشتند (۲) زیرا که خار پشت در خانثر مورچر شود مورچر بمیرد هزاران مار را و دیگر گزندگانرا بگیرد و خورند و او هر خرفستر خورد (۳) پس این سخن از جمله واجبات است

در پنجاه و هشتم

(۱) اینک می باید که بهدینان جهد کنند تا زنده روان یزند (۲) هرگاه که زنده روان یشتن باشد هر سال همچندان گرفت بر می شود دوم سال دو چندان گرفت بود (۳) که زنده روان^۴ همچنان تا مرد زنده باشد هر سالی همچندان گرفت میفراید (۴) و از پس آن این نیز باشد که اگر دران ساعت آنکس انوشر روان شود کسی نباشد که سرورش وی یزد چون زنده روان یشتن شود سرورش اشو آن روانرا بخربیش پذیرد و اندر آن سه روز نگاه میدارد و نگذارد که هیچ گزندی و زیانی بوی رسد (۵) و شب چهارم بر چینون پن بارش ایزد و مهر ایزد یار باشد تا حساب و شمار او بکنند و جایگاه خویش شود

(۶) و این زنده روان بسبب آن نهاده است که همچنانکه کودک از مادر جدا شود او را فابلر باید تا او را نگاه دارد و از زمین برگیرد و آن ساعت که می زاید می باید که حاضر باشد

(1) MU adds باشد یستم روان (2) MU omits the first three words.

در شصت و یکم

(۱) اینکمر سخت نباید پرمختن از دروغ گفتن^۱ که سر مهر
گذاها دروغست

(۲) زرتشت از هومزد پرسید که دروغ زن مانند کیست (۳)
هومزد بر افزونی گفت دروغ زن با اهرمن همکارست

(۴) در دین گوید که دروغ گویان را آخرت نباشد و در میان
مردم حقیر باشند (۵) اگر مردی مکتشم باشد او را بنزدیک
مردمان حرمت نباشد و حرمتی ندارند (۱) فرجام دروغ زن
بد باشد اگر چه بسیاری مال دارد مهر از دست وی بشود و
عاقبت به مردم نیازش باشد و نیز تاختنگان شان کم باشد

در شصت و دوم

(۱) اینکمر راستی گفتن و راستی کردن بیش باید کردن و
خوبیستن بدان داشتن که هیچ چیزی در مردم بر از
راستی نیست

(۲) و اینکجهان و آنکجهان هومزد از راستی بیافرید و از
راستی بر جایگاه مانده است از بهر راستی را پاکیزه شود (۳)
واهرمن گنجستر هیچ چیزی بر ازان نرشد که از راستی (۴)
و راستی از راستی نباید کردن و هر جایگاه که از راستی
بنا گرفت خوره دران جایگاه راه یافت و هر خاندانی که
بیش بماند از بهر راستی است و اهرمن دران جایگاه راه نیابد
(۵) و گفته است در دین که یک مرد راسته بهتر از
مهر عالم دروغ گوی چون کاوه اصفهان آنگری بود چون

(۱) MU adds کردن

رعایای شهر هر هیچ کاری نکردن تا خدا ازان زن خشنود باشد (۵)
چه خشنودی ایزد در خشنودی شوهر پیوسته است چه هرگاه
که فرمان شوهر کار کنند در دین او را اشد خوانند و اگر نه او را
چه^۱ خوانند

در شصت و دوم

(۱) اینکمر در دین بر اویزه مازنیسان^۲ امید می داریم تا
روان ما^۳ از دوزخ رستگاری یابد (۲) و امید می تمام در بستر ایم و
بتاقتیق بدانستر ایم که چون در دین بر استوان باشیم بهیشت
رسیم (۳) و میدانیم که بهیشت رسیدن بکردار نیک باشد و بدان
رستگاری یابیم و نیکی اندیشیم و نیکی گوئیم و نیکی کنیم

(۴) و هیچ نیکی کردن بهتر ازان نیست که چون بهدینی را
کاری سخت پیش آید که روان وی بخوابد شدن مر تر باید
آنچه دسترس باشد یاری دهی تا ازان آستانه بیرون آید و
نگذاری^۴ که او دین بگذارد (۶) و چون^۵ بعد ازان تا او بر دین
باشد و هر کار و کرد که او کند و فرزندان او همچنان بود که
بدست خویش کرده باشد

(۷) و هم از جهت گزیت^۶ نیز در مانده باشد یاری دادن
فریضه است تا آنکس را خلاص دهند و بر جای خود بماند و او را
ثوابی حاصل آید

نقداری (۴) MU (۵) MU adds که (۶) MU (۷) MU (۸) MU adds کردن (۹) MU adds کردن (۱۰) MU adds کردن (۱۱) MU adds کردن (۱۲) MU adds کردن (۱۳) MU adds کردن (۱۴) MU adds کردن (۱۵) MU adds کردن (۱۶) MU adds کردن (۱۷) MU adds کردن (۱۸) MU adds کردن (۱۹) MU adds کردن (۲۰) MU adds کردن (۲۱) MU adds کردن (۲۲) MU adds کردن (۲۳) MU adds کردن (۲۴) MU adds کردن (۲۵) MU adds کردن (۲۶) MU adds کردن (۲۷) MU adds کردن (۲۸) MU adds کردن (۲۹) MU adds کردن (۳۰) MU adds کردن (۳۱) MU adds کردن (۳۲) MU adds کردن (۳۳) MU adds کردن (۳۴) MU adds کردن (۳۵) MU adds کردن (۳۶) MU adds کردن (۳۷) MU adds کردن (۳۸) MU adds کردن (۳۹) MU adds کردن (۴۰) MU adds کردن (۴۱) MU adds کردن (۴۲) MU adds کردن (۴۳) MU adds کردن (۴۴) MU adds کردن (۴۵) MU adds کردن (۴۶) MU adds کردن (۴۷) MU adds کردن (۴۸) MU adds کردن (۴۹) MU adds کردن (۵۰) MU adds کردن (۵۱) MU adds کردن (۵۲) MU adds کردن (۵۳) MU adds کردن (۵۴) MU adds کردن (۵۵) MU adds کردن (۵۶) MU adds کردن (۵۷) MU adds کردن (۵۸) MU adds کردن (۵۹) MU adds کردن (۶۰) MU adds کردن (۶۱) MU adds کردن (۶۲) MU adds کردن (۶۳) MU adds کردن (۶۴) MU adds کردن (۶۵) MU adds کردن (۶۶) MU adds کردن (۶۷) MU adds کردن (۶۸) MU adds کردن (۶۹) MU adds کردن (۷۰) MU adds کردن (۷۱) MU adds کردن (۷۲) MU adds کردن (۷۳) MU adds کردن (۷۴) MU adds کردن (۷۵) MU adds کردن (۷۶) MU adds کردن (۷۷) MU adds کردن (۷۸) MU adds کردن (۷۹) MU adds کردن (۸۰) MU adds کردن (۸۱) MU adds کردن (۸۲) MU adds کردن (۸۳) MU adds کردن (۸۴) MU adds کردن (۸۵) MU adds کردن (۸۶) MU adds کردن (۸۷) MU adds کردن (۸۸) MU adds کردن (۸۹) MU adds کردن (۹۰) MU adds کردن (۹۱) MU adds کردن (۹۲) MU adds کردن (۹۳) MU adds کردن (۹۴) MU adds کردن (۹۵) MU adds کردن (۹۶) MU adds کردن (۹۷) MU adds کردن (۹۸) MU adds کردن (۹۹) MU adds کردن (۱۰۰) MU adds کردن

گناه کرده وی و فرزندان کنند آنکس را همچنان بود که بدست خویش کرده بود

(۷) اگر با زن بهدیگان کند حالی بر شوهر حرام شود و اگر کودک بزاید حرامزاده بود (۸-۹) و آنگاه گناه ازین بشود که آنکس نزدیک شوهر وی شود و بگوید که مرا با زن تو چه واقعمر رسید خطا در وجود آمد اگر عفو کنی تو دانی والا که مرا تیغی کشی خون من بر تو حلال است (۱۰) اگر بخشیده گناهش ازین بشود والا این گناه هیچ نوعی ازین بنشود

(۱۱) و این گناه را گناه خصمان خوانند تا خصم خشنود نشود گناه بریزد روان وی بر سر چینود پل باز دارند تا آنگاه که خصم او برسد و خصمی خود کند و جواب او باز دهد

در شصت و چهارم

(۱) اینک عظیم پرهیز باید کردن از دزدی کردن و چیزی از مردم بزور ستدن

(۲) چه در دین پیدا است که هر کسی که یک درم از کسی بدزد و چون بداند دو درم از وی باز باید ستدن یک درم آنکه ببرد و یک درم بتوان آنکه دزدی کرد (۳) و گوش نباید بریدن و ده چوب نباید زدن و یک ساعت بزندان باز داشتن

(۴) و اگر یک درم دیگر بدزد همچنان دو درم باز ستدن و دیگر گوش بریدن و بیست چوب زدن و دو ساعت بزندان باز داشتن (۵) و اگر سه درم و دو دانگ بدزد دست راست نباید بریدن (۶) اگر پانصد درم بدزد باید آویختن

فرزند MU (۳) بکشد J15 (۲) تیغی کشی for نمی کشی J15 (۱)

پای بر راستی داشت و سخن بر راستی همیگفت تا چون فسحاک که همه کشور او داشت و چون بر راستی او سخن میگفت جملہ دیو و مردم از وی ترسیدند و هر گرفتاری بروی چیره بود بر وی مظفر شد بجهت سخن راست که میگفت (۶) اهرمن گجستر چون مینوی راستی بدید سر هزار سال بیهوش افتاده بود (۷) از بیم راستی سر بر نمی توانست گرفتن و از بیم راستی نیارست درینجهان آمدن (۸) و هر چیزی که تو در آن نظر میکنی که بر جای مانده است چون تکمیلی آن باز جویی بر راستی مانده باشد (۹) و در زند اشم و هو راستی است و بهر آن اشم و هو زیاده خوانند

در شصت و سیوم

(۱) اینک سخت پرهیز باید کردن از روسپی بارگی از بهر آن که هر کسی که زنی بفریبد و با وی فساد کند آن زن در ساعت بر شوهر حرام شد (۲) و بعد از آن هر باری که شوهرش با وی گرد آید همچنان بود که با مردم بیگانه نزدیک شده باشد (۳) هرگز بر شوهر خویش اشو داد نشود و اگر درین حال با زنان جد دین بتر باشد از بهر آنکه اگر آن زن آبستن شود همچنان بود که بهدین بجهت دینی افتاده بود و آن مرد بدان مرگزان شود

(۴) و آن نیز باشد که آن زن آبستن شود از بیم بدنامی کودک را هلاک کند (۵) پس آن کسی که فرزند آن وی باشد همچنان بود که بدست خویش فرزند را هلاک کرده بود پس او مرگزان باشد (۶) اگر آن کودک بزاید و بر دین نماند هر

و Both MU, J15 add (1)

(۷) چند چیز است که می باید که به پیدان بر خویشتن مستقوی کنند (۸) یکی سخاوت کردن با ارزانیان و دوم راستی کردن و سیوم بر مهر کس مهربان بودن و چهارم یک دل و راست بودن و دوع از خویشتن دور داشتن (۹) و این چهار خصلت اصل دین زرتشت است و باید که آنکه خود نپسندی به بیچکس مپسند (۱۰) زیرا که دادار اورمزد گوید که ای زرتشت اگر خواهی که پاکیزه و رستگار شوی و به جایگاه پاکان رسی این دو کار مکن (۱۱) یکی آنکه مهر مینو گیتی بگزین و چیزی گیتی را باخوار دار و آن مینو گرامی دار و از بهر این بحق جهان باز جوید و مینو را مکن (۱۲) دوم آنکه به مهر کس راست گوئی و راست کن باش یعنی هر چه باخود نپسندی به بیچکس مپسند^۱ و چون چنین کردی آشو باشی

در شصت و ششم

(۱) اینک بر مهر زنان^۲ فریضه^۳ دوازده هماغت ایام فرمودن چه گناهیک در دشتان و در دیگر وقتها جستم بود جملہ پاک شود

(۲) و در زند جد دیو داد گوید که کسی که او دوازده هماغت ایام^۴ یستر بود و گناه از وی پاک شود چنانکه بر خرمن گاه بادی عظیم در آید و آنرا ببرد همچنان گناه ازین بشود و مردم پاک و او یژه شود

(۳) و زنان ازین فریضه تر کاری نیست چه در دین بر پیداست که دوازده هماغتی که بیزند صد هزار تناول کرند بود اگر

(۱) MU adds for کس (۲) MU adds و (۳) MU adds نکنی (۴) MU adds است زنان را (۵) MU omits.

(۷) آنجا عقوبتش این باشد و مینوان خود بروان^۱ پاده فراه کشد (۸) و اگر کسی نداند بمینوان دو چندان کرند از و باز گیرند و بروان این کسی دهند (۹) و اگر کرند ندارد از گنج همیشه سود عوض دهند و روان او را پاد فراه نمایند

(۱۰) آن کس که چیزی از کسی بزور ستده باشد بر مینوان هر یکی را چهار عوض باز ستانند بر بدل یکی (۱۱) آنکس که راداری میکند چون بدانستند واجب کند که چون بگیرند در ساعت بکشندش

در شصت و پنجم

(۱) اینک هر کسی پیوسته میسرداری کردن در نیک و بد بپای^۲ دارد و نیکی و اورمزد بر نگاه داشتن^۳ (۲) چه دادار اورمزد از مردم دو چیز خواهد یکی آنکه گناه نکند دیگر آنکه میسرداری کند (۳) و مردم هر چند میسدارتر بود بر نیکی و ارزانی برو میسدار آنرا روزی بیشتر بخشند از آنکه دیگر کسی را (۴) و هر کسی که او میسدار نبود نان خوردن حرام شود با او هیچکس را نیکی نشاید کردن

(۵) و در دین بر پیداست که مردم بی میس چون بمیرن هر جا که نساء او بنهند بوم اسفند آمد همی لرزد مانند گوسفندی که گرگ را بیند (۶) و مرغ که نساء ایشان خوردن بر درختی که بخشید و بنشیند آن درخت بخشکد و مردم که بسایگر دوخت بنشیند بیمار شود

for الگاشتن (۱) MU omits بروان (۲) MU adds for بپای (۳) MU omits به نگاه داشتن.

(۲) همچنان اگر در آب روان نگاه کند دوازده درم سنگ گناه باشد و اگر پانزده گام آب روان شود پانزده درم سنگ گناه باشد و اگر در آب روان بنشیند پانزده تناول گناه باشد (۳) و اگر در باران برود و هر قطره که بر اندام او چکد تناول گناه باشد.

(۴) و در خورشید نباید نگریدن و با مرد آشو سخن نباید گفتن^۱ (۵) پای برهنه بر زمین نشاید نهادن (۶) بدست برهنه هیچ چیز نشاید خوردن نان^۲ سیر نشاید خوردن (۷) دو زن دشتان باهم نشاید خوردن و نشاید خفتن^۳.

(۸) تا سه روز نیامده است^۴ سر نشاید شستن و بعد از سه روز اگر خویشتن را پاک بدید یک روز دیگر نباید نشستن و تا نه روز بر آمدن اگر خویشتن را پاک بدید یک روز دیگر نباید نشستن (۹) اگر بیست^۵ نه روز دشتان باشد دیگر باره باید پنداشتن که نو دشتانست و تا سه روز دیگر باز باید نشستن و هر چه همچنین باید گردن که اول نیشتم^۶.

(۱۰) اگر گمان باشد که او را دشتان آمده است جامه نباید کندن و پس نگاه کردن اگر دشتان شده باشد جامه که بکنده باشد پاک باشد (۱۱) و اگر کودک شیر دارد جامه را از کودک باز کنده بمادر دهند تا شیر خورد پس بکسان باید دادن (۱۲) پاک باشد و لیکن چون مادر سر بشوید کودک را نیز نباید شستن.

(۱۳) و دشتان باید که نظر بهیچ پادیاوی نه بگذارد که اگر هزار گز بود همه را پلید کند و ادیاب شود (۱۴) با کسی

در خورشید و در مرد آشو نظر نشاید کردن (۴) J15 has § (۴) as follows:—
نشود (۴) J15 (۴) و اندام با یکدیگر نباید زد (۵) MU adds:—
نیشتم (۶) MU omits (۵) MU adds:—
for

دوازده چمانست ایام بود هزار هزار تناول کفر بود چون بروز یزند همچنین کفر بود

در شصت و هفتم

(۱) اینک عظیم زنانرا پرهیز باید کردن از روسپی کردن (۲) که در دین بر پیداست که هر زنی که با مرد بیگانه بخفت او را چه باید خواند و جزای تقصیر آنست که با همه جادوان و گناهکاران یکسان باشد.

(۳) و در زند جد دیوداد گوید که هر زنی که با مرد بیگانه گون آید در من که اورمزد رنجست (۴) چه اگر در رود آب نگاه کند بکپاند و اگر در دار و درخت نگاه کند بر درختان کم شود و اگر با مرد آشو سخن گوید خره و پاکی مردم بکاپاند (۵) زرتشت از اورمزد پرسید برای او چه بایت (۶) دادار اورمزد گفت که او را زودتر بیاورد کشت که از ازدا و همه دام و دزد زیرا که او در دام من زیانکارتر است.

(۷) پس چون چنین است زنانرا خویشتن عظیم کوشش باید داشتن تا بر شوهر خویش حرام نشوند (۸) که هرگاه که چهار بار تن بدیگر کس بدهد بعد آن چندان^۱ بخانه شوهر بود حرام باشد نو نو گناه با روانش^۲ می افزاید.

در شصت و هشتم

(۱) اینک زن دشتان چشم بر آتش افکند دوازده درم سنگ گناه باشد و اگر در سر گام آتش شود هزار و دویست درم سنگ گناه باشد و اگر دست بر آتش کند پانزده تناول گناه باشد.

روانش for آب و آتش (۳) J15 (۲) چون (۲) J15 (۱) J15

(۸) در زند جد دیو داد فرموده است که هر کسی که نسا ندید و برگیرد ریمن و مرگزبان باشد^۱ و هرگز پاک نشود و روانش دروند بود

در هفتاد و یکم

(۱) اینک کسی از بهر دارو و درمان نسا نمی باید خوردن زهار که نخورند

(۲) چه در زند جد دیو داد میفرماید که اگر کسی نسا خورده باشد خان و مانش نباید کندن دلش از تن بیرون آوردن و چشمانش نباید کندن (۳) و تا این عذابها با وی نکنند^۲ تا رستخیز روانش در دوزخ باشد

در هفتاد و دوم

(۱) اینک چون کسی نسا بآب و آتش برد مرگزبان باشد (۲) چه در دین فرماید که من و ملخ که بسیار آید از آنجهت آید که نسا بآب و آتش رسانیده باشد (۳) همچنان زمستان سرد تر بود و تابستان گرم تر بود

در هفتاد و سیوم

(۱) اینک چون گاوی یا گوسفندی بجایگی نسا بخورد تا یکسال گوشت و شیر و پشم هیچ چیز از آن کار نیاید (۲) بعد از یکسال پاک باشد و اگر آبستن باشد بجراش هم تا یکسال پاک نباشد

(1) MU omits § (۸) up to باشد (2) J15 نکشد.

بریم دان دارد سخن نگوید و اگر پیریدی بریم بدیست دارد از دورتر اگر باوی سخن گوید یا سر گام زن دشتان بروی وادیاب شود

در شصت و نهم

(۱) اینک آفتاب نشاید که بر آتش افگند چه هرگاه که آفتاب در آتش افتد گناه^۱ بود (۲) اگر آتش بر آفتاب بگذرانی سر استیر گناه باشد اگر چیزی بسر آتش فرو کنی باید که آن سوراخی ندارد و خوره و زور آتش کمتر میشود تا دانی

در هفتاد و سوم

(۱) اینک کسانی که ایشان نسا بدانگاه برند باید که دو دست جامه از بهر این کار نهاده باشند (۲) آن جامهها در^۲ باید پوشیدن و تسارا دوبار مگدید کردن یکبار آنگاه که جان از وی جدا شود و دیگر آنگاه که بر خولند گرفتن

(۳) پس آن هر دو تن باید که پیوند باشند ریسمانی در دستهای خویش بستن تا دست از یکدیگر جدا نشود (۴) و چون می خواهند حاضرش باید بودن و با کسی سخن نگفتن (۵) و اگر زن آبستن بود بچهار تن برگرفتن چه آن دو نسامست

(۶) چون تسارا بپریختن باز آیند هر دو تن بیادیاب باید شستن از بهر آنرا بدان زودی دروندی یا مرگی نبود

(۷) و اگر تسارا مگس نیکو ننمایند و برگیرند^۳ بهر چند که باشند جملہ ریمن و مرگزبان باشند^۴

(1) J15 adds بسیار (2) J15 for در دو (3) J15 has for the first nine words the following:-- و برگیرند (4) J15 omits the last five words.

ناگه بنسا رسد اورا گناهی نباشد (۴) و اگر جوئی و کشت نگاه
نکرده باشد آب بنسا رسد آنکس ریمن باشد سرش برشوم
باید کردن

در هفتاد و ششم

(۱) اینک چون زن بزاید باید که بیست و یک روز سر
نشوید و دست بهیچ چیز باز نهد و بر بام نشود و پای بر آستانه
در برای نهد (۲) و بعد از بیست و یک روز خویشتن را چنان
ببند که سر بتواند شستن سر بشوید (۳) و بعد از آن تا چهل روز
بر آمدن از نزدیک آتش و چیزی چوبین و مقالین باشد باید
پرهیختن (۴) پس چون چهل روز باشد سر شستن و هصر
کاری شاید کردن

(۵) تا چهل روز دیگر بر آمدن مرد نباید که با وی نزدیکی
کند که گناهی عظیم باشد تواند بود که دیگر بار آبتن شود
چون زن در چهل روز آبتن زودتر پذیرد که بعد از چهل روز
(۶) و بعد از چهل روز خویشتن را پلید بیند مگر بد رستی
داند که از کودک آمده است اگر بدشان باید داشتن

در هفتاد و هفتم

(۱) اینک چون زنی را کودک بزبان شود نخست چیزی
پادیاب و زور آدران آورده باید دادن تا دل آندرون او پاک
کند (۲) تا سر روز آب نباید دادن المتر آن چیز که درو

(1) MU omits دیگر (2) J15 omits the last thirteen words, found in EB
only; MU has for these words — جمله زنان زودتر آبتن شوند

(۳) و اگر مرغ خانگی نسا خورد همچنین یکسال گوشت
و خایه او پاک نباشد

در هفتاد و چهارم

(۱) اینک چون بامداد که از خواب برخیزند نخست چیزی
بر دست باید افکندن یعنی دستشو (۲) پس بآب پاک دست
شستن چنانکه دست از ساعد تا سردست سر بارشستن و روی
از پس گوش تا زیر زنج تا میان سر شستار باشد و پای تا ساق
سر باز شوید پس کیمنامزدا بخواند

(۳) اگر جایگاه باشد که آب نبود و بیم آن بود که نیایش
در گذرد دست را سر بار بخاک بپاید شستن و نیایش کردن
(۴) پس چون بآب رسد دیگر باره دست و روی شستن و
نیایش کردن

(۵) پیش از آنکه چیزی بر دست افکند دست و روی نباید
شستن تناول گناه باشد و دست و روی ناستر بهیچ چیز
فتوان کرد

در هفتاد و پنجم

(۱) اینک چون کسی کشتزار انباری خواهد کردن اول
باید که با هصر راه آب گذر نگاه باید کردن تا نسا بیست یا
نیمت بعد از آن آب گذاردن همچنین (۲) اگر در آن میان
آب در کشتزار باشد نسا پدیدار آید اگر تواند پرهیختن
بهر چیز و اگر آب بتواند گردانیدن بگرداند (۳) و اگر آب

(1) MU omits the last nine words.

را چنان بهتر و خوشتر که ران مرد بران رود و باد را آن بهتر که بر مرد ران جهد و اسب را آن بهتر که مرد ران بروی نشیند و عا و گوسفند را آن بهتر که مرد ران شمر او بخورد و خورشید و ماه و ستارگان را آن بهتر و خوشتر باشد که بر مرد ران تابند

(۳) تا آن حد رادی و سخاوتی عزیزست که دادار اورمزد میفرماید که خواستم که پاداش دهم مرد ران را و اگر در خوردی باشد هیچ پاداشی نیکو نیافتم که در خور او باشد مگر آفرین (۴) همیشه نیکمردان پیوسته امشاسفندان آفرین میکنند مرد ران را که از نیکان چیز خویش دریغ ندارد

(۵) چه در دین بر پیداست که دادار اورمزد زرتشت اسفندمانرا گفت که بهشت گروتمان از بهر رادی آفریدم که بارزانیان کند و چیزی بایشان بخشد و دوزخ تاریک از بهر کسانست که چیزی بنارزانیان دهد

(۶) همگین در دین بر پیداست که سی و سه راه بهشت است (۷) الا روان رادان اگر روان هیچ کس دیگر بدان راه با بهشت^۱ نتواند رسیدن مگر یک راه^۲ (۸) و روان رادان بهر سی و سه راه بهشت تواند رسیدن^۳ (۹) و هیچ کس را آسانتر از رادان نیست بهشت رسیدن

در هشتم

(۱) اینکم وقتیست که یک اشم و دو بخوانی گرفتار او ده چندان بود (۲) وقتیست که یک اشم و دو بخوانی گرفتار او صد چندان بود (۳) وقت بود که یک اشم و دو بخوانی گرفتار او

(۱) J15 omits بهشت (۲) J15 omits مگر یک راه (۳) J15 omits § (۸).

آب یا نمک در باشد (۳) و این سه روز از وقت تا وقت باشد چنانکه اگر نماز پیشین کار افتاده باشد تا بنماز پیشین بودن یک ساعت دیگر در گذشتن آب نباید خوردن (۴) بعد ازان تا چهل روز بر آمدن بکناره باز نشستن پس برشوم کردن (۵) آن کودک چهار ماه شدن هرگاه که بزاید خود مرده باشد از بهر آنرا که تا چهارم ماه فرسد جان بوی نمی رسد (۶) و اگر بعد از سه ماه این کار افتد احتیاط عظیم بجای آوردن^۱ بدین کار سخت بایستادن

(۷) چه دین ما بدین کار باز بستر است چه اگر ریمن باشد خویشتن را پاک ندارد تا او زنده باشد هرگز ازان ریمنی پاک نشود (۸) اگر ده هزار بار سر بپای یاب بشوید البته هیچ ازان پاک نشود (۹) چه این ریمنی نه از بیرون است از اندرون و پر استخوان و رگ و بی است آب چیزی را پاک کند که بر پوست باشد (۱۰) پلیدی که آن استخوان است الا نیرنگ دینی دیگر هیچ چیزی پاک نشود

در هفتاد و هشتم

(۱) اینک در هر سرای کسی از دنیا و دیران شود نخست سه روز دران باید گوشیدن که گوشت تازه نخورند و نیزند (۲) چه بیم باشد که کسی دیگر و دیران شود و خویشاوندان آن کس سه روز گوشت نخورند

در هفتاد و نهم

(۱) اینک جهد باید کردن تا سخاوتی و رادی با بهان و ارزانیان کنند (۲) چه رادی کردن چنان بزرگوارست که زمین

بجای آوردن for باید کردن MU (1)

(۴) من نیافریدم الا اکنون در میان روزگار چه از روزگار
 کیومرث تا اکنون سه هزار سال است و اکنون تا و ستاخیز سه
 هزار سال مانده است پس ترا در میان آفریدم (۵) که هر چه
 در میان باشد عزیز تر و بهتر و ارجمندتر باشد همچنان که دل
 در میان همه تنگست لاجرم عزیزتر است همچنان چون ایران
 زمین از دیگر زمینها ارجمندتر است از بهر آنکه در میانست
 (۶) و این ایران شهر اقلیم چهارم است از جایهای دیگر بهتر
 است بسبب آنکه در میانست (۷) پس ترا در میان آفریدم
 بجهت عزیزی ترا پیغامبری دادم و پیادشایی فرستادم دانش
 دوست و دین دوست

(۸) پس ترا بکنندین عزیزی بخلق فرستادم و دانشها که
 مردمان بجهان کنند بی مکننت بدست نمی توانستند آورد
 بر توروطن و خوار کردم و ترا جملہ دانشها آگاه کردم (۹)
 جملہ دانشها در اوستا بدو آموختم یزانیکه در جهان هیچ
 کس ندارد خوار و آسان و زندش یزانی بدو گفتم که در میان
 مردمان روانتر است هم تو بدان فصیحتری

(۱۰) با این همه بزرگواری که بدو دادم ای زرتشت ترا
 اندرز میکنم که هر کفر که امروز بتوانی کردن بفرما میفکن
 بدست خویش تدبیر روان خویش بکن (۱۱) بدان غره مباحث
 که هنوز جوانی است بشاید کردن تا اندیشه کنی که پس
 ازین بکنم (۱۲) که بسیار کسان بودند که زندگانی ایشان
 یکروز بود و کار پنجایه ساله در پیش گرفته بودند

(۱۳) پس جهد کن تا کار امروز بفرما نیفکنی (۱۴) چه
 اگر من گنایم دو دروند دو دروچ بدین کار بگماشته است که

چند هزار بود (۴) وقت بود که یک اشم وهو بخوانی کفر او
 چند ده هزار بود (۵) وقتست که یک اشم وهو بخوانی کفر او
 چندانست که قیمت اینجهان

(۶) اما آن اشم وهو که ارزش چند ده است آنست که
 چون نان بخورند بگویند (۷) و آنکه ارزش چند صد است
 که بعد از آن خوردن بخوانند (۸) و آنکه ارزش یک هزار است
 آنست که از خفتن از پهلوی در پهلوی گردی و درست بخوانی (۹)
 آنکه ارزش ده هزار است آنست که چون از خواب برخیزی
 و بخوانی (۱۰) و آنکه ارزش قیمت اینجهانست آنست که
 در وقت جان کندن بخوانند چه اگر خویشتن نتواند خواندن
 دوستان و خویشاوندان در دین او دهند (۱۱) چه اگر دوزخی
 بود همیستگانی شود و اگر همیستگانی بود بهشتی شود و اگر
 بهشتی بود گروثمانی شود

در هشاد و یکم

(۱) اینک هر کار و کفر که بپاید کردن جهد باید کردی تا
 در آن روز بکنند با فردا نیفکنند

(۲) چه در دین بر پیدا است که دادار او مزد زرتشت
 را گفت ای زرتشت بر از تو بعالم کسی نیافریدم و پس از تو
 هم نیافریدم تو گزیده منی و این عالم از بهر تو پدیدار کردم (۳)
 و این همه خلایق که من آفریدم و این جملہ پادشاهان که
 بودند و باشند امید میداشتند که من ترا بر روزگار ایشان بیافرینم
 تا ایشان دینی قبول کنند و روان ایشان بگروثمان رسد

باشد که خورش بدو داده بود در خور آن خوردنی (۳) و اگر
سمی و ترسی از ایشان نباشد هیچ چیز بدیشان نباید دادن چه
گناه عظیم بود

در نو و یکم

(۱) اینک هر چیزی که بنسا ریمن شده باشد چگونه باید

شستن

(۲) زو یکبار بپایاب شستن و یکبار بتخاک خشک کردن و
یکبار بآب شستن (۳) نقره دوبار و برنجین و ارزین و سربین و
روئین سر بار شستن بولاد چهار بار شستن و سنگین شش بار
فیروزه و یاقوت و کهربا و شب چراغ و عقیق و مانند این و هر چه
از معدن کان باشد جملہ شش بار بدانگونه بشوید که گفتم (۴)
پس پاک باشد چنانکه هر باری بپایاب بشویند و بتخاک
خشک کنند و بآب بشویند آنگاه دگر باره همکنین تا سه باره
یا چهار بار یا شش بار تا آنکه فرموده است

(۵) مروارید را دوگونه فرمودند لیکن قرار آنست که
همچون سنگین شش بار شویند (۶) و چوبین و مغالین جملہ
بباید افکندن (۷) جامه تن هم بپایاب شستن ششبار چنانکه گفتم
بعد از آن بر جایگاهی نهادن که آفتاب و ماهتاب در روی می
تابد ششماه بعد از آن بزین دستان شاید

در نو و دوم

(۱) اینک آتش بهرام را نیکو باید داشتن که کسی نگاهداری
او کند و نیکو داشتن و غمناخواری او کردن (۲) و بپزشی بدادن

بگذرد (۱۰-۱۱) و چون شب چهارم از دنیا بکینود پل رسد
نخست بآتش گاه شود و پس بیک گام بستر پایر رسد و بدیگر
گام بر ماه پایر رسد بدیگر گام بتخورشید پایر رسد بدیگر
گام بکینود پل رسد و بجایگاه خویش برنش

در هشتاد و هشتم

(۱) اینک دار که بران مرده را برند یا بدان بشویند و آنکه
بخون و پلیدی آلوده بود و آنکه زن دستان باو اندام برزند
بدان باز نهد و آنکه مردم را بدان بردار کنند این جملہ چوبها
را حذر ناید کردن و بدان باز نزنن چه جامه پلید باشد و نشاید
سوختن (۲) بجای باید نهادن که کسی برنگیرد و نکیند تا کار
مردم نیارود

در هشتاد و نهم

(۱) اینک دین هور مزین نگاه دارد که کسی نسا بکیمت بتخورد
و ببهدینی دهد یا نسا بر بهدین افکند (۲) ناکام فرمان او باید
که برشوم کند و پیش و دان و دستوران توبت کند (۳) بعد از آن
اورا درین گناهی نماند و قوجش که دستوران گویند بگذارد تا
گنااهش ازین بشود

در نو و دوم

(۱) اینک نشاید که هیچ چیز بمرم گنهگار دهند مانند
آن باشد که در زفر اژدها نهاده باشند (۲) و اگر خوردنی باشد که
بتخورد ایشان دهند ایشان بگناه کردن شوند آن کس هم بهره آن

بر چند پل for بگرومان (1)

در نود و چهارم

(۱) اینک کسی بر کسی نیکوئی و نوازش کند باید که قدر آن بدانند و منت بر خون نهند و اگر تواند بدان مقدار او را نیکوئی کنند

(۲) در دین بر پیداست که کسی بر کسی نیکوئی کند او رمزد بر افزونی او را ده چندان عوض بدهد (۳) و اگر حق ناسپاس باشد در اوستا چنین آورده است که او را گناه عظیم باشد (۴) و اهرن گنجستر چنین گوید که آن گناهگار از خویشاوند منست فرجام او بدست من خواهد رسید و بدست پیچ دیوی او را من نخواهم داد دست خود پاد فراه کنم (۵) موبدان موبد گوید باید همر زرتشتیان را که ازین گناه خود را دور دارند

در نود و پنجم

(۱) اینک می باید که همر بهدینانرا واجبست که هر روز سر بار خورشید نیایش کردن
(۲) اگر یکبار کند یک تناول کفر باشد و اگر دو بار کند دو چندان باشد و اگر سه بار کند سه چندان باشد (۳) و اگر یکبار نکند می استیر گناه باشد و اگر دو بار نکند دو چندان گناه باشد و اگر سه بار نکند سه چندان گناه باشد
(۴) و ماه را و آتش را همین است (۵) پس واجبست در دین بهدین همر را نیایش بجای آوردن

در نود و ششم

(۱) اینک کسی بدان جهان شود دیگران را نشاید که گریستن کنند و اندوه دارند و شین موئی کنند (۲) چرا که هر

تمام چنانکه امسال آن هیزم یارینر بسوزند (۳) نیم شب بیفروزند و بوی بروی نهند چنانکه باد بوی آن ببرد

(۴) دیو و دروچ بدوان چر از خورده آتش وهرام است که ما در میان این قوم زندگانی میتوانیم کرد (۵) چر اگر ورج و خورده امشاسفندان و زور آتش بهرام نیوی روزی و زندگانی نتوانستندی کردن (۵) پس واجب کند که هیزم آتش داشته و آتش را بوی بدهند تا عاقبت خواستاری در رسد پشت و پناه او را دانند تا او پسندیده بود

در نود و سیوم

(۱) اینک می باید که همر بهدینانرا پر هیز کردن از غیبت پس روی گفتن

(۲) در زند جد دیو داد گوید که از جملہ گناه غیبت بزرگتر است (۳) هر کسی که غیبت کسی بکند چنان باشد که نسا خورده باشد و نسا خورده گناهی همدین کتاب پیش ازین گفته شده است اما حقیقت چنین است تا او را درین دنیا عقوبت نمایند بدان جهان نشود (۴) پس میباید که بهدینانرا جهد کردن تا ازین غیبت خود را نگاه دارند تا در وقت جان سپارش بگناه آن جزا نمایند (۵) در زند جد دیو داد گوید کسی که غیبت کرده باشد از آنکه اگر پیش او برود و اشو داد خواهد و او را اشو داد کند آن گناه از وی بشود

(۱) که زرتشت از هورمزد پرسید که پهلوی آموختن مر کسان را شاید (۳) هورمزد بر افزونی جواب داد که هر که از نسل تو باشد موید و دستور و پیریدی که خردمند باشد (۴) دیگر هیچ کس را نشاید جز از اینکه گفتند ام اگر دیگران را آموزد او را عظم گناه باشد اگر بسیار کار گرفته کرده باشد فرجام او را بد زوخ بود

در صدم

(۱) اینکه کسی کسی را بیگناه بر نهانند یا بزند او را هر روز یک تئاولی گناه باشد تا او بزند (۲) چون ازین جهان بشود مهر ایزد و رشن ایزد حساب و شمار او نکنند (۳) پس او آنجا بماند بر درد و حسرت و پشیمانی بسیار میخورد و^۱ سودش ندارد (۴) می باید که ازین گناه خود را دور داشتن و با مهر کس نیکی کردن

آنگاه 15 adds J (1)

اشک چشم شود آن رومی شود پیش چینیون پل پس روان آن مرده آنجا بماند و او را از آنجا گذر کردن سخت باشد نتواند بر چینیون پل گذریدن (۳) پس میباید که اوستا بخوانند و یزشن میکنند تا او را آنجا گذر آسان شود

در نود و هفتم

(۱) اینکه مهر بهدینانرا واجبست که پیش موبدان و دستوران و ردان و پیریدان بقدر خود سخن گفتن و هر چه ایشان بگویند بجان بشنوند (۲) و حقیقت دانند و دران هیچ جواب و سوالی نکنند (۳) که در زند اوستا گوید هر که در گفتار بزرگان دین حجت آورد او را زبان بریزد تا مبتلا ازین جهان بیرون شود

در نود و هشتم

(۱) اینکه بهدینانرا می باید که خط اوستا بیاموزند پیش پیریدان و اوستادان تا در خواندن نیایش و یشت خطا نرود (۲) بیشتر واجت مر پیریدان را و اوستادان را هست که مهر بهدینانرا خط اوستا بیاموزند و اگر پیرید در آموختن ایشان تقصیر نماید او را عظم گناه باشد (۳) که اورمزد بر افزونی زرتشت را گفت که هر پیریدی و اوستادی در آموختن اوستا بهدینانرا تقصیر کند او را از بهشت چندان دور کنم که پنهان زمین است

در نود و نهم

(۱) اینکه موبدان و دستوران و ردان و پیریدان را نشاید که مهر کسی را پهلوی آموزند

بنام ایزد بخشاینده مهربان یارمند

کتاب صد در بند هشت

آغاز کتاب

(۱) این دفتر شایسته^(۱) ناشایسته که بر مردمان فریضه باشد تا بر خوانند نیک از بد بدانند (۲) آنچه در دین به مازنیستان ایزد تعالی فرموده شرط خویش بجای می آورند تا فردا پشیمانی نباشد (۳) تکیه بر نباید خوردن هر وجر ندارد (۴) و بدین جهان تن دارد و روان ورزد تا بدان جهان رسد کاری باشد (۵) و نیکی اندوزد و از گناه بپرهیزد تا نیکبخت شود جهان باشد تا اورمزد^(۱) امشاسپندان ازین روان خشنود باشد

۱

(۱) بدانند که چون دادار اورمزد گیتی بیافرید و هر چه اندر گیتی بداد و بعدل^(۲) ازان گاو^(۱) کیومرث بیافرید (۲) چون آهرمن پتیاره در گیتی آمد گاو هم اندر ساعت بهر و کیومرث بعد ازان سی سال بزیست (۳) چون از گیتی بخواست شدن آهرمن دروند گفت که ازین گیتی پتیاره او منند که هیچ راحتی بی رنجی درین جهان نتوان یافتن و بدان جهان روشن میشوم که هیچ رنج و بلا و دشواری در آنجای نیست (۴) و ترا بتر امت که چون زرانشت اسفندتمان انوشر روان باد و ایدون باد^(۳) ابا همر دیوان و در جان از جهان بیرون کند و تا رستخیز

ترا (۱) B, K add و (2) Thus all, for بعد (3) E کم for و; K adds

می آرند تا آن حد که قتل و خونریختن و کارزار در میان
انگند (۸) و مردمان پای از فرمان عقل و خرد بیرون نهند و
کار ناشایست بد کنند (۹) این همه بد (۱) اکومن دیو است

(۱۰) اردیبهشت امشاسفند کار آن باشد که مردمان که
کار و (۲) گرفتار کنند بران جهان خرمی و رامش از اردیبهشت
امشاسفند باشد (۱۱) هرگاه که مردم خرم باشند بی آنکه
آنها سببی کند که آن خرمی از اردیبهشت امشاسفند در
دل ایشان انگند از بهر آنکه گرفتار باشد که ایشان معلوم
نموده و راه چینه پول (۳) بر آشوان اردیبهشت امشاسفند
فراخ کند (۱۲) چون بچینه پول (۳) گذر میکنند راحت آسانی (۴)
اردیبهشت (۵) باشد

(۱۳) و اندر (۶) دیو کار آنست که مردمان را دل تنگی دهد
و غم و اندوه در دل مردمان انگند (۱۴) و چون مردم گناه
کنند ایشانرا بدوزخ برد و عقوبت بروانها بنماید (۱۵) مردم که
پیوسته دژم روی باشند اندر (۶) دیو کند (۱۶) و سرچنود
پول (۷) نخست اندر (۶) دیو پیش آید و چنود پول (۷) بر
دروندان اوی تنگ کند

(۱۷) و شهریور امشاسفند کار آنست که عدل و داد در دل
پادشاهان دهد پیوسته پادشاهان عادل نگاه میدارند (۱۸) و هر
پادشاه که عادل بود دوست شهریور امشاسفند است (۱۹) و هر
پادشاه که (۲۰) عادل تر (۲۱) بود دیر تر بماند (۲۰) و زر و سیم و
دیگر چیزها که در گانهها و کوچهها باشد شهریور امشاسفند نگاه

(1) E, K (4) E, K (5) E, K (6) E, K (7) E, K (8) E, K (9) E, K (10) E, K (11) E, K (12) E, K (13) E, K (14) E, K (15) E, K (16) E, K (17) E, K (18) E, K (19) E, K (20) E, K (21) E, K

دین او باشد و مردمان بر دین او ایستاده باشند تو هیچ بدی دور
گیتی نتوانی کردن (۵) و آهرمن گنجستر چون این سخن بشنید
دردی عظیم بروی رسید و هفت دیو اندر گیتی بداد اکومن و
اندر (۱) و ساول و نونانیکهست (۲) و تارینخ و ازیرینخ (۳) و هیشم (۴)
و هر یک ضد و همیستار (۵) امشاسفندان است

۲

(۱) اکومن ضد بهمن امشاسفند است و اندر (۲) ضد
اردیبهشت امشاسفند است و ساول ضد شهریور امشاسفند
است و نونانیکهست (۳) ضد اسفندارم امشاسفند است و تارینخ ضد
خرداد امشاسفند است و ازیرینخ (۴) ضد امرداد امشاسفند
است و هیشم ضد سروش اشو فیروزگر است

(۲) و بهمن امشاسفند کار آنست که مردم را نگذارند که
با یکدیگر جنگ و خصومت و کینه و تعصب اندر دل دارند
و دادستان راستی اندر میان مردمان پدید کند (۳) چون ظلم
در (۴) میان (۵) کم باشد و نگذارند که بر مردمان کار ناشایست
کند (۶) و خرد و عقل و فهم و حیاط (۷) و هشی ویر (۸) مردمان
بزیادت کند و مردم را براه راست می آورد

(۵) و اکومن دیو کار آنست که دل مردمان کار و گرفتار
نیک کردن سر کند (۶) و هرگز که مردمان بدی کنند و
مردمان با همه خصومت کنند و جدل و لجاج پدیدار کند (۷)
و دران کوشد که با یکدیگر آشتی کنند و کینه و تعصب در دل

(1) E, K (2) E, K (3) E, K (4) E, K (5) E, K (6) E, K (7) E, K (8) E, K (9) E, K (10) E, K (11) E, K (12) E, K (13) E, K (14) E, K (15) E, K (16) E, K (17) E, K (18) E, K (19) E, K (20) E, K (21) E, K

و چون مردمان او را پند دهند او بشتر باشد و نصیحت نپذیرد (۲۸) و بی طاعتی پادشاه مادر و پدر و زن در شوهر و بنده در خداوند که کند از نانیکیست (۱) دیو باشد

(۲۹) خردان و مردان امشاسفند کار آنست که هر شیرینی و چربی و خوشی که در آب و نبات و طعام (۲) باشد ایشان کنند (۳۰) و چون روان اشوان بگروثمان و بهشت رسند و ایشانرا چیزی نیاید که بخورند و میر باشند (۳۱) و آن (۳) خردان و مردان امشاسفند (۴) کنند

(۳۲) و تاریخ و زاریخ دیو کار آنست که چیزهایی که ناخوشی باشد ایشانرا ناخوشی دران چیزها دهند (۳۳) و در دوزخ روان دروندانرا خورشهای پلید بکنند و پلید و گنده ایشانرا دهند و موکل ایشان باشند تا آنگاه که آن خورشها خورند و عذاب روان ایشان نمایند

(۳۴) و سرور اشو فیروزگر کار آنست که همه جهان نگاه میدارد از دزد و بلایا و آفتها (۳۵) و هر شب سر بار بهمر عالم برمد مانند پاسبانی که پاس میدارد (۳۶) و با چشم دیو (۳) شمی هفت بار کارزار کند و او را از بدی کردن از جهان باز میدارد

(۳۷) و چشم دیو کار آنست که خشم و کین در دل مردمان افکند و هر بدی که در جهان رود وی یاری کند و با گنهگاران یار شود تا ایشان بر گناه دلیر تر (۶) باشند

(۳۸) و این هفت امشاسفند که دادار اورمزد بیافریده است و این کارهای بر ایشان باز بستر است و روا می دارند

(۱) E omits آن (۲) M, K omit طعامها (۳) E adds به (۴) E omits امشاسفند (۵) E adds دیو (۶) E adds دلیر.

دارد و بقوت شهرپور امشاسفند (۱) این چیزها در کانهها (۲) تواند شدن و بتکبر خویش رسیدن (۳) و بدین جهان روزی که بدرویشان رسند شهرپور امشاسفند کند و بدان جهان شفاعت خواه دروغشان (۴) بود

(۲۲) و ساول دیو کار آنست که پادشاهان که ظلم کنند و مصادره دوست داران شان (۴) و (۵) طاری و دزدی و راه داری هر چه بدین ماند ساول دیو راه نماید و در دل مردمان افکند و مردمان (۶) گم راه کند تا کارهای ناشایست کنند تا بدان سبب هلاک افتد

(۲۳) و اسفندارمده امشاسفند کار آنست که مردمان که کاری خواهند کردن برای و باندیش و تدبیر تمام کند و تکبر از طبع مردم ببرد و مردمان (۶) خوش آواز و چرب سخن کند تا بر مردمان بار نامر (۷) و تکبر نکند (۲۴) و چون رنجی و دشواری و دزدی صعب بمردمان رسد او مردمانرا صابور (۸) کند و خرمند گرداند و بدان درد (۹) دل خوشیها کند تا آن رنج بدان دل خوشیها بگذارد (۲۵) و چون (۱۰) گرفتار شده باشد و رنجی او را پیش باز (۱۱) آید بدان صعب اسفندارمده امشاسفند نگهدارد که او ازان کار و گرفتار پشیمان نشود (۱۲)

(۲۶) نانیکیست دیو کار آن باشد که مردمان بتکبر بکند و چون رنجی بمردم رسد نانیکیست (۱۳) او را نگذارد و بیاشواند و چیز ازو بر دارد تا گرفتار نگردد و در این ناسپاس شود (۲۷)

(۱) M adds دارد (۲) E adds کانه (۳) E adds دشواری (۴) Thus, E, K; M adds مان (۵) E omits و (۶) E adds را (۷) E adds نامر (۸) E adds صابور (۹) K adds در (۱۰) E adds اگر (۱۱) E adds باز (۱۲) E omits نانیکیست (۱۳) E adds شود.

و او را بساختن بشکنید (۲) و دانایان ایران جمله جمع شدند و (۱) با زراتشت اسفنتمان انوش روایان باک مناظره کردند (۳) و چون قوت وی دیدند و سخن گفتن وی شنیدند و دانش و فضل و علم (۴) معجزات و برپاها (۵) وی بدیدند جمله عاجز متعیر شدند (۶) و بنزدیک جاماسپ حکیم رفتند و او را ازین حال آگاه کردند و جاماسپ را بیاری گرفتند (۷) و جاماسپ حکیم با زراتشت اسفنتمان انوش روایان (۸) مناظره کرد (۹) و چون سخنها و او شنود و معجزات وی دید عاجز شد و در ساعت بزراتشت و دین اقرار داد

(۷) و چون دانایان و فاضلان ایران شهر بدیدند که جاماسپ عاجز بماند و پیغامبری زراتشت برویش اقرار آورد همه دانایان از پس جاماسپ حکیم (۸) گرفتند و (۹) دین زراتشت اسفنتمان اقرار آوردند و بروی بگرویدند (۱۰) و گشتاسپ شاه این معجز چون از زراتشت اسفنتمان دید دین بر مازدیسنان پذیرفت (۱۱) و پادشاه این تعالی چهار چیز بگشتاسپ شاه داد که هرگز هیچ پادشاهی را نبود

(۱۰) دانایان اورمزد او را پسری داد چون پشوتن که هرگز نمیرد (۱۱) پیر نشود و عاقبت دین بر مازدیسنان بر دست او بجهان آشکاره کند (۱۲) و دیگر پسری داد چون اسفندیار که در عالم بمردانگی او کس نبود (۱۳) و دستوری و وزیری داد چون جاماسپ حکیم که هر چه بود و باشد او را معلوم بود (۱۴) و روان گشتاسپ شاه معاینه بر بهشت برد و جایگاه کرد

(۱) E omits the last four words. (2) E omits علم و فضل (3) E omits حکیم (4) E omits the last four words. (5) E omits و برپاها (6) E adds بر (7) E adds و.

(۳۹) و مردم می باید که خویشی را از راه دیوان نگاه میدارند و براه اورمزد و امشاسفندان باز آیند و نگهدارند (۴) که این دیوان بروی چیره نشوند و او را براه آهرمن فر (۵) کشند (۶) تا از رنج این جهان و پادشاه آه آن جهان رستار باشند

۳

(۱) چون اورمزد گیتی بداده بود گفت اگر من دین برین گیتی نفرستم و مردمان را ازین دین بر راست آگاه نکنم و مردمان (۲) از کار و کفر آگاه نکنم مردمان ازین کار و کفر آگاه نشوند و آهرمن بدین گیتی مسلط چیره شود و مردم را از راه برین و براه خویش باز برد (۳) پس مردمان بجهنمگی در گمراهی هلاک (۴) شوند (۵) و بعد از سه هزار سال از گیتی بگذشت دین بجهان نفرستاد (۶) و بعد از سه هزار سال زراتشت اسفنتمان دیوان بجهان آشکارا رفتندی بر عادت آدمیان پریان مانند زنان و دیوان مردان از زنان پسندندی (۷) و باوی فساد کردند (۸) و چون زراتشت اسفنتمان دین بجهان آورد و آشکاره کرد قالب دیوان یکباره بشکست و در زیر زمین شدند (۹) اکنون که گناهی خواهند کرد بر کردار و مانند آدمیان نتوانند شدن مگر بر صورت خر و گاو و مانند این

۴

(۱) و زراتشت اسفنتمان دین بر مازدیسنان بر وشتاسپ شاه آورد و چون معجزات وی بدید و گفتار وی شنید دانایان ایران جمله جمع کردند (۲) و گفت با زراتشت مناظره کنید

(1) E adds (2) Thus K; M, E omit نه (3) E omits بخشد (4) E adds (5) E omits (6) Thus all: better thus: - (7) E adds و دیوان از مردان زنان بستندی

صیاشانش که این گیتی پاکیزه باز کند مردمان^(۱) بی مرگ کند و مردمان چون تو فرمان دهی و بر انگیزانی دین بایشان گوید و ایشانرا پاکیزه باز کند و از همه رنجها برهاند و من این نتوانم کردن (۱۰) دادار اورمزد گفت آن همه بکند (۱۱) او هم بسبب آن بتواند کردن که فرزند تو است و هم برین دین تواند کردن که تو در جهان روا خواهی کردن (۱۲) هر کار و کفر که فرزند کند همچنان باشد که پدر بدست خویش کرده باشد

۶

(۱) اندر دین پیداست که مردم می باید که هر کار و کفر که کنند بدستوری دستوران کنند (۲) چه ایزد تعالی در انست گفتار است که مردم بسبب آن بیشتر بدوزخ شوند که کار کفر بدستوری دستوران نکنند و چیز^(۲) بیاموزند و اندیشه کنند که ما این نیز نیاموزیم باز نپرسم که پس نتوانیم کردن (۲) این ندانند که هرگاه که نکنند و دوم که باز نپرسند دو چند^(۳) ایشان گناه باشد (۳) یکی آنکه نکرده باشد دوم آنکه باز نپرسیده باشد

۷

(۱) این سخن نیز اندر دین پیداست که ازین همه مردمان که ازین جهان شده اند یک تن جهان باز گذشتن^(۴) هرگز آنکس دروغ نگفتی و کاری ناشایسته نکردی و گناه نکردی (۲) بسبب آنکه درین جهان مؤد و پاداش و عقوبت و پاداه فراه آن جهان دیده بدی و دانستی که راحت و خوشی برچر صفت است و رنج و عقوبت برچر دشخوارست

(1) E adds را (2) E چیژی (3) E چندان (4) Thus all; better read گشتی

(۱) اندر دین بر مازدیسنان گوید که چون زرائشت اسفندتمان انوشروان باد^(۱) بهم پروردگار اورمزد شد دادار اورمزد او را گفت ای زرائشت ترا از همه امشاسفندان و فریشتگان بهتر آفریدم (۲) زرائشت چون این^(۲) سخن بشنید عجب بماند و گفت ای دادار و افزونی از بهمن و اردیبهشت و شهریور و اسفندارم و خردان و مردان بهتر آفریدی (۳) گفت ازیشان ترا بهتر آفریدم از جهت آنکه این عالم همه خلایق از پیش تو بیافریدم و پادشاهی چون طهمورث و جمشید و کیمیا و مینوچهر^(۴) و این دین بر مازدیسنان بایشان نمودم و هیچکس زهره و یاره آن نداشت که این دین روا بکند و تو تنها آمدی و دین پذیرفتی (۵) و بر دست^(۳) اندر همه جهان روا خواهد شدن همه عالم بخواند رسیدن

(۶) چه روز اول که تو دین از من پذیرفتی آب جویها ایستاده و حیوانات که علف در دهان داشت بگلو فرو نمیرند از خوشی آواز تو که افسنا^(۴) میخواندی و همه با جایگاه ایستادند و گوش باوستا میکردند (۷) باول که آسمان و زمین آفریدم همه فروهر اشوان را گفتم آسمان نگاه دارید و چندانکه یک بدست^(۵) نتوانستند داشتن و فروهر روان تو بیامد و یک نیمه از آسمان نگاه میداشت (۸) و اکنون بهتر از همه خلایق^(۶) و فرشتگان و امشاسفندان آفریده ام (۹) و زرائشت اسفندتمان درین سخن عجب بماند و گفت ای دادار اورمزد من بهترم از

(1) E omits باد انوشروان (2) E omits این (3) E adds تو (4) E omits را (5) E adds بدست (6) E adds خلق

گرفرد از توانگران اندر خوابند و از درغویشان گناه نگردن خواهند (۳) و چون کسی توانگر باشد و کار و کفر نکند آن روان اندر مینوانست امشاسفندان بعزند و ترس و بیم و عقوبت و باده فراه اندر دوزخ بروی نمایند اگر (۱) آهرمن با روانها می کند و آن روان از (۲) بترسند (۳) و چیز با این روان دهند که در تن آنست و این روان بدان سبب اندیشناک و غصهخوار شود (۴) و توانگرانرا از جهت آن غم بیشتر باشد و درویشان (۵) از جهت آن غم کمتر باشد و کمتر خورند (۶) و هر چه ایشانرا در جهان می باید و آن نباشد دردی بدل ایشان باز شود (۷) امشاسفندان روان که در مینوانست بهبهشت برند و خوشی و آسانی بهبهشت اورا نمایند (۸) و هرگاه که آن روان که تن است گناه کم کند چون این جایگر آید این همه راحتها و خوشیها اورا خواهد بود (۹) و آن چیز بدین روان که در تنست باز دهند و این خرم شود و از بهر آن غم کم خورند (۱۰) چه مارا روان دو است یکی آنکه اندر تنست و یکی روان راه خوانند (۱۱) و هر نیکی که آن روان که در (۱۲) تن بکند اورا رامت نمایند و هر گناهی که بکند اورا عقوبت کنند و خرمی و درمی مردم بیشتر از آن باشد

(۱) و این سخن اندر دین گوید که درد و دشخواری که بتن رسد از آن درد تن ندارند (۲) چه آن درد روان داند (۳) و بدین شاید دانستن که دستی یا پای از کسی ببرند اگر هزار زخم بعد از آن بران کنند آگاهی ندارند سبب آنکه روان از آن

را (۱) Thus all: better کم (۲) M for از (۳) E پرسند (۴) E adds و (۵) E adds (۶) Thus M, K; E ندارد (۷) اندر (۸) E

(۱) که اندر دین گوید که این جهان مانند ابرست که یکساعت بگذرد پاینده گی در وی نباشد و نیک و بد بسر آید (۲) پس طلب آنجای باید کردن که همیشه آنجای باید بودن (۳) و اگر راحت و خوشی باشد هرگز نبگذرد و اگر رنج و اندوه باشد بپایان نرسد نه آنکه گذشته باشد دانایان غم آن بخورند

(۱) و اندر دین پیداست که ایزد تعالی بزرانتشت سفندمان پرسید که هیچ مرد توانگر دیدی (۲) بزرانتشت گفت دیدم بسیار (۳) ایزد تعالی گفت چون مرد (۴) مال و خواست او کجا شد (۵) بزرانتشت گفت فرزندان (۶) خویشان و ب بر گرفتند (۷) ایزد تعالی گفت او هیچ چیزی بخویشتن بتوانست آوردن (۸) بزرانتشت اسفندمان (۹) گفت نه (۱۰) دادار اورمزد گفت اکنون چون این دیده مردمان را آگاه کنی که چیزی اندوزی که با خویشتن بتوانی آوردن و اینجای بفریاد شما رسد و آن چیز کار کفر کردنست (۱۱) و اگر آن چیز که تو باندوزی (۱۲) و کسی دیگر بر دارد و بریش خنده تو بخورد و رنج که تو برده باشی و برین جهان ترا جواب باید داد (۱۳) چرا باید اندوختن

(۱) و اندر دین پر مازدیسنان پیداست که بزرانتشت اسفندمان (۲) از ایزد تعالی پرسید که توانگر چرا غم بیشتر خورند از درغویشان (۳) ایزد تعالی گفت از بهر آنکه امشاسفندان

اسفندمان (۱) E adds چه (۲) E adds و (۳) E بردن (۴) E omits (۵) E adds (۶) E adds (۷) E omits (۸) E adds (۹) E adds (۱۰) E adds (۱۱) E adds (۱۲) E adds (۱۳) E adds

درخت و همه رستنیها آن امرداد امشاسفند است^(۱) (۴) نر^(۵)
هرگاه کر پرپز^(۶) آن هفت گانه بجایگاه آورند و نیکو دارند
ایشان را رنگی نرسد و یزشن و نیایش ایشان کنند تا ازیشان
خشنود باشیم و برین جهان مژد و پاداش بیابند (۵) و اگر
پرپز ایشان نکنند و ایشان نگاه ندارند بدان جهان بیماریهای
بسیار باشد و بیشتر مرگ ناگهان بسیار باشد و بدین جهان
عقوبت و پاداه فراه بیابند (۶) و پرپز این هر یک نوشترام

۱۳

(۱) فصل اندر کفر و گناه بنوشتم^(۴) بدانند که بدین
در کفر گناه پای خرد^(۵) بنهاده است (۲) و هر یک را نامی
است فرمان و آگرفت و اویرشت و اردوش و خور و بازاء
و یات و تنافور و مرکزان

(۳) فرمان هفت استیر باشد و هر استیری چهارده مثقال
باشد (۴) و آگرفت دوازده استیر باشد (۵) و اویرشت پانزده
استیر باشد (۶) (۷) یات صد و هشتاد استیر باشد (۷) و تنافوری
صد استیر باشد (۸) مرکزان آنست که او را زنده نگذارند

(۹) اکنون گناهای خرد بنوشتم (۱۰) هرگاه کر یکتا^(۷) موی
بیفگند و در دل دارد کر نگیرد و نر پرپز فرمانی گناه
باشد اگر کوچک باشد اگر بزرگ (۱۱) و هرگاه کر ناخنی
بیفگند و طلب باز نکنند و نر پرپز فرمانی گناه باشد (۱۲)
هرگاه کر در تن باشد نگرفتند و بیفگند فرمانی گناه باشد (۱۳)

(1) E omits امشاسفند است (2) Thus all, for و (3) Thus E, K; M
اردوش می استیر add (4) E adds تا (5) E خورد (6) Thus all: add
یکتا (7) E باشد و خور شست استیر باشد و بازای صد استیر باشد

چایگر برفتر و مانند منگی یا کلون است (۳) پس ازینجا
بشاید دانستن که این درد و رنج روان میداند^(۱) و این تن او را
چون دست اوزاری است آلتی که اگر این آلت گناهی بکند
پاده فراه بران باشد که این آلت کار فرموده باشد و اگر نر
آلت مستوجب شود (۴) مانند آنکه اگر کسی شمشیری بر
کسی زند چپکس عقوبت بر شمشیر نکند چر بر آنکس
کنند که شمشیر زده باشد (۵) و چپکین هر گناه که تن
بکند و عقوبت بروان رمد و رنج او رانید^(۲)

۱۲

(۱) اندر دین پیدامت که دران بار که زراشت اسفندمان
بزدیک ایزد تعالی چیزهای پرسید گفت ای دادار اورمزد
چون من بدان گیتی شوم و خواهم که توا من خشنود باشی
وامشاسفندان خشنود باشند بدان گیتی اندر چر کار و کفر
کنم که بهتر باشد

(۲) دادار اورمزد گفت ما را بدان گیتی هر یک ویسر
ایست یعنی نگهداری که تعلق بدو دارد که چون ترا و
مردمان و دیگران چیزها را نیکو دارند و نگاه دارند و نیازاراند
ما ازان کس خشنود باشیم بدین گیتی روان او بدست آهرمن
دیوان نرسد (۳) و مردم در سایه منست اورمزد و گوسفندان
بهمین امشاسفند و آتش آن اردیبهشت امشاسفند و زر و
سیم و دیگر ایوخشستها آن شهرپور امشاسفند و زمین آن
اسفندارم امشاسفند و آب آن خرداد امشاسفند و دار و

اورا نبد E, او را اند K (2) روان میداند for روا می دارند (1) E
for او را نمایند: better او را نید

(۷) و بدین در گوید ای زرائشت اسفندمان از جهت زن
ترا چه گویم که هر زن که بیک روز تن بدو مرد دهد زودتر
بباید گشتن از گرگ و شیر و اژدرها (۸) چه هرگاه که آن زن
را بکشند چندانیش کفر باشد که هزار آتش خانر پراز جزم
بر کند خانر و سولخ^(۱) و مار و گزدم و شیر و گرگ و اژدرها
ویران کرده باشد

۱۵

(۱) اندر دین پیداست که زن دشتان که آتش بپند فرمائی
گناه باشد و چون در سر گام آتش شود تنافوری گناه باشد و
چون دست بر آتش نهد پانزده تنافور گناه باشد اگر دست
در کاپانر نهد که آتش در آنجا باشد پانزده تنافور گناه باشد
(۲) و اگر آب روان بیند فرمائی گناه باشد (۳) که در پانزده
گام آب روان شود فرمائی گناه باشد (۴) که در آب نشیند
پانزده تنافور گناه باشد^(۵) (۵) چون بیمار برود بهر قطره که
بر اندام وی چکد پانزده تنافور گناه باشد (۶) ازان که آن
درج بزین دشتان نشیند از هر درجهای جهان بترست که هیچ
درج نیست که چشم^(۶) ایشان دید^(۷) چیزی پلید بتواند کردن
الا زن دشتان (۷) اگر بر هزار گام برسم بیند وادیاب کند

۱۶

(۱) و آتش که در آفتاب نهد فرمائی گناه باشد (۲) که تا
نماز شام بگذارند تنافوری گناه باشد (۳) که چیزی بر سر
آتش فرو نهد که آنرا سوراخها باشد بهر سوراخی که آفتاب
در آتش افتد شصت استیر گناه باشد

چشم دید ایشان (۲) Thus all better (۳) و اگر E adds (۴) سوراخ (۱) E

بادی که در آتش دمد بدین بهر یکبار فرمائی گناه باشد (۱۴)
و آب تاختن که در چاه کنند که بمیان سرای باشد فرمائی
گناه باشد (۱۵) چون بیک پای گشتن روند بهر یک گام فرمائی
گناه باشد (۱۶) و اگر فی در آب کنند یا آب تاختن گناه
باشد (۱۷) اگر خمیوی در آب روان افکند خوری گناه باشد
(۱۸) و اگر فی در آتش کنند یا آب تنافوری گناه باشد (۱۹) و
اگر نسا در آب یا آتش افکند مرکزان باشد (۲۰) و اگر نسا
در زمین پنهان کنند و سر بگیرند و ساعتی بر آید تنافوری گناه
باشد (۲۱) که شش ماه بر آید تنافوری نیم گناه باشد (۲۲) که
یک سال بگذرد هنوز نسا در زمین باشد مرکزان باشد (۲۳) که
بنسا باز افتد بر ششوم بپاید کردن و تنافوری گناه باشد (۲۴) که
بزین دشتان باز افتد سر بیادیاب و آب بپاید شستن و جامر نیز
همچنین (۲۵) هر که نر چنین کند از پلیدی خوری گناه
باشد (۲۶) هر که پیش از چهل روز که زن بزاده باشد و صحبت
کند دو تنافور گناه باشد (۲۷) و شیر ازان زن فاسد بکند و بعد
ازان شیر خوردن کودک را زیان دارد و دایر باید دادن و اگر
نر شیر مادر بر فرزند حرام باشد

۱۷

(۱) زن که بیک ماه تن^(۱) بدو مرد دهد بدین در رومایی
خوانند و تا آن حد دیدار آن شوم باشد (۲) و اگر بروی بگذرد
که در آن رون آب بسپار باشد بکاید (۳) و اگر در^(۲) چیزهای که
رستر باشد بکپاند و بخوشاند یا بر کمتر دد (۴) و دار و درخت
که پر میوه باشد در آن نگاه کند تمام بترسد^(۳) فرو ریزد (۵) و
هر جائی که بروی بر بوم گیتی بکپاند (۶) و هر مرد که با وی
ساختن کند عقل و جش بکپاند و عاقبت کار بتواند دانستن

برشد K بقوه for بر (۳) E omits در (۲) E for زن (۱) K

امفنتمان در حق من نگاه داشتی و فرموده باشد بجای
بگذارند وزن دستان بر سر من نشیند و دست ناشستر پلیدها
بر من کند و باد بدی در من دمند و خیر در من افکنند و
و بمن و پلید بمن بوزند و دیگ و نان بمن بزنند و بگذارند تا بمیرم
و گویند او هیچ چیز نداند و جادوست^(۱) و ندانند^(۲) که فرشته بر
من موکل کرده است و هر چه بامن کرده باشند و هر خوارى که
بامن بتوانند کردن بکنند^(۳) آب دادار اورمزد مرا^(۴) بجایان مفرست
همین جایگاه بگذار که تا هم چون ماه و خورشید بر آسمان روشن
میکنم و جهان روشن میدارم^(۵) (۳) پس ایزد تعالی گفت که
اگر ترا بجایان نفرستم آن جهان خلایق پی تو نتواند بودن
و لیکن پادشاهی در بهشت بتو دادم هر که ترا نیکو ندارد و
این خوارى که گفتی با تو کند تو او را در بهشت مگذار و
اگر^(۶) امشاسفندان از وی خشنود باشند و از بهر وی شفاعت
کنند تا تو از وی خشنود نشوی من از وی خشنود نشوم
(۴) چون آتش این سخن بشنید خرم شد و بدین جهان آمد
و هر که او را نیکو ندارد ممکن نیست بهشت بتواند^(۷) رسیدن

(۱) اندر دین گوید که هر که آتش از خانر بلکیند و
بآتش نگاه برند شصت استیر کفر باشد^(۲) اگر بگذارند^(۳) بمیرن
هشتاد استیر گناه باشد^(۴) و آتش و هر رام که بگذارند تا بمیرن
و اگر قصد و^(۵) بی قصد اگر صد هزار کفر کرده باشد آنکس را
مرگزبان^(۶) و دوزخی بود

(1) Thus M, K; better دست (2) E omits the last four words, (3) Thus
E; M, K من (4) Thus E; M, K میدارند (5) E اگر چه (6) E omits
خوانند (7) E adds و

(۱) زراتشت امفنتمان از دادار اورمزد پرسید^(۱) که از آن
بهتر چه باشد که در خانه بکند بویان دهند یا بآتش نگاه
و آتش در آنجای نهند^(۲) اورمزد گفت که آن بهتر باشد که
بآتش نگاه دهند

(۳) چه آتش و هر رام اندر دین گوید که هر جای که
به دینان بستر کشتیان نشینند باید که آتش و هر رام اندر آن
شهر و جایگاه باشد^(۴) چه آتش و هر رام هم چون پاسیانی
است که آنجایگر از همه آنها و بلاها نگاه میدارد^(۵) وقتی
زراتشت امفنتمان را گفت پیوسته که در آن کوش و جهد کن
بآتش و هر رام را تا^(۶) بنشانی و همه وقت از پیش تو میسوزد
(۶) چه اگر آتش بر شب بیفروزی خاصر نیم شب نهصد
و نود و نه هزار دیو و درج بمیرند و از بدی در جهان باز
ایستند^(۷) و چون بوی بر آتش نهند و باد بوی آن میبرد تا
آنجا که آن بوی برسد هزار بار هزار دیو و درج نیست بباشند
و کم شوند و چندان جادو دیو و پری^(۸) و آتش که در خانر
باشد بر نیمه شب بر آفریزند هزار دیو نیست شوند و دو
چندان جادو و پری

(۱) و چون ایزد تعالی این همه^(۳) عالم بیافرید آتش بجایان
نمی آمد و گفت بجایان نروم و گفت بسبب آنکه چون هزار سال
از روزگار زراتشت امفنتمان انوشهر روان باد بگذرد مردم پاکه
از دین دست باز دارند و مرا خوار دارند و هر چه زراتشت

(1) M, K omit پرسید (2) E omits (3) E omits همه

(۱۱) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجا شو که تو آتش را بکشتی و نیکو نداشتی و اردیبهشت امشاسفند بخضم خویش کرده (۱۲) من ترا نیامرزم بهشت بتو ارزانی ندارم (۱۳) دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد مرا بیامرزد و در بهشت جایگاه کن بدان پاداش که من گذرب زره پاشتم که هر باری که گرسنه شدم بیکبار مردم که در دوازده یازده (۱) بودی با چهار پایان بخوردی (۱۴) و چون او را بکشتم در دهان وی نگاه کردم اسب و خر مرده در دندان وی آویخته بودی (۱۵) و دریا (۲) او را تا بزانو بود مرش تا بخورشید (۱۶) و نه روز و نه شب با او کارزار کردم در میان دریا (۱۷) بعد از نه شبانروز او را بگرفتم تا سر بیامختم و دست او بر بستم و از دریا بیرون آوردم و او را بکشتم (۱۸) و چون بکشتم بسبار دیها و جایها بیران (۳) شده (۱۹) و اگر من گذرب را نکشتمی همه عالم را بیران (۴) کردی همه جانوران نیست شدند

(۲۰) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجا ایگر دور شو چه آتش را بکشتی و اردیبهشت امشاسفند را بخضم خویش کرده و بیازوده (۲۱) و من ترا نیامرزم و بهشت بتو ارزانی ندارم تا بدانند که هر چه ایزد تعالی بیافرید از بهر بندگان خویش بیافریده است (۲۲) اگر چیزی بیافریده بودی مردمان بی این چیزها زندگانی نتوانستی کردن که نه از آب نمی گیرند و نه از آتش (۲۳) پس واجب کند که هر یک بهجای

(۱) Thus K; M, E در دوازده یازده باره ده
(۲) E ویران (۳) دریای چین (۴) E

(۱) و آتش را عزیز و گرامی باید داشت تا آن حد است که یکبار زراتشت اسفندمان بهم پرسد دادار اورمزد بود (۲) او را گفت ای زراتشت روان کدام کسی ترا بیش کفرتر آمد (۱) از همه خلایق (۳) زراتشت اسفندمان (۲) گفت روان کرشاسپ (۴) پس ایزد تعالی روان کرشاسپ بدانجای خواند و چون زراتشت را بدید بگریست و گفت کاجی من پیر بدی بودمی که در جهان میگردیدی و یزشن میکردمی تا این همه (۵) و نهج و بلا و دشواری بمن نرسیدی

(۵) پس ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجا ایگر دور شو و بنزدیک امشاسفندان مباش چه تو آتش را بیازوده و چشم من زشت گشته

(۶) پس روان کرشاسپ ایزد تعالی را نماز برد و گفت ای دادار وه افزونی مرا بهشت ارزانی کن که اندر جهان از درهای را بکشتم که هر مردی و چهار پائی که دیدی فرو بردی و بدم. خویشتن میکشیدی و هر دندان که در دهان وی بود چون با پی من بود هر چشمی چندانی بود که گردونی و هر مروی چندان بود که هشتاد رشن (۴) بود (۷) من از بامدان تا نماز پیشین بر پشت وی میدویدم تا سر او باز دست آوردم بگرم سر او بخنجر جدا کردم (۸) و چون در دهان او نگاه کردم هنوز مردم از دندان او در آویخته بودند (۹) و اگر من آن ازها را نکشتمی همه عالم خراب کردی و جانوران نیست شدند (۱۰) و هیچکس آن قوت نبود که او را بتوانستی کشتن

(۱) E omits آمد (۲) E omits اسفندمان (۳) E omits همه (۴) Thus all: better اوش

صنعت بیامد که هر کوهی که در راه بود هامون بکرد و همسر
دار و درخت از بیخ بکند و در پیش گرفت و رفت و می
آورد (۳۲). چون بفزدیک من آمد پای من از جایگاه^(۱)
بتوانست بدن (۳۳) و من مینو باد را بگرفتم و بقوت خویش
اورا بیفگندم تا آنکه عهد کرد که باز زیر زمین شوم و آن کار
کنم که اورمزد امشاسفند^(۲) مرا فرماید اورا دست باز نداشتم
(۳۴) و اگر من مینو باد را نگرفتمی که او همسر جهان بیکبار
خراب کردی و خلایق نیست شدند

(۳۵) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجایگر
دور شو که بکشم من سخت زشت شده^(۳) آتش را بکشتی
و اودیمهشت امشاسفند را بیازد^(۴) من ترا نیامرزم بهشت
بتو ارزانی ندارم

(۳۷) روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد مرا بیامرز
روان من در^(۵) بهشت جایگاه کن بدان پاداش که چون کمک
مرغ پدید آمد و پر بر سر همسر جهانیان باز داشت و جهان
تاریک کرد و هر باروان که میبارید همسر بر پشت او میبارید
و بدم همسر باز بدریا میریخت و نمی گذاشت که قطره در
جهان بارید^(۶) همسر جهان از قحط و نیاز خراب شد
مردم می مردند و چشمها و رودها و خانها خشک شد (۳۹)
و مردم و چهارپای مانند آنکه مرغ گندم چمند او می^(۷)
خورد (۴۰) و هیچکس تدبیر آن نمی توانست کردن (۴۱) و من
تیر و کمان برگرفتم و هفت شبان روز مانده آنکه باران باره تیر
می انداختم و بهر دو بال او میزدم تا بالهای او چنان مست

(1) E adds بکند (2) E, K امشاسفندان (3) E adds که (4) Thus K; M, E for آمد می (5) E adds در (6) Thus E; M, K نویدانند (7) Thus E, K; M ترا

خویش نیکو نگاه دارند و اندیشم کنند که با پادشاهی این
مناظرت رفت با دیگران چون خواهد بود

(۳۴) دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادار اورمزد مرا
بیامرز و دوبهشت جایگاه کن که بدان پاداش که من رفت راه
دار بکشم ام هر یک بهالای چندان که مردم در ایشان نگاه
میکنند^(۱) پنداشتند^(۲) که آفتاب و ماهتاب زیر کش ایشان
بمی گذرد و دریای محیط ایشانرا تا بزانو بود (۳۵) مردم از بیم
ایشان هیچ راه سفری نمی توانستن شدن (۳۶) و هر کس که در راه
دیدندی که میشدی در ساعت بخوردندی و بسر^(۳) سال حساب
کردند سیصد هزار مرد کشته و نیست کرده بودند (۳۷) و من
با ایشان کارزار کردم و هر هفت را بکشتم (۳۸) و اگر من
بایشان بنکشتمی این عالم بکجملگی خراب گردندی و مردم
نیست کردی^(۴)

(۳۹) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازینجایگر
دور شو که آتش را بکشته و بکشم من زشت شده اودیمهشت
امشاسفند بکشم خویش کرده^(۵) من ترا نیامرزم و بهشت
بتو ارزانی ندارم

(۳۱) دیگر باره روان کرشاسپ گفته ای دادار اورمزد مرا
بیامرز در بهشت جایگاه کن بدان پاداش که من چون آهرمن
و دیوان چون باد^(۶) بفریفتند و گفتند بقوت و زور تو در
جهان هیچ چیز نیست ترا بزورمندی نصیدارند^(۷) و خویشتن
را^(۸) بقوت تر میدارند باد بگفتار آهرمن فریخته شد و چنان

(1) E کردی (2) E پنداشتی (3) E omits the last four words (4) E adds که (5) Thus E; M, K نویدانند (6) Thus E, K; M ترا

زراتشت اسفندتمان این سخن بگفت اردیبهشت امشاسفند
بر پای ایستاد و از^(۱) کرشاسپ در زراتشت اسفندتمان بنالید
(۵۵) و گفت ای زراتشت تو ندانی که کرشاسپ با من چه
کرده است که در روزگار پیشین رسم و عادت من چنان
بودی که چون جزم در زیر دیگ نهادندی من آتش را
بفرستادمی تا آن دیگ بر پختی کار ایشان تمام کردی پس
باز بچایگاه خویش آمدمی (۵۶) چون آن از دیا میگوید که
بکشتر بود و سبب آنکه یک ساعت آتش دیرتر در جزم
افتاد که در زیر دیگ نهاده بودی و گریزی بر آتش زن و آتش
پراکنده شد (۵۷) من اکنون روان کرشاسپ بهمشت نگذارم

(۵۸) چون اردیبهشت امشاسفند این سخن بگفت روان
کرشاسپ بگریست و گفت اردیبهشت امشاسفند راست گوید
خطا کردم و پشیمانم (۵۹) و دست در دامن زراتشت زن و
گفت از مردمان هرگز هیچکس این بلندی و مرتبه و منزلت
نیافته است که تو یافتی (۶۰) اکنون بدین وجه و خرد^(۲) تو
است مرا از اردیبهشت امشاسفند بخواه و شفاعت کن که
من ازین رنج و عذاب رهائی یابم (۶۱) زراتشت اسفندتمان
درود برویش داد که بر پای بود دستها بکش کرد اردیبهشت
امشاسفند^(۳) را نماز برد و گفت گشتاسپ^(۴) شاه و جاماسپ
و همه مردمان ازین حال آگاه گم تا بعد ازین آتش نیکو
دارند و هیچ آزار او ننجویند

(۶۲) و چون زراتشت اسفندتمان^(۵) شفاعت کرد اردیبهشت
امشاسفند^(۶) گفت حرمت تو بزرگ است و خواهش تو عظیم

(1) M, K omit از (2) E adds که (3) E omits امشاسفند (4) Thus E, K; M
امشاسفند (5) E omits اسفندتمان (6) E omits امشاسفند.

شد که بزیر افتاد (۴۴) بسیار خلایق^(۱) در زیر گرفت و هلاک کرد
(۴۳) بگریز من صفتار وی خرد^(۲) کردم (۴۴) و اگر من آن
نکردمی عالم را خراب کردی و هیچکس بنمایدی (۴۵) و این
زور و قوت که تو دادر اورمزد مرا داده بودی و الا مرا این
توانائی نبود

(۴۶) ایزد تعالی گفت ای روان کرشاسپ ازین بچایگر دور
شو که آتش را بکشتر^(۳) و بچشم من زشت شده اردیبهشت
امشاسفند بخضم خویش کرده (۴۷) من ترا نیامرزم و بهشت
بتو ارزانی ندارم

(۴۸) دیگر باره روان کرشاسپ گفت ای دادر وه اگر چنانست
که بهشت بمن ارزانی نخواهی داشت مرا زنده باز کن و همان
زور و قوت مرا باز ده تا من آبرم و با^(۴) جمل مردمان نیست
کنم و دوزخ از ایشان پاک کنم و ازان پلیدیها و گندها و تاریکها
پاکیزه کنم و روشن گردانم و تنها درانجا بفرستیم (۴۹) دادر
اورمزد گفت آنچرا تو می گویی هنوز وقت نیست (۵۰) و تا
مردمان جمل از گناه کردن باز نر ایستند مرده زنده نشاید
کردن تا قیامت بسر نیاید این که تو می گویی نیز نشاید کردن

(۵۱) و چون کرشاسپ^(۵) کردارهای خویش بگفت زراتشت
اسفندتمان بشنید بزد یک ایزد تعالی نماز برد و گفت ای دادر
بدانم که خشم و کین در راه تو نیست (۵۲) و چون کسی بر
کسی کیند ورزد ترا بدان رضا نباشد (۵۳) و اکنون این کار
چنان می بینم که کسی با^(۶) کسی کیند دار (۵۴) و چون

(1) E خلق (2) E خورد (3) E بیازرد (4) E omits با (5) Thus E, K; M
کرشاسپ (6) E بر.

(۱) خرفستر کشتن اندر دین^(۱) کفر بزرگ گفته است و اگر چه خرد^(۲) خرفستری بکشند بر میخوان پاداش بزرگ باشد (۲) و اگر ماری بکشند و افستای^(۳) که آنرا هست بخوانند چنان باشد که کسی یک ماه دو پیرد را بخانه برد ویزش از جهت او میکند چندین کفر (۳) اگر موش را بکشند پنجاه تنافور کفر بود (۴) و اگر موری دانه کش بکشند چنان بود شیر ویش بکشت بود یا کوری روشن کرده بود (۵) و اگر کوزه که آن را بتازی مور خوانند بکشند چندان کفر بود که مبتلای درست کرده بود (۶) اگر شیری یا گرگی یا پلنگی مانند این ددی بکشند چندان گناه که او خواست کردن و بعد ازان نکند و هم کفر آنکسی را باشد که ازان ددان یکی^(۴) بکشند^(۵) هم شاید (۷) اگر کسی را بفرماید که از بهر من چندین خرفستر بکشند^(۵) هم چنان باشد که بدست خویش کشت باشد و ازان کمتر خرفستر بکشند تنافوری کفر باشد

(۱) اندر دین پیداست که روان اشوان که از تن بشود و آن تن بکلیکله برند و بدریزند چون سگ و کلاغ دیگر حیوان تن را میخورند آن روان را هیچ رنجی و دشواری نباشد (۲) و روان دروندان و دوزخیان چون از تن بیرون شود از جایگاهی بنهند چون^(۷) سگ و کلاغ و روباه و دیگر حیوان آن تن را بخورند او را چنان سخت دشوار باشد^(۵) و درد کند و فریاد

یکی E omits (۴) او مینا E (۳) خورد E (۲) دین M, K omit (۱)
چون E omits (۷) بکشی E (۶) یعنی ازان ددان یکی بکشند E adds (۵)
بود E (۸)

است (۶۳) روان کرشاسپ را بعد ازان خصمی نکرد بزرگداشت اسفتمان بخشید (۶۴) روان کرشاسپ ازان دشواری رهایی یافت (۶۵) اکنون چندانکه بتواند کوشیدن آتش را نیکو میباید داشتن و نیازدن تا اردیبهشت امشاسفند خشنود باشد (۶۶) چه مثل چونکه چندان چیزها کرده بود و چندین کارها معظم از دست او برخاسته بود با وی این مناظرت بود با دیگران چون خواهد کرد

(۱) و در دین مازنیسان پیداست که دانه اورمزد گفت دو چیز است که قیمت و ارج شاید گفتن یکی مرد اشو و آتش و زرام (۲) چه اگر قیمت این دو چیز بعالم و هر چه اندر عالم برابر ارزانیان بار کنند هم تمام نباشد

(۱) اندر دین گوید که اگر کسی چیزی از بهر^(۱) ایزد یا از ماه ایزد یا از امشاسفندیها پذیرد اگر چه آن کار بر نیاید کردن که صلاح ما دران باشد که آن حاجت بخوانند (۲) چون چیزی امشاسفندیها پذیرد و چنان باید پذیرفتن که بیست خایر از نو ماه خدا توان سامانها بیزم یا گوسفندی بسوی تو مهر ایزد توان سامانها بیزم هم بر این نسق (۳) چه اگر توان سامانها بگویند و نوزده خایر بیزند پذیرفته نباشد الا بیست بریکه درون باشد (۴) و اگر توان سامانها بگویند و یک یک بیزد پذیرفته^(۲) باشد

پذیرفته for یادرفت (۲) Thus E, M, K (۱) Thus all: better مهر

اندوز و روان خود اشو بکن و بهیشت ارزانی بکن^(۱) چمر روان
اشو بکن که بهیشت رسد^(۵) این سر هزار سال بر چشم ایشان
چنان باشد و خوار و سبک چنانکه دختر هشته^(۲) ساله پاک
نیکو روی و پسر بیست ساله پاکیزه نیکو روی که هر دو یکدیگر
را دوست دارند و یک چندی در آرزوی یکدیگر باشند و پس
یک شبی بهم رسند جایگاهی بی ترس و بیم^(۶) و آن مرد
وزن را باید که شب دراز باشد و بر چشم ایشان آن شب کوتاه
باشد^(۳) (۷) روان اشوان اندر گروتمان هم چنان بود (۸) هرگز
اورا نباید که رستاخیز باشد از خوشی و آسانی ویرا آنجا باشد
(۹) و چون رستاخیز باشد بر چشم اوی سبکتر بود و گویند این
سر هزار سال زودتر بگذشت از خوشی و خواری و آسانی بهیشت

۲۴

(۱) اندر دین پیداست که همه شفقتها که مردمان در
خانر کنند هیچ فریضه تر از آن نیست که گاوی مرغی یا
گوسفندی از چهار پائی که باشد در خانر دارند و ایشانرا سیر
گردانند و پس کارها دیگر میکنند^(۲) چمر اگر شب در آید
گرسنه بخسپند نفرین میکنند بکد خدای خانر هر کسی که
دران خانر باشد^(۳) و گویند که این کدخدای را روزی چندان
باک که خویشش وزن و فرزند پیوسیر گرسنه باشند نان^(۴) شان
بنان مرسان این فرزندان ازین خانر نیست شوند بمرگ^(۵) و
چون چیزی بکشند می باید که سر آن چیزی بیزند^(۵) و
اگر تا پیشتر بخورند چوم ایند نفرین میکنند که درین خانر فرزند
مجان پیوسته اندرین خانر رنج و دشواری باد و فرزندان مجان^(۶)
که خانر بدست ایشان بیران^(۶) شود

(1) M, K omit بکن (2) E برده (3) E شود (4) E زنان (5) Thus
all: better باد (6) E ویران.

و بانگ بر دارد^(۳) گوید اگر پیریدی که در عالم است من
کرده بودمی بیش ازین رنج و عقوبت نبودی و بمن فرسیدی
(۴) و روان بانگ بتن میکند گوید ای نا جوانمرد که تویی تا
مردان^(۱) کار و کفر طلب میکنند تو مال و خواسته طلب
میکردی تا آن مال و خواسته پسران و دختران و خویشاوندان^(۲)
بخورند و بر گرفتند و هیچ کفر از بهر من که روانم نکردی
و هیچ چیز بر نیدوختی کاینجا بفریاد من رسد^(۵) اکنون
خویشان هیچ کار و کفر از بهر ما نمی کنند و مال و رنج تو
بردی و بنهادی اکنون بر افسوس میخورند و درونی از بهر ما
نمی یزند از بهر کردار تو در عذاب و عقوبت و پاداه فراه خواهیم
افتاد تا رستاخیز تن پسین در عذاب و بلایها خواهیم ماند^(۶) و درین
جایگاه مسک و کلاغ و روباه میخورند و پاره پاره میکنند^(۷) این
خواسته که تو چندی^(۵) سال رنج بردی هیچ بفریاد ما نمی
رسد (۸) و این سخن بگوید و زاری کند و ازان جایگاه بشود

۲۵

(۱) نیکی کردن چنین قیمتی است و ارجمند که زرانشت
اسفندمان انوشروان باک از دادر اورمزد پرسید که تا قیامت
و رستاخیز چند مانده است^(۲) گفت^(۲) سر هزار سال^(۳) زرانشت
انوشروان باک بگریست گفت ای دادر و افزونی هنوز دیگر
مانده است و چندین گاه مارا پی تن می باید بودن^(۴) دادر
اورمزد گفت ای زرانشت اسفندمان تو این سر هزار سال بر^(۵)
چشم تو عظیم است تو برو و دین بر مازنیسان روا کن و نیکی

(1) Thus all: better read مردمان (2) Thus E; M, K دندان چون
(3) E, K چندین (4) Thus K; M, E omit گفت (5) E بم.

اعتماد مباش و بر مال و خواستار شاد و ستاخ^(۱) مباش^(۲) کر مردم تواند بودن کر بیک شبانروز بتخاک باشد و هم بر مال و خواستار نیست شود (۵) چر تواند بودن کر بامداد با مال خواستار و بنعمت و حشمت باشد چاشنگاه پادشاه بروی خصم^(۳) گیرد اورا بنشانند و نماز پیمشین مال و خواستار او غارت کند و نماز دیگر اورا بخوابد کشتن و بینداختن تا سگ و کلاغ اورا بخورند و نیم شب هم بر خاک بوده باشد (۶) پس بدان چیز کر بیک روز و شبان بدین سال میشود چر اعتماد برو شاید کردن (۷) باید کر رنچ بر چیزی نبرند کر آن ناچیز شود و هیچ کس رنچی بروی نتواند نمودن جز کردار بر خوبستن

(۱) و اندر دین پیداست کر هرگز فرزند حق مادر و پدر بر نتواند گذاردن و نه داماد حق پدر زن از جهت^(۴) آنکر فرزندی کر ناچیز باشد بر انبازی پدر و مادر اورا در وجود آید (۲) پس پروردن چیزها آموختن از نیستی نگاه داشتن بر بین کر چند منت باشد پدر و مادر بروی (۳) چر اگر مردی بخوابد کشتن و از عقوبت رهایی یابد پس ازان آن باشد تا بمردن منت آن مرد میدارد و خدمت آن و بندگی آن کس میکند (۴) پس کس ناچیز باشد و خدای عزوجل اورا بهستی آورد و آنکس بزرگ بکند بر بینی کش چند حق و منت باشد (۵) و چنین اگر کسی ده دیوار کم یا^(۵) بیش بهدیر بکسی بدد آن مرد تا زنده باشد واجب کند کر منت آنکس دارد (۶) پس کسی

خشم (1) E شاد و ستاخ for غره (2) E چر (3) Thus K; M, E omit (4) E بهر (5) Thus E, K; M و (6) E

(۱) و در دین گوید کر ارج و قیمت اشم و بر وقت هست کر بر خوانند چندان ارجمند باشد کر بوقتها دیگر هزار اشم و بر (۲) و وقت هست کر بر خوانند اگر مرد دوزخی باشد همیستانی شود و اگر همیستانی بود بهشتی شود (۳) و شرح آن بگویم (۴) آن اشم و بر کر واج بگویند چندان ارج باشد کر بوقتی دیگر صد اشم و بر (۵) چون بخشیدند اشم و بر بگویند چنداناش کفر بود کر بوقتی دیگر هزار اشم و بر (۶) از خواب در آیند و دیگر اشم و بر بگویند چنداناش ارج و کفر بود کر بوقتی دیگر ده هزار (۷) در وقت تقریب چون اشم و بر بگویند و چندان ارج و قیمت^(۱) کر ایران شهر (۸) اگر اتفاق درین شهر وقت اشم و بر در دهان بیمار نهند تا بگوید اگر دوزخی بود همیستانی شود اگر همیستانی بود بهشتی شود اگر بهشتی باشد^(۲) گروثمانی شود (۹) و این اشم و بر از هم عالم ارجمندتر است

(۱) کر این سخن در دین پیداست کر دادار اورمزد زراتشت را گفت کر هر کار و کفر کر خواهی کردن باز فردا میفکن و اندر آن کوش کر اندر وقت بکنی و اندیشم مکن کر بعد ازین بکنم (۲) چر باشد کر روزگار ترا بنگذارد کر آن کفر بکنی بمینوان پاده فراه باشد بگویند کر کفر در دل داشتی در صاعت چرا نکردی و بجایگاه بگذاشتی (۳) پس ترا پشیمانی سود ندارد (۴) اندر دین پیداست کر دادار اورمزد زراتشت را گفت کر بکار کفر جهل کن و تاختا باش و بر جوانی تذدوست

(۱) E, K add است (۲) E بود

اورمزد^(۱) بود گفت روان آنکس می باید که بهنم که در جهان در هیچ کسی^(۲) چون خویشتن شناخت بر ظلمت^(۳) و حشمت^(۴) پس ایزد تعالی از نیمتر دوزخ روان جمشید را بخواست^(۵) چون می آمد بزانی میرفت مانند کسی که مبتلا باشد و پای ندارد و جامه دریده و کهنه و^(۶) خلق^(۷) پوشیده داشت^(۸) و چون امشاسفندان را بدید از شرم امشاسفندان بگوشه بنشست اندوه کن^(۹) در مانده^(۱۰) پس زراتشت اسفندمان پرسید کین روان کیست چنین شرمسار و اندوه کن^(۱۱) و در مانده و بدین بید زمی^(۱۲) و متکبری و بیچارگی^(۱۳) دادار اورمزد گفت این روان جمشید و یونگهان است که من این دین که تو در جهان روا خوابی کردن بد و نمودم نید یرفتی و در خویشتن تکر آوردی و گفتار دیوان فریفتار شد و گفت آسمان و زمین و ماه^(۱۴) و ستاره و هر چه در گیتی هست من داده و آفریدگار همه منم^(۱۵) نه آنکه او را این قدرت توانست بودن که از وی پرسیدی که ایزد تعالی این چیزها چگونه داد هم ندانستی گفتن^(۱۶) چون این سخن محال گفت و باندیشم ورج و خورگ کیان از وی بشد بدست ضحاک کویف کشته شد^(۱۷) روان بدین صفتست که تو می بینی^(۱۸) و از همه چیزها که در عالم کرد هیچ بتر از آن نبود که دین بدو^(۱۹) نمودم و گفتم در جهان روا بکن و نکرد

(۱۱) چون جمشید این سخنها بشنید زراتشت اسفندمان را گفت از گفتار دیوان پرهمز و خویشتن نگاه دار و دین

در هیچ کسی for کسی (۲) دادار اورمزد for ایزد (۱) Thus all: better عظمت (۳) Thus all: better خرقه (۴) E omits و (۵) E omits اندوه گین (۶) Thus all: better دژمی (۷) E omits و ماه (۸) E omits و (۹) E omits و (۱۰) E omits و (۱۱) E omits و (۱۲) E omits و (۱۳) E omits و (۱۴) E omits و (۱۵) E omits و (۱۶) E omits و (۱۷) E omits و (۱۸) E omits و (۱۹) E omits و

دختری که از جان خویش عزیزتر باشد با مال و خواستار که در خورد باشد از خویشتن باز گیرد و بمری دهد بر بین که چند حق بدان داماد باشد^(۱) و چون از آن دختر چند فرزند در وجود آید که پیوند آن تا رستاخیز بر پیوندد و^(۲) هر کفر که کند ایشان هم بهره و هم نصیب باشد

(۸) زراتشت اسفندمان بر دادار اورمزد پرسید که کفر فرزند کند پدر بیشتر باشد یا مادر^(۹) دادار اورمزد گفت که هر دو یکسان باشد^(۱۰) و همچنان پیردی که چیزی یکی آموز و او را از کار و کفر کردن آگاه کند^(۱۱) آن کس هرگز حق پیرد بر نتواند گذاشتن بسبب آنکه همچنان که مادر و پدر فرزند^(۱۲) پرورند و^(۱۳) بزرگ بکنند و از نیک و بد نگاه دارند آن پیرد کودک را از کار و کفر آگاه کند و روان وی بهشتی کند^(۱۴) حق پیرد بر آنکس او را چیزی آموخته باشد بیشتر است که حق پدر و مادر بر فرزند^(۱۵) چه پدر و مادر تن پرورند و پیرد روان^(۱۶) چنانکه روان از تن بهتر است هم چنان پیرد که فرهنگ آموزد روان پرور و از نیک و بد آگاه کند بر بین تا آنکه تن پرور چند بهتر است

۳۰

(۱) و اندر دین پیداست که بنده پرستار چون بخزند بعد از آن بکشد دینان نفروشدند^(۲) و اگر بر فروشد بعد از آن هر گناه که میکند آنکس که فروخته باشد هم نصیب باشد

۳۱

(۱) اندر دین پیداست که پست کردن چنان قیمت و^(۲) ارجمند است که زراتشت اسفندمان چو بهم پرسید دادار

E omits (۴) فرزند را (۳) E omits و (۲) Thus E, K; M omits و (۱) E omits و (۵) E omits و

(۱) اندر دین پیداست که آهرمن دیوان که جملہ مال و خواستہ زیان آورند گویند هیچ زیان بدو نکریم (۲) و چون روان کسی دروند و دوزخی بکنند و بسوی خویش کشند گویند که اکنون بتخلاتی اورمزد زبانی بکریم

(۱) اندر دین گوید با مردم بدنام و بدکردار نباید نشستن و دوستی نباید کردن و از خوردن و گفتن ازیشان دور باید بودن (۲) چہ دل بہدینان مانفدہ آینہ باشد افروختہ پاکیزہ و ہر کمتر چیزی بدو رسد زنگ بر دارد و تباہ شود (۳) و از کوزہ کہ ایشان آب خوردند و نیم خوردہ ایشان نباید خوردن کہ این ہمہ آن باشد کہ دل و ہش را خالی رسد (۴) و مردم بد کہ دوست باشند دران کوشند کہ تن و روان دروند کنند ہماچنان خویشی کنند کہ دشمنی باشد دران کوشند کہ با تن مردمان (۵) زبانی بکنند (۵) پس از دوستی و دشمنی ایشان دور باید بودن (۶) تا توانند کردن ازیشان پرہیز کنید (۷) و حلیمی (۸) نصایید کہ ما دوست شمایم تا از نیک و بد ایشان ایمن تر باشیم و اکنون ہمہ کاری باندازہ می باید کردن

(۱) و اندر دین پیداست کہ دختر تا نہ سالہ نشود (۲) بشور نہاید دادن و نامزد کسی نہاید کردن (۳) و تا دوازده سال شود پس بشور باید دادن چہ گناہ باشد (۴) و ہر زنی کہ چہار بار گوید بشور خویش من ترا نتخواہم وزن تو نباشم یک شبانروز ہم

شود E, K; M (۴) Thus E, K; M (۳) کنہ E (۲) مردگان E (۱)

بپذیر و در جہان روا بکن چہ از ہمہ کارہا این بہتر است (۱۲) ایزد تعالی اول این دین بمن نمود و فرستاد و من از فریفتگی و نادانی کہ بودم نشنیدم و دین نپذیرفتم و آنکہ می بایست کہ انا تر باشم بگفتار دیوان فریفتہ شدم و براہ دیوان ایستادم و گفتم عالم و خلایق و ہر چہ در عالم است من دادم تا خورہ و پادشاهی از من بشد (۱) و تیرہ بہلاک و روان بدست دیوان افتاد و گرفتار شد (۱۳) و گفت (۲) زراتشت ترا اندرز میکنم کہ نہ ہر تنگی و نہ ہر فراخی و نہ دران وقت کہ بیم و ترس (۳) باشی و نہ آن وقت کہ در مال و نعمت دین از یاد باز مکن و سخت دار و از دست مگذار تا درین زمانی کہ من مانده ام کہ عالم بر پای مانده است از بہر دین مانده است (۱۴) و اگر نہ آدمی آدمی را بخوردی راہہا مقطع شدی و کشت و ورز و آبادانی بر خاستی و آهرمن دیوان بر جہان مسلط شدند و عالم نیست و ظلم کردی و پادشاهی نمودی (۱۵) چہ دین در شاہ بستر است و پادشاہ در دین (۱۶) چہ ہر پادشاہی کہ دین ندارد و ہر ظلم کردن مشغول شود پس پادشاہی پایندہ نمودی و دین در قوت پادشاہ (۱۷) تواند شدن (۱۷) این دو قوت است کہ اگر یک ساعت عالم بی یکی نباشد عالم زیر و زبر شود (۱۸) چون جمشید این سخن بگفت و ازان گناہ کہ اورا جستمہ بود پست کرد و تہریر و تشویر و پشیمانی خورد بران گناہا خویشش مقرر آمد ایزد تعالی اورا بیامرزید و ازان رنج و بلا برانید و پادشاہی ہمہستانی بدو داد از سبب آنکہ گناہ اورا جستمہ بود پست کرد

E (۴) بیم و ترس for ہم پرس E (۳) ای E adds (۲) بوقت E (۱) پادشاہان

توانند پرسیدن (۲) ایزد تعالی گفت تا آنکه اوشیدر سی سالر
 شون بزدیک من بیاید و این دین دیگر باره از من پذیرد
 و هیچکس بر مناجات من نتواند رسیدن و سخن گفتن الا
 اوشیدر (۳) و اکنون باید دانستن آنگاه که زراتشت اسفندتمان
 انوشروان باد دین در جهان روا بکرد و شاه گشتاسب دین بپذیرفت
 و در جهان روا بکرد و آشکاره و دیگر بهفت کشور زمین برصید
 و مردمان بر دین استوان و بیگمان شدند زراتشت اسفندتمان
 انوشروان باد (۴) برخاست که بایران ویج شون (۴) در مدت
 سه ماه با زن خویش نزدیکی کرد چربار که آن زن برخاستی
 و برفتی و چشمه آب هست ازان قهستان و آنرا کانفسر خوانند
 و دران آب نشستی و سروتن بشستی و منی دران آب بگمیختی
 (۵) دادار اورمزد نه بیور و نه هزار و نهصد و نه و نه فرور اشوان
 بران منی موکل کرده است تا آن منی نگاه میدارند (۶) چون هزاره
 زراتشت اسفندتمان بر آید جائی و کوپی است که آنجا کوه خدا
 خوانند و قومی بسیار از جمله بهدینان آنجا نشسته اند و هر
 سال روز نوروز و چون مهر جان آید آن مردمان دختران
 خانرا را بفرستند دران آب نشینند (۷) چر زراتشت اسفندتمان (۸)
 آن حال بایشان گفته است که اوشیدر و اوشیدر ماه و میا
 و شانسی از دختران شما پدیدار خواهد آمدن (۸) و پس
 چون دختران دران آب نشینند و مر (۹) بشویند چون آن
 دختران بمانند پدران و مادران ایشانرا نگاه میدارند تا آنگاه
 که وقت دشتان و بی نمازی ایشان باشد (۹) پس چون گاه
 اوشیدر و اوشیدر ماه پدیدار آمدن باشد دختران بر قاعده
 بر سال بروند و اندر آن آب نشینند (۱۰) و دختری باشد که

(1) E omits the last three words (2) E omits اسفندتمان (3) E omits

برین سخن باشد مرگزان دوزخی باشد (۴) هر زنی که فرمان شوهر
 نبرد آنچمر شوهر فرماید نکند او را بدان شوهر هیچ حق و بهره
 نرسد که خوابد اگر نان و نفقه ندهد گناهی نباشد (۵) و چون
 زن مستور و کم سخن باشد فرزند نریزد بیشتر زاید (۶) باید که
 شوهر او را مانند فرزند دارد و هیچ فرقی نباشد (۷) و چون
 پسر سه بار جوانب پدر باز دهد و فرمان پدر نبرد مرگزان باشد
 کشتن واجب بود بدین

(۸) و بدین مازنیسان نشاید که زن (۹) رها کنند (۹) و طلاق
 نیفتد مگر به چهار چیز (۱۰) یکی آنکه بستره شوهر خویش برین
 و بی رسمی کند و ناشایستی ازو پدیدار آید (۱۱) و دوم آنکه
 دشتان پنهان کند و شوهر نداند (۱۲) و سیوم آنکه جادوی کند
 و آموزد (۱۳) و چهارم آنکه فرزند ازش نزاید (۱۴) دل زن
 خوش کند و بشوهر دهد (۱۵) و خویشی زن دیگر بکند برضا و
 خشنودی یکدیگر (۱۵) اگر نه بر هیچ نشاید هشتن و اگر دست
 باز دارند و بپایند و ازین چهارگونه هیچ نباشد گناه کار و
 مرگزان باشد (۱۶) و چون کسی زنی بخواهد و دست پیمان
 کند بعد ازان نشاید که آن پیمان بشکند (۱۷) هر وقت که آن
 زن را بدان معنی غمی بدل رسد او را گناه باشد بانه فراه
 برون (۱۸) رسد و مهر درج خوانند

۳۵

(۱) اندر دین پیداست که زراتشت اسفندتمان (۴) از نزدیک
 ایزد تعالی (۵) بیامد و گفت اب دادار و افزونی بعد ازین که
 باشد که بدین منزلت رسند که من رسیده ام از تو چیزها

و بشوهر دهد (2) E omits (3) E omits اسفندتمان (4) E adds او (5) E omits ایزد تعالی (6) M omits

و برف و باران باز ایستد و از ور جمعکد و ایران ویچ کنگ
دژ و کشمیر اندرون راهها و گذرها کشاده شود بدین کشور آیند
و عالم آبادان کنند و دیگر باره دین در ایران شهر روا شود

(۲۶) و چون هزاره برآید سی سال مانده باشد دیگر باره
دختران در آب نشینند (۲۷) دخترکی باشد که او را نام ده بد
باشد از آن رود آبستن شود (۲۸) چون نر ماه برآید اوشیدر
ماه از وی بزاید (۲۹) چون سی سالر شود بهم پرمه داناوارمزد شود
(۳۰) بیست روز و شبان خورشید در میان آسمان بایستد فرو
نشود (۳۱) و مردم عالم بدانند دیگر باره عجایی پدیدار خواهد
آمدن و چون دین بدیزد و بیاید و در هر (۱) جهان روا بکند
و مار سرنه جملر هلاک شوند (۳۲) و از درجائی پدیدار آید
سخت بزرگ مردمان برنج شوند (۳۳) بیایند و معلوم (۲) کنند
و اوشیدر ماه یزشن امشاسفندان بکند و مردمانرا فرماید شما
سلاح برگزید و بکارزار شوید (۳۴) و مردمان بحرب اوروند و او را
بکشند و جهان از هر خرفستران و جمنندگان (۳) پاکیزه پاک شود
و مردم از بلایها ایمن شوند (۳۵) و دار و درخت که در جهان
بوده باشد باز دیدار آید و دیگر هیچ بر نخوشد و بزبان نشود
و تا رستخیز بر جای باشد (۳۶) و مردمان چنان سیر شوند که
هیچ حرکتی و قوت در ایشان نباشد (۳۷) و اگر بر نمیرند و نان و
آب بکار نیاید و بی آنکه چیزی خورند سیر شوند (۳۸) و هر
مردم دین بر مازدیسنان دارند بر پیغامبری زراتشت
اصفتمان انوشروان باد را اوشیدر اوشیدر ماه اقرار آورند
دین بر مازدیسنان بر ستایند و بدیزند و کیشهای دیگر هر

(۱) E omits (۲) E adds (۳) E omits

او را نامی بد باشد و آن دختر از آن آب آبستن شود (۱۱) و
چون دشتان باشد نیز دشتان شود (۱۲) مادر داند او را نگاه
دارند تا نر ماه برآید (۱۳) پس اوشیدر ازو بزاید. (۱۴) و چون
سی سالر شود بر نزدیک اورمزد شود (۱) بایزن تعالی (۲) هم پر سر
کند و ده شبانروز خورشید در میان آسمان بایستد فرو نشود تا هر
کس بدانند که کار نو پدیدار خواهد آمدن (۱۵) پس چون دین
بدیزد و بیاید بایران شهر روا بکند و دیگر باره دین تازه شود
هم چنانکه در آن روزگار که کسی چیزی از کسی نیایش
نکند یا گاهنبار نسازد او را بداور برند و باده فراه نمایند و مردم
در راحت و ایمنی باشند (۱۶) و چون تیرست سال از روزگار
اوشیدر بگذرد هر دد و دام هلاک و نیست شوند (۱۷) پس
گرگی پدیدار آید سخت بزرگ سبصاک و مردمان از سبب
آن گرگ برنج آیند و بنالند و بسیار کسی هلاک کند (۱۸) و پس
اوشیدر شکایت کنند و اوشیدر یزشن یزدان بکند مردمانرا
گوید شما سلاح بردارید بکنگ اوشوید (۱۹) مردم بهجگ اوروند
و آن گرگ هلاک کنند (۲۰) و بعد از آن هیچ دد و دام چون
گرگ و شیر و پلنگ و مانند ایشان هیچ نباشد و جهان از هر
بلایها پاکیزه و صافی شود (۲۱) و چون تیرست سال از روزگار
اوشیدر بگذرد دیوب پدیدار آید که آن دیو ملکوس خوانند
(۲۲) و مردمانرا گوید پادشاهی عالم بمن دهید و مردمان او را گویند
دین بدیزد تا پادشاهی ترا دهیم (۲۳) او ندیزد و قبول نکند
(۲۴) و پس بران ستیزه و لهجای سر سال بهجادوب برف و باران
پدیدار آورد و این جهان خراب کند چنانکه هیچ کس درین
جایگاه بنماید (۲۵) و چون سر سال بر آید آن دیو بمیرد

(۱) E omits (۲) E adds (۳) E omits

(۱) اندر دین پیداست^(۱) کسی که زنی بکند باید که با آن زن عهد کند که هر کار و کفر که تو کنی مرا هم بهره آن بکن (۲) چون بپذیرد پس ازان هر کفر که کند هم بهره باشند

(۱) کفر یزشن فرمودن ترس استودان یشتن بدین در چنان پیداست که روان چون از تن جدا شود مانده طفلی است که از مادر بزاید و او را بدایر و قابل حاجت باشد و اگر نه هلاک شود (۲) و هم چنین روان چون از تن جدا بشود امشاسفندی باید که او را نگاه دارد تا آهرمن دروید دروی گزندی نتواند کردن (۳) و هیچ امشاسفندی که آن قوت و زور ندارد که سروش اشو فیروزگر

(۴) چمر اندر دین گوید که چون روان از تن جدا شود آهرمن گنجستر با دیگر دیوان کوشند که آن روان را بگیرند و بدوزخ برند و آن روان از آهرمن دروید و دیوان چنان ترسد که میشان از گرگ و از نزدیک وی بگیرزند و روان میشوند (۵) و آهرمن گنجستر^(۶) و دیوان از پس آن روان میدوند چون کسی متکبر و عاجز که از^(۷) دشمن ترسد و هم چنان بیم باشد و میگردد مانند غریبی^(۸) که او راه هیچ جای نبرد و نداند و در^(۹) عذاب مانده باشد (۶) و چنان رنج و دشواری و بیم و ترس دران سر روز بدان روان رسند که در دوزخ بمدت نه هزار سال بدو نرسد (۷) چون ترس استودان یشته باشد از بهریک شب و ندیدادی ببايد یشتن (۸) هر شب که گیتی باشد سروش اشو

از (۱) M, K omit the first three words. (2) E گنجستر (3) M, K omit (4) E adds باشد (5) E, K omit در.

و راه زدن این مرکزها است که چون این گناهها جستر باشد دوزخی باشند و تا رستاخیز روان او از دوزخ بیرون نیاید

(۱) بازگانی کردن دو دین چنان گوید آن بهتر باشد که در شهری چیزی بخورند و بشهری برند و باز بسرمایر بر گیرند باقی ده یکی بکار و کفر کنند (۲) چون بشهری خویش چیزی بخورند و بسود باز فروشد گناه باشد (۳) و هیچ چیز گناه بتر ازان نیست که گندم بخورند و بگذارند تا گران شود بسود باز فروشد (۴) چمر در دین گوید که آنکس که چنین کند و خوی در این کار کند هر نیازی و قحطی و تنگی که در جهان باشد او نیز هم گناه باشد (۵) بهدینان ازین کار پرپیز می باید کردن و این سود نا خورده بگذاشتن

(۶) و زر بسود دادن اندر دین گوید که چون کسی را سرمایر باشد و بهدینی برنج رسد بدو دهد و سودی بر سر آن گیرد هم چنان باشد که بهدیر بدو داده باشد و نشاید که ازان سود دیگر باره بسود دهد چمر گناه باشد

(۷) و اگر آن بهدین زر بقرضی متده باشد و درخویش باشد و طاقت آن ندارند که سود زر باز دهند راحت^(۱) نکند سود از وی ستدن بسرمایر قناعت باید کردن تا کفر باشد (۸) و اگر بهدین را حالی^(۲) باشد هر سال چهار یکی سرمایر سود متانده^(۳) که بستاند بر نفقر زن و فرزند کند (۹) این مایر حلال باشد بیشتر ازین دادن گناه باشد

(1) Thus all: better واجب (2) Thus all: better مالي (3) Thus all: better شاید

دشتمانی شوند از مهر چیزها پررئیز کنند و بدیدار هیچ چیز نشوند
(۳) چیر اگر پررئیز نکنند باده فراخ ساخت عظیم بدیشان رسد
(۴) و از آن^(۱) جهت عقوبتها یکی آن بود که هم چنانکه^(۲) بشانر
مروی و جارند و بشانر کنند گوشت از تن ایشان بشانر آهینس
و جارند و در دوزخ روان ایشان بحال^(۳) خورونی پلید و دشتمانی
خورند (۵) و پس ز راتشت گفت ای دادار اورمز^(۴) وه افزونی
اگر زنان پررئیز نتوانند کردن هیچ کرفه^(۵) باشد که بکنند تا عقوبتها از
ایشان باز دارد روان ایشان این مهر رنج نرسد (۶) و دادار اورمز
گفت دشتمانی وناه ببايد یشتن (۷) هر زنی که دستکاه دارد^(۵) هفده
ببايد یشتن و هر که^(۶) ندارد دوازده بصورت ببايد یشتن تا روان
او مستکاری یابد (۸) اگر چنین کند بهر یکی دشتمانی وناه بفرماید
بجز از آنکه گناهها از بن وی ببرد شصت هزار تنافور گرفت باشد
و هم چندی^(۷) گناه از سنگ گناه بکاهد و مینو آب و آتش
و دیگر اصفا سفندان روان آن کس را نگاه دارد و بتزدیک دادار
اورمز شفاعت خواه آن روان باشد (۹) اگر چیر او را گناه دیگر
جستار باشد روان آن زن بدوزخ نکذارند و بهر چین پول آسان
و بی رنج بگذارند و بدان جایگاه رسد که بگیتی در خویشتن
را بدیدار کرده باشد

(۱) گیتی خرید کردن^(۸) در دین چندان پیداست که اگر یک تن چندان کفر بکند که آن را قیاس نبود و نوزد نکرده باشد بهشت رسد و لیکن بگروثمان نرسد (۲) و چون

(1) E adds جمله (2) E, K add مردم (3) Thus all: better بجای (4) E omits اور مرد (5) E adds دست و پا داره (6) E adds دست و پا (7) E adds پنداری (8) E adds پنداری.

فیروزگر بیاید مانند فابلر که کودک را برگیرد و از پلیدها پاک کند و گناه میدارد و تو هر میکند (۹) سروش اشو آن روان را نگاه میدارد و بدو رنج و بلا آهرمن گجستر از وی باز دارد (۱۰) و هر سه شب هم جایگر که روان از تن جدا شده باشد باید که آن سه روز روشنایی نهاده باشد (۱۱) و بعد از سه شبانروز روان رهنمای و دلیلر باشد و بسر چینون پول آن روان تا روشن آیزن شمار آن روان بکند اگر گناه بیشتر جستر باشد نزدیک او سوز شفاعت کند و ایفیت خواهد تا سه چینون پول پانده فراه بکنند روان از دوزخ نگاه دارد و چندان شفقت و مهربانی بون او را بدان روان که مادر بر فرزند خویش بود با وی مردان^(۱) روان^(۲) سروش اشو باشد تا آنگاه که بهیشت یا گروثمان یا همیستگان رسانیدن از وی دور نشود (۱۲) و اگر یک ترس استبدان بیشتر باشد یک شب نگاه دارد (۱۳) و اگر دو شب فرموده باشد دو شب و اگر سه شب فرموده باشد هر سه شب از هم رنج بیاید دل خوشیهای او میدهد

(۱) و دشتان وناه^(۵) اندر دین چنان گوید که زن چون دشتان شود در آن سه روز بیشتر می باید از همه چیز پرهیز بکند از دیدن آب و آتش و خورشید و ماه و ستاره و مرد اشو درش نگاه نکند و در کنجی نشیند تا سه روز بگذرد

(۲) چہ اندر دین گوید کہ دالدار اور مرن زراشت را گشت ای زراشت زنانرا اندرز و نصیحت کنی تا آن ص روز کہ

(1) Thus all; better باوي مردان پاي مودي ان (2) E adds و (3) ان ان ان

دل خوشیها دهند تا آن رنج که بوقت جان کندن و آن
سر روز که در گیتی بود^(۱) و رنج شمار کردن بچینود پول و
این جهان از دل او ببرند و امیدهای تن پسین اوزا میگویند تا
آن روان بران مسبب خوشدل میباشد^(۲) و کفر گیتی خرید
یشتن چندان سال که او را زندگانی باشد بهر سال هم چندان کفر
باشد که اول کرده باشد زیادت میشود و شب چهارم که کفر
گناه منگچند هم بر حساب گیرند و از گناه بکاهاند

(۱۰) و گیتی خرید یشتن این نیز ففع و سود است که چون
ازین جهان بیرون شوند و بسر چینود پول رسند اگرچه بسیار
گناهها کرده باشد مینوگایان مانند دیواری شود بزرگی چندانکه
گیتی و در میان چینود پول بایستد روان آنکس را بدوزخ و دست
از آبرمن دیوان نگذارد و ز پیش این^(۳) شفاعت کند و ایفیت
جولش خولد تا همان جایگاه بسر چینود پول او را بدان گناهی
که کرده باشد باده فراه بدهند و بدوزخ نیرند^(۴) و پس مینو
گایان خواجه^(۵) نوکارود^(۶) در پیش آن روان ایستند و او را دلیلر و
رهنمای باشند تا بهشت با وی بروند و او را دلیلر و رهنمای
باشند و در راه نگذارند که هیچ رنجی بوی رسد و تا رستاخیز
و تن پسین ملازمت آن روان میکنند و نگاه میدارند

۱۴۳

(۱) و زنده روان چنان جهت باشد و بدین در چنان
فرموده است که چهار پیرید سر شماروز پیوسته افستا^(۲)
میخوانند و دو می آسایند و آتش می افروزند چنانکه درین
سر شمان روز چندانکه یک یثا او ویرو بر خوانند افستا^(۳)

خورد better خوانند (۳) Thus M, E; K. تعالی (۲) E adds (۱) E بشود (۴) Thus all: better فوزود (۵) E اوستا.

خویشش نوزود نتواند گردن غرض آنست گیتی خرید بضی
باید یشتن

(۳) چه در دین چنان گوید که آنروز که گیتی خرید
آنکس^(۱) یزند سر بار روان آنکس مینوگایان بر گیرد و بهشت
و گروتمان برد و او را نیکوی و رامش نماید جایگاه مقام او در
گروتمان پدیدار کند و مؤده و امید میدهندش که این جایگاه
آن تست باز گیتی آورن

(۴) معنی گیتی خرید آنست که در گیتی آن گیتی خریده
باشد^(۵) و اگر نوزود نکرده باشد یا گیتی خرید نفروده باشد
و اگرچه بسیار کفرها کرده باشد چون بهشت رسد جایگاه خویش
نداند و عاجز و متحیر بود^(۶) و مانند کسی که درین گیتی
در شهری غریب شود اگرچه شهری خویش^(۷) باشد چون شهر
نر او باشد و جایی نداند که کجا مقام کند ورا ناخوشی بود
(۷) پس میباید که مردم درین جهان طلب کنند تا
چون ازین جهان بشوند جایی خویش دانند و غریب نباشند
و راست باز جای خویشش شوند

(۸) و در دین گوید که چون آنکس که نوزود کرده باشد
یا گیتی خرید یشته باشد ازین جهان بشود بسر چینود پول
روانهای و درنکان از روزگار زرانشت اسفتمان تا این روزگار
همه از پیش باز آیند و آنرا بخویشش پذیرند و او را بکفر
خویش هم بهره کنند و زوان او رامش^(۲) نمایند و جملر بهمرای
با او بروند تا او را بجایگاه خویش رسانند و خرمنها کنند و او^(۳)

را. (۴) E adds (۳) رامشها (۲) خوش (۱) E omits آنکس

(۱) اینست^(۱) خواستی از چر باید خواستن چر باید پذیرفتن^(۲) چون درد سر باشد از بهرام^(۳) ایزد پذیرفتن کر چون سر نیک شود با فلان غریب نیکو بکنم^(۴) اگر موی دراز شود از فروهر اشوان پذیرفتن کر آفرینگان بگویم^(۵) و اگر بینی نیک شود چندی^(۶) خایر از بهر ماه بیزم^(۷) اگر^(۸) چشم نیک شود چندین خورشید نیایش بفرمایم^(۹) و اگر دهان نیک شود از تشر پذیرفتن کر چندین یخ در آب افکنم^(۱۰) اگر گوش نیک شود از سروش اشو پذیرفتن کر چندان چیز بکنم و بقلان دستور دهم^(۱۱) و اگر گردن نیک شود چندین گوسفند بر خشغومس رام یزم^(۱۲) اگر دست نیک شود از آب اردیسور پذیرفتن کر فلان جامه آبدان کنم^(۱۳) و چون پشت نیک شود دستی جامه بقلان کس دهم^(۱۴) اگر زانو نیک شود از بهمن امشاسفند پذیرفتن کر فلان کس آشتی کنم^(۱۵) اگر تب نیک شود کاهنباری بسازم در فلان ماه^(۱۶) اگر مینر نیک شود از باد بپذیرفتن کر چندین گوسفند بخشغومس بزم ایزد^(۱۷) دواسرو^(۱۸) بر یزم^(۱۹) اگر دل نیک شود دستی گوسفند بنام مهر ایزد بیزم^(۲۰) اگر زهره نیک شود یزشن از بهر مینوان یزدان بفرمایم^(۲۱) و اگر اشکم نیک شود چیزی بآتش^(۲۲) بفرستم^(۲۳) و درد سبزه نیک شود^(۲۴) چیزی در آب افکنم^(۲۵) و ایفیت خواهد^(۲۶) و روشنایی چشم چشمی زرین بکنم و باد رگشسپ فرستم^(۲۷) افزایش غله چون نیک بشود

(۱) Thus all: better ایفیت (۲) E omits (۳) E adds (۴) E adds (۵) E adds (۶) Thus all: perhaps (۷) E adds (۸) M, E omit (۹) Thus all: better خواستن (۱۰) E adds (۱۱) E adds (۱۲) E adds (۱۳) E adds (۱۴) E adds (۱۵) E adds (۱۶) E adds (۱۷) E adds (۱۸) E adds (۱۹) E adds (۲۰) E adds (۲۱) E adds (۲۲) E adds (۲۳) E adds (۲۴) E adds (۲۵) E adds (۲۶) E adds (۲۷) E adds

بر نگدارند کر آتش نسوزن^(۱) چر هرگاه کر زنده روان چنین یزند و فرمایند آن روان ایمن بباشد از مهر رنجی و دشواری بیاسایند مانند کسی را بود کر ازو چیزی می ترسد و پس او را ایمن بباشد و از مهر اندیشه و ترس فارغ شود و بهمران خویش زندگانی کند^(۲) هم چنین هر سال هم چندان کفر در اول کرده بسر آن می شود^(۳) و جامه بر درون نهند بدان گیتی زر بافت و سیم بافت باز جایگاه دهند تا در پوشند و بدان جامه او در میان دیگر روانها نیکو تر و پاکیزه تر باشد مانند کسی کر این جایگر دستی جامه پاکیزه پوشیده دارد و در میان مردم بزرگوار تر باشد و مردم او را شکوه و حشمت بیشتر^(۴)

(۵) و زنده روان بیشتر آن نیز بود است کر در آن وقت^(۵) کر^(۶) از گیتی بشود کسی نباشد کر روان ایزد^(۷) سروش اشو غیروزگر روان او نگاه دارد^(۸) و بهی^(۹) باید کوشیدن کر زنده روان چنین یزند و زنده روان پیوسته خوانند^(۱۰) و دران هر روز کر آن یزشن کنند هر روز هفتاد هزار تنافور کفر باشد^(۱۱) و اگر نه چنین یزند زنده روان گسسته خوانند هر روز صد تنافور کفر بود^(۱۲) پس هفتاد هزار تنافور تا صد^(۱۳) نگاه کن تا چند فرق باشد^(۱۴) جهد باید کردن تا آنچه در دیگر خرجها می کنند^(۱۵) چر یزشن^(۱۶) بفریاد رسد کر چیزی دیگر

(1) Thus all: better add دارند (2) End of M folio 174 a, l. 13—K folio 50 a, l. 13—E p. 69 l. 10 *Vide* Chapter 69, note. See also note (3) below. (3) Beginning of M folio 179 a, l. 7—K folio 79 a, l. 7—E p. 96 l. 12, *Vide* Chapter 87 note. The confusion in the proper arrangement of the chapters seems to arise from the misplacement of folios of the original MS. from which the three MSS. here collated are descended. (4) Thus all: better (5) Thus all: better (6) E adds (7) Thus all: add (8) Thus all: add (9) Thus all: add (10) Thus all: add (11) Thus all: add (12) Thus all: add (13) Thus all: add (14) Thus all: add (15) Thus all: add (16) Thus all: add (17) Thus all: add (18) Thus all: add (19) Thus all: add (20) Thus all: add (21) Thus all: add (22) Thus all: add (23) Thus all: add (24) Thus all: add (25) Thus all: add (26) Thus all: add (27) Thus all: add

کردن و راستی گفتن هیچ کوزه نیکی نیست و راستی از جصلست^(۱)
چیز بهتر است

(۲) اشتا استی اشتا اهماي پید اشایر و پشته اشم . گر او
کند کار کفر گر نیک است راست گفتن نیک است آنکس
که راست گوی باشد چر راست گفتن و راستی کردن از همه کار
بهتر است و بدانند که این در فصل راست گفتن است

(۳) و یثا ایز ویریو در فصل رادی و سخاوت کردن
(۴) چر بر دین وه مازدیسنان راستی است و پس رادی و راستی
این دو هیچ ازین بهتر^(۲) نیست که^(۳) مایر باید که داند
(۵) دیگر آنکه پنهان و آشکاره دران باید کوشیدن که بکفر کردن
مشغول باشند^(۶) و هر کاری که کنند بفرمان بهمن امشاسفند کنند

(۷) چر در یشت میگوید که تا چا خسترا مزدا دامش
ايزرو . ایدون هیچ^(۴) خدای اوهمزد اندر دامان اوهمزد
(۸) و یعنی گروهمانش^(۵) بدهم و یعنی که چون شما نیایش و
نیایش^(۶) من^(۷) کنید بجز اینکه شما را آفریدم و همه چیز بشما
ارزانی داشتم بپاداش آن بهشت شما دهم اندر گروهمان جایگاه کنم

(۹) نیم نی ویز^(۸) مد منگها چخشنشو . یعنی آن
اوی اما اناعرا و هم چر کام و چر ستایش وه^(۱۰) چر
خشندوی ما خشندوی بهمن امشاسفند است و هرگاه که ستایش
او کنید ستایش من کرده باشید^(۱۱) هرگاه که بکام او کار کنید
ستایش من کرده باشید

(1) Thus E; M, K رحمت (2) M omits بهتر (3) E adds این (4) E هیچ (5) E
(6) Thus M, K: better ستایش ; E emits نیایش (7) E ma for
گروهمان او را (8) E omits ویز (9)

از خرداد امشاسفند پذیرفتم که چندین درخت ازین غلر بر
آفرینگان فرستم^(۱) زایش فرزندان از امرداد امشاسفند پذیرفتم
که چندی درخت باز نشانم^(۲) و چون فرزند زیرک دل روشن
باشد داش^(۳) آن ر گشسپ بفرستم^(۴) چون این درد ماکن
شود یک مرغ بر درون بخششومین اودیمبهشت امشاسفند بیزم
(۲۳) و چون نزدیک پادشاه گفتار روا باشد و چون این دشمن
نیست شود^(۵) چر مال میزدی برهرام روز بکنم^(۶) نام برداری
زن^(۷) نیک را چیزی بدهم^(۸) چون نیکی خواستن بر آنها^(۹)
شدن و از اناپید بانو ایفیت خواستن^(۱۰) و شیرینی بر دل همه
کس گوسفندی بنام مهر ایزد یشتن^(۱۱) و افزایش چهاربایان روز
گوش میزدی ساختن^(۱۲) از آستانها بوختن از ماه خدا پذیرفتن
که چندین خایر بیزم^(۱۳) تندرستی بوم یزد یشتن^(۱۴) و تیزی
زبان یزشن از بهر سروش اشو فرمودن^(۱۵) افزون خواست
آفرینگان خواست گفتن^(۱۶) و ایفیت خواستاری از دهمان کردن
(۱۳) غم بردن از اردیسور یشتن فرمودن^(۱۷) چر حاجتی که باشد
بجز ازین امشاسفندی هر چر خواهند پذیرفتن^(۱۸) هیچ بهتر از
یزشن یزدان و امشاسفندان و درون و میزد و آفرینگان نباشد
(۱۹) چر هرگاه که یزشن از جهت کاری بفرمایند امشاسفندان
زودتر بیاری آنکس توانند شدن^(۲۰) چر این کردن امشاسفندان
همانچنان ملاحی است که بران یشتن^(۲۱) آن کنند و رنجهها
ازان مرد باز دارند و بیاری مردم رسند

۱۴۵

(۱) زند اشم ویز و هشتم استی اشایر افاده پشم هست
اناده اشایر وه . از هر نیکی که مردم کنند بر از راستی

(1) Thus M, E; K داشتن (2) M, K omit شود (3) Thus K; E زنی
پشني (4) Thus all; for آنها (5) Thus all: better پشني.

شفاعت خواه^(۱) آن باشد و بسر چند پول^(۲) از مهر آفتها و
بلاها نگاه دارد تا به جایگاه خویش رسند

۴۷

(۱) بدین اندر گوید^(۳) و ندیدان یشتن سبب گناه و جارشی
چگونه باشد بدانند که مردمان تا درین گیتی باشند بی گناه
نمی توانند بودن و دل و منش پاک نتوانند داشتن (۲) پس باید
که هر وقتی و ندیدانی فرمایند یشتن تا آن گناهی که از دست
و زبان بیامده باشد و یا در امشاسفندی جستر باشد یا در آب
و آتش و زمین و بهتان و دروغ و هر چه ازین معنی باشد آن کفر
تلافی گناه باشد

(۳) بدین در گوید که هرگاه و ندیدانی از جهت و ناه
و جارشی بفرمایند جمله گناهها که جستر باشد از روان آنکس ببرد
و چنان پاک کند که بادی عظیم که بر دشتی بر آید و از خاک^(۴)
گرد پاک کند و بهر ازان شصت هزار تنافور کفر باشد

۴۸

(۱) و آنچهر پرسیدند از بهر یزشن که چه چیزست و چرا
یزشن کردن آنست که همچنانکه ما آواز خوش از جایی
بشنویم و بدان آواز خرمی در دل ما می رسد و نشاط بیشتر باشد
و زور و قوت بیشتر بود همچنان امشاسفندان چون آواز اوستا
شنوند ایشانرا نشاط و طرب بیشتر شود^(۵) و بیاری مردم این
عالم بهتر ترانند رسیدن^(۶) (۲) و آنکس که افسست^(۷) خواند و
یزشن فرماید از مهر آفتها و بلاها نگاه دارند و نگذارند استانه

(۱) E adds for گذشته (۲) E پول (۳) M, E omit the first three words. (۴) E adds و (۵) E بود (۶) E رسید (۷) E اوسقا.

(۱۴) ینی اوشینی جوید سپنجا اسپنجا . یعنی^(۱) این
جمله آنکه^(۲) نشاید^(۳) کردن که درین دشاخواری تر^(۴)
می بینید^(۵) آسان تر فرو گذارید و بر اندک مایه قناعت کنید

۴۹

(۱) و آنچهر پرسیدند در معنی اردویسور و و ندیدان یشتن از
گناهها که در امشاسفندان جستر باشد ایشان^(۶) و سبب آن
چرا یزشن می باید کردن و چه سود یزشن کردن و جامه شب
چهارم^(۷) بر درون نهادن و آفرینگان و گاهنبار کردن^(۸) و آفرینگان
ودرنگان گفتن و روانها یشتن و فروشمن و روان پدران و مادران
و خویشان نگاه داشتن و آتش داشتن و خور^(۹) نیایش و ماه نیایش
اورمزد یشت^(۱۰) و مروش یشت خواندن و نان بواج خوردن
و کشتی داشتن و مردانرا زن و زنانرا شوهر کردن و دختر^(۱۱)
خواهر جهد کردن بشوهر دادن و گناه و بهتان بر کسی نه
نهادن و دروغ نگفتن و از پس زن مردمان نرفتن و زنانرا فرمان
شوهر و سالار برین فرزند فرمان برادر و پدر و مادر برین
سود خویش از زیان مردمان نطلبیدن چه گناه است

(۲) و بدانند که اندر دین بر مازنیسان که گفتار دادار
اورمزد است بر یشت فروهر زواتشست اسفندمان نخست
اردیسور یشتن فرمود و این یزشن بروز شاید کردن بشب نشاید
(۳) و از بهر آن می باید یشتن که گناهی که در آب جستر
باشد از وی در گذارد و بهر از آن بانویر اردیسور امشاسفند

(۱) E adds از (۲) Thus K; M, E ازگاه (۳) Thus all: better بشاید (۴) Thus all: better دشاخواری (۵) E می بینید (۶) E, K گیتیان (۷) E omits چهارم (۸) E adds نهادن (۹) Thus K; M, E omit خور و (۱۰) E adds و (۱۱) E adds و.

می باید^(۱) که هم در ساعت چهارم یزشن سروش اشو فیروزگر یزشن مشغول شود تا سروش^(۲) فیروزگر در ساعت بفریاد آن روان رسد اورا نگاه دارد از چمر آفتاب

(۱۴) و جامبر بر درون نهادن شب چهارم سبب آنست که این روان چون از تن بشود برهنه باشد و چون بفریاد روانها رسد مانند کسی باشد که درین گیتی کسی برهنه بود مردمان دیگر شرم دارد و خویشتن بر تصامی^(۳) دارد و خجیل و شرمسار باشد (۵) پس چون شب چهارم جامبر یستر باشد هم چنین آن بدان گیتی مانده آن جامبر میفرماید گاهان دروی پوشاند (۶) و اگر ابریشمن باشد و اگر کرباس اگر نو اگر کهنه مانند آن دروی پوشاند^(۴) که بر درون نهاده باشد^(۵) (۷) و اگر یکدمست و اگر دو دمست و اگر پیران اگر دستاری باشد بهمان پیران و دستار در پوشاند (۸) و فرق آنکه بر درون نهند آنکه بران گیتی عوض باز دهند آن^(۶) کهنه نشود و هرگز نه بدرد و هرگز نپوسد (۹) و آنکه اینجا پوشند کهنه شود (۱۰) بروزگار پیشین دستی جامبر سخت پاکیزه بر درون نهادندی و گفتندی آنکه درین جهان میداریم^(۷) کهنه میشود پایدگی ندارد و آنکه اینجا میداریم پائیده است پس بهتر که همیشه باشد از آن ناپایدار

۵۰

(۱) آنکه آفرینگان^(۸) گهنبار پرسیدند بدانند که اینز تعالی این عالم بمدت یکسال تمام کرد بر شش وقت گاه (۲) و پس بر مردم واجبست که چون بران وقت گاه رسند گهنبار میزد

بدنامی (۱) E omits می باید (2) E adds اشو (3) Thus all, perhaps for بدنامی (4) E omits the last five words (5) E omits پوشانده باشد (6) M, K add فرود (7) Thus E, M, K add و. (8) M, K add و.

سنگی بدان شخص رسد (۳) و اورا چنان نگاه دارند که بیک تن بسیار مردم نگاه دارند تا پیچ رنجی بدو نرسد

(۱۳) و این یزشن کردن یک نیمه صغایش اورمزد امشاسفندست و یک نیمه آفرین بر خویش و خان و مان^(۱) خویش (۵) و آن چمر بهدیمن و بستر کشتیان گیتی میکنند و آب و آتش و زمین و رستنها و گوسفند و چمر چیزها آفرین میکنند تا کل عالم بر ایشان رواقتربود (۶) و اگر شرح یزشن^(۲) و سون بنویسم قصر دراز شود (۷) پس بدین سبب می باید که مردم یزشن فرمایند تا بدین گیتی میخوان آب و آتش و زمین و دیگر چیزها و آن روان از دست آهرمن دیوان نگاه دارند و شفاعت خواهد آن باشند

(۸) و زراتشت امفنتمان انوشروان باد گفتار است که من شفاعت خواهد^(۳) شما نباشم که شفاعت خواهد شما کردار نیک است و یزشن یزدان و امشاسفندان که کرده باشید فرمودن (۹) روان بدین دو چیز از دوزخ دور شاید کرد^(۴) و بر بهشت نزدیک کردن (۱۰) و بهر یزشن که بفرمایند یزشن سی هزار فرور اشوان بیاری^(۵) آن روان رسند و شفاعت خواهد و نگاهدار روان شما باشند

۴۹

(۱) سروش یزشن و جامبر بر درون^(۶) نهادن چمر سون است و سون دارد (۲) و بدانند که همچون کسی میزاید^(۷) منجم نشستر باشد تا در ساعت که او بزیاید طالع او بر گیرد و نیک و بد بنویسد^(۸) (۳) و همچنین چون روان از تن بشود^(۹)

(1) E adds for مان جان مان E (2) E adds کردن (3) Thus E, M, K omit (4) E adds باید کردن (5) Thus K, M, E omit بیاری (6) M, K add یزشن (7) E adds باید که (8) Thus E, M, E یزشن (9) E adds فرود (10) Thus E, M, K add و. (11) E adds می باید (12) E adds اشو (13) Thus all, perhaps for بدنامی (14) E omits the last five words (15) E omits پوشانده باشد (16) M, K add فرود (17) Thus E, M, K add و. (18) M, K add و.

(۱۵) پنجم گاهنبار در دیماه باشد روز مهر تا روز برچرام^(۱)
(۱۶) درین وقت دادار اورمزد حیوان داد گاو و گوسفند (۱۷) چون مردم درین پنج روز گاهنبار کنند چندان گرفتار باشد که کسی هزار گاو و هزار اسب باشوداد از جهت روان خویش بارزانیان و ضعیفان داده باشد

(۱۸) و ششم گاهنبار در آخر اسفندارمده ماه باشد از روز^(۲) اهنودگاه تا روز وهشتویشت (۱۹) درین وقت دادار اورمزد مردم داد (۲۰) چون مردمان درین پنج^(۳) گاهنبار کنند چندان گرفتار باشد که جملہ عالم بگل و برچر در ویست باشوداد از جهت روان خویش بداده باشند

(۲۱) و اگر این شش وقت گاهنبار نکنند و اگر درغویش^(۴) بون بچاینگی که گاهنبار کنند نشود گناهها عظیم باشد تا آن حد که بستر کشیان^(۵) با وی نشاید که گیرد و خورد^(۶) کنند و در خانه وی شوند یا او را در خانه آورند و یاری وی دهند و گواهی وی پذیرند (۲۳) مانند این تفسیر گاهنبارست

۵۱

(۱) و آنکه در روزگار و درندگان^(۷) آفرینگان پرسیدند بدانند که درین عالم که بمی توانیم بودن و از آفتها و بلاها ایمن می باشیم هم سبب است که روان و درندگان و فرور اشوان بیاری ما میروند و مارا نگاه میدارند (۲) پس هرگاه که ما روان ایشان بیشتر یزیم و درون میزد و آفرینگان کنیم ایشانرا قوت بیشتر بود و زودتر بباری ما توانند رسیدن و رنجها از ما بهتر باز

M₁ (۵) درویش (۴) E adds روز (۳) E adds for او را (۲) بهرام (۱) E adds گناهها سخت عظیم باشد E adds گناهها عظیم باشد K add و M₁, K add (۷) و

سازند و درویشان را طعام دهند و ستایش کنند و آفرینگان گویند و ایزد تعالی را سپاسداری کنند

(۳) اول گاهنبار در اردیبهشت ماه بون پنج روز خور روز تا دیپمهر روز (۴) بدین وقت^(۱) ایزد تعالی آسمان داد (۵) پس چون مردمان درین پنج روز گاهنبار کنند چندان گرفتار مزد باشد که هزار میش با بچر از جهت روان خویش بر آشوداد با ارزانیان داده بید و درویشان و مستحقان

(۶) و دوم گاهنبار در تشر ماه باشد پنج روز خور روز تا دیپمهر روز (۷) برین روز^(۲) دادار اورمزد آب داد و آفرید (۸) پس چون مردمان درین پنج روز گاهنبار کنند چندان گرفتار باشد که کس هزار گاو با گوساله بدرویشان و مستحقان و ارزانیان و ضعیفان دهد

(۹) و سوم گاهنبار در شهریور ماه باشد پنج روز اشکان^(۳) تا انیران روز (۱۰) بدین وقت دادار اورمزد زمین داد (۱۱) چون مردمان درین پنج^(۴) گاهنبار کنند چندان گرفتار باشد که کسی هزار اسب با کره از جهت روان خویش بارزانیان و مستحقان داده باشد

(۱۲) و چهارم گاهنبار در مهر ماه باشد اشکان روز تا انیران روز (۱۳) درین وقت دادار اورمزد اورور^(۵) داد از هر گونه (۱۴) چون درین پنج^(۶) گاهنبار کنند و سازند چندان گرفتار باشد که هزار شتر با کوبه باشوداد از جهت روان خویش بداده باشد بارزانیان و درغویشان

(1) E adds این (2) E omits روز (3) E adds روز (4) Thus E; M, K اورور

بودی ما بلا یا و رنج از تن^(۱) روان ایشان بهتر باز توانستی داشتن (۱۲) و همگان گریان باز شوند و نفرین کنند و گویند که همگان ما را بیک نداشتند و ما را هیچ یار نداران و در میان مردمان حقیر و خوار و سبک ماند

(۱) و آنکه پرسیده بود^(۲) که فروردیان^(۳) چرا می باید گردن و آن ده روز چیست و چرا گرامی تر از دیگر روزهاست بدانند که در دین چنان پیدا است که چون فروردیان^(۴) می آید روانهای جمله برین گیتی می^(۵) آیند همه باز جای خویش شوند (۲) و در آن پنجه^(۶) که کاهنبار کنند آهرمن گنجستر سترد شود و روان درویشان از دوزخ رها شوند و هم باز جایها خویش شوند (۳) روان اشوان نشاط و خرمی کنند مانند غربی که با خانر خویش شود و خرم باشد (۴) و روان درویشان متعیر و در مانده با بیم در خانر باشند مانند کسی که از زندان پادشاه بیرون آید و هر ساعت ترسند که او را باز جایگاه برند و هیچ خوشی و شادی نباشد و در مانده و عاجز بود^(۷)

(۵) پس مردم که آن ده روز بوی خوش در آتش می نهند و روانان می مبتایند و میزد و آفرینگان کنند و رستا می خوانند تا آن روانها راحت و خرمی و شاد می باشند و آفرین میکنند (۶) و در آن ده روز می باید که جز بکار و کرفه کردن هر چیزی دیگر مشغول نشوند تا بخشند روان باز جایگاه شوند و آفرین کنند (۷) هرگاه که چنین کنند آن سال کارهای

℞ (۵) فروردیان (۴) فروردگان (۳) E بودنه (۲) E و (۱) E adds
شود E (۷) روز E (۶) E adds می for تا

توانند داشتن (۳) چه در دین گوید که هرگاه که درونی از جهت خویشاوندی بفرمایند آن روان میصد^(۱) فروهر اشوان بدان خانر آیند و آنکس را و زن و فرزند او نگاه دارند

(۴) و همگان در دین گوید که روان پدر و مادر و نزدیکان و خویشاوندان نیکو نگاه میباید داشتن (۵) و تا سال بمردن هر ماه آفرینگان بگفتن (۶) بعد ازان اگر توانگی نبود درون یشتن هر سال بدان روز^(۲) آفرینگان گفتن (۷) چه هر سال روان بدان روز که بگذشته باشد باز خانر آید (۸) چون درون و میزد و آفرینگان کنند با نشاط و خرمی از آنجا بشوند و آفرین کنند که هرگز زین خانر گوسفندان و گله و اسب کم میاد^(۳) افزون باد و خواستر بسیاری و رامش و طرب کم میاد و همیشه تن درستی و کامگاری و سازگاری درین خانر افزون باد و آهرمن گنجستر هیچ وزند بدین خانر میتوان بان کردن و گفتن و شنیدن

(۹) و هرگاه که آفرینگان نگویند و روان^(۴) نیزند آن روانها بیایند و بدان خانر باشند و اومید میدارند تا مگر آفرینگان خواهند گفتن و تا نماز شام آنجای بباشند (۱۰) و چون آفرینگان نگویند و درون نیزند چند تیر پرتاب^(۵) ازان خانر بر بالا شوند^(۶) و بگویند بدادار اورمزد و بگریند^(۷) و نالند و گویند ای دادار و افزونی نمی دانند که در گیتی نخواهند ماندن و چون ما او نیز ازان گیتی بیرون میباید آمدن و او را نیز حاجت بود بروان یشتن درون آفرینگان گفتن (۱۱) نه آنکه ما را بدان آفرینگان ایشان حاجتی است و لیکن چون روان ما یشته

(۴) E adds کم میاد (۳) Thus K; M, E omit (۲) روزگار E (۱) نهصد K
گریزند E (۷) روز E (۶) پروای E (۵) Thus E; M, K ایشان

(۱۳) مردم بر^(۱) اورمزد بنالید و گفت ما بگیتی نشویم که سر هزاره زراتشت اسفندمان ما دین بر نتوانیم داشت (۴) و اگر دین داریم بسیار رنجها بما رسد و خوار و زور بما کنند (۵) کشتی شاید داشتن و اگر داریم مردم ریش و خنده^(۲) و انسوس دارند (۶) و یشت و یزسن و میزد گاهنبار نتوانیم کردن (۷) و پیوسته از دست مردمان آن روزگار در رنج و دشواری باشیم (۸) و پاکبازی و پادیاپی بجای نتوانیم آوردن (۹) و آن دشتان و نسا و ریمنی بر نتوانیم پهریختن (۱۰) و مردم باشد که ازین دین بیرون شود و بس انسوس و ریش و خنده^(۳) بر مردمان دیندار و دین^(۴) میکنند و کار کفر نتوانیم کردن

(۱۱) و پس چون روان فرور اشوان این بگفت و خاموش شدند اردیبهشت اسفند بر پای ایستاد و گفت ای ایزد توان کردار من بدان گیتی نشوم (۱۲) چه سر هزار زراتشت اسفندمان مرا خوار دارند و کار بفرمایند و بجای بگذارند تا بصیرم و چیزهای پلید بر من نهند تا آنرا بسوزم (۱۳) و زن دشتان بر سر من نشیند و بر سر من موی بشانر کنند و موی در من افتد (۱۴) و مرا ناچار باید سوختن و خود در من افکند و آب بر من یزند و میزد تر بر من سوزند و با بدن در من^(۵) دمند و چیزهای باشد نسا و ریمنی در^(۶) من نهند تا بسوزم و غذا و خورش من آن باشد (۱۵) ای دادار اورمزد من بگیتی نشوم (۱۶) چرا مرا آن سخت تر بود که گویند آتش جادست^(۷) و نیک و بد نداند (۱۷) و هر چه خواهند میکنند ندانند که

ریش for ریشخند (۳) ریش و خنده for ریشخند (۲) پیش (۱)
بر (۶) E omits (۵) و دین for دو (۴) Thus E, K; M و خنده
(۷) Thus all: better جادست.

ایشان کشاده تر باشد روزی فراخ تربود و استانهای سنگی^(۱) دران سال کم باشد از جهت خشنودی ایشان

۵۳

(۱) آنچه از جهت فروشین یشتن پرسیدند بدانند که فروشین خاصیتی دارد با روانها هم می آید (۲) و چون روزگار و درندگان بود می باید که فروشین یشتن^(۳) (۳) چه راحت تمام می یابند مانند کسی که برنای است و نعمتی دویست^(۴) دارد و آنرا می بیند او را ازان خوشی تمام باشد (۴) می باید که هر چه بدست توانند آوردن از همه جنس بر فروشین نهند و گوشت و خایر و ماهی و شیرینها و میوه و ترهها (۵) چه^(۵) آن روان در گیتی چیزی دیده باشد که در آرزوی آن بود و چون ازان چیزی بر درون نهند ایشان ازان آرزوی کم شوند و خرم بباشند (۶) و در دین گوید فروشین^(۶) که بفرمایند یشتن^(۷) تنافور کفر بود (۷) هر تنافوری هزار دویست درم سنگ باشد چنانکه دویست چهل من کفر^(۷) بود (۸) و ده فروشین چندانکه کفر بود^(۸) یشتی

۵۴

(۱) آنچه در آتش داشتن پرسیدند بدانند که چون دادار اورمزد این گیتی فرستاد^(۹) سر چیز گفتند ما بگیتی نشویم (۲) یکی مردم و آتش و یکی^(۱۰) گوسفند

(۴) دوست better: دوست (۳) Thus M, E; K یزد (۲) سنگین (۱)
در فروشین (۷) E adds و چهل (۶) E adds ای (۵) E omits (۴) چون
و یکی (۱۰) E omits (۹) بعد after کم better add: بود (۸) E omits (۳)

از آیزد تبارک و تعالی این سخن بشنیدند خرسند شدند و رنج این روزگار بخویشتن پذیرفتند و برنج نداشتند و گیتی طلب کردند و از خوشی و آسانی گیتی طمع ببردند و تن در دادند (۳۴) و اردیبهشت امشاسفند را گفت پادشاهی در بهشت بتو دارم که کسی بدان (۱) ترا نیکو ندارد و پریز نکنند (۳۵) اردیبهشت امشاسفند بدین گفتار خرسند شد و تن در گیتی داد تا کار هر کس را (۲) دار (۳۷) و چون بدان گیتی رسد آنکس که آتش نیکو نداشته باشد اگرچه کرفها بسیار کرده باشد او را در بهشت نگذارند (۳۸) و گوشورون امشاسفند که موکل بر حیوان و چهار پایان است دادر اورمزد او را دل خوشی داد (۳) و گفت ترا بگیتی باید شدن (۳۹) و چون هرگاه که گوسفند و چهارپای کشند ایشانرا بدان گرفتار بکنم (۴۰) آن گناه در (۴) گردن آنست که گوشت خورد و گناه کند (۴۱) پس گوشورون امشاسفند بدین خرسند شد و تن در گیتی داد (۴۲) پس آتش را بدین معب که نوشتم نیکو باید داشتن تا بدان جهان اردیبهشت امشاسفند خصمی نکند و روان او (۵) از (۶) بهشت باز ندارد.

۵۵

(۱) آنچه در نیایش کردن پرسیدند بدانند که مردمان که شان پانزده ساله (۲) شوند (۳) و کودکان ایشان هشت ساله تمام بود فریضه است نیایش کردن و نشاید که بهیچ گونه نیایش (۴) گذشت باشد (۲) و اگر بسیار کوشند که تلافی آن باز کند ممکن نباشد که بسر چیمون پول باده فراه بکنند و بر هیچ گونه گناه

(1) Thus all; better add جهان (2) Thus all, for روا (3) E کرد (4) Thus E; M کرد for در (5) E را (6) E بدو (7) Thus E; M omits در (8) E omits شوند (9) E adds در.

فریضه بر من موکل است که او را از ان رنجها که بر من میرسد (۱۸) آن پریزها نه از بهر منست که از بهر فریضه است که بر من موکل است (۱۹) ای دادر بر مرا در گیتی مگذارید (۱) تا من در آسمان در میگردم همچنانکه خورشید و ماه روشنی میدهم (۲۰) این بگفت و خاموش شد

(۲۱) پس گوشورون (۲) امشاسفند که موکست بر چهار پایان بر پای ایستاده گفت (۳) دادر اورمزد من بگیتی نشوم چه مرززاره زراشت امشاسفند مرا بسیار کشند و بسیار خورند (۲۲) و گا و ورزا و اسب کارزاری و بزه و بزکالر جوان بسیار کشند (۲۳) و چون گوشت (۴) بخورند بران قوت گناه بیشتر کنند (۲۴) این مایر بگفت و خاموش شد

(۲۵) پس دادر اورمزد گفت که ایشان هر سر راست می گویند و بران روزگار این همه رنج بر ایشان رسد بلکه بیشتر (۲۶) ولیکن اگر من این هر سر بگیتی ندیم جهان نتواند بودن (۲۷) پس مردم را دل خوش کرد و گفت تو بگیتی شو (۲۸) چه بدان روزگار ترا ساخت تر آفرینم و عبور تر (۲۹) هر مزد و کفر که بدان روزگار بگیتی در کنند یکی برده بر حساب گیرند (۳۰) و یشتی که بدان روزگار (۵) بکنند چندان کفر بود که بدیگر روزها دوازده همانی (۶) بفرمایند یشتن (۳۱) و شمارا مردان پشم نام بکنم (۳۲) و معنی مردان پشم آنست که در گیتی بودند از روز (۷) زراشت امشاسفند تا این روزگار ایشان بهتر باشند و بر بهشت جایگاه ایشان بلند تر و خوشتر باشد (۳۳) و روانها چون

(1) E مگذار (2) گوشواران (3) E adds ای (4) E breaks off at this point, a folio being lost. (5) E adds بگیتی (6) E همانیت (7) E روزگار.

کر بر خوانده باشند هیچ وزندی^(۱) بدان کس نرسد و ایزد عزوجل او را از مهر بدی جهان نگاه دارد که چنانکه یک مرد بر هزار مرد نگاه دارند^(۳) و این سخنهای در زند و تفسیر اوزمزد یشت پیداست^(۴) و چون بدی یا بشهري برسد البتہ باید که اوزمزد یشتی بر خوانند تا دران جایگاه رنجی و بیماری و زیانی بدو نرسد و بکاری که رفته باشد زودتر باز بیاید و بمقصود حاصل شود

۵۸

(۱) آنکه در سرش یشت پرسیدند بدانند که ایزد تعالی شب بسروش اشو فیروزگر رنج برتلی^(۲) دارد بروی سپرده است (۲) همچنانکه روز دادار اوزمزد نگاه میدارد سرش اشو فیروزگر شب نگاه دارد^(۳) پس فریضه است سرش یشت بر خواندن تا آن شب از مهر آفتها ایمن باشد و خرفستر و مار و گزدم بروی گزندی نتواند کردن^(۴) بهر خانر که شب سرش یشت بخوانند و باد بدان خانر دمند^(۵) شب دران خانر از دزدان و بدان و دیوان چیزی بد نتوانند کردن (۵) سرش تا آن روز آن خانر نگاه میدارد

۵۹

(۱) و آنکه در معنی نان بواج خوردن پرسیدند بدانند که بدین در کفر بزرگوار و ارجمند تر گفته است (۲) می باید که مردم پیش ازان نان^(۴) خوانده خوردن اول سپاس ایزد عزوجل بگویند شکر آن نعمتهای بگذارند و در نان خوردن حدیث بکنند^(۳) چون نان بخورند دیگر بار سپاس ایزد تعالی بگویند

که (۴) E adds آن (۳) E adds (۲) E adds (۱) E گزندی

از بن بنشود^(۳) تا آن حد که اگر نیایش بامداد در گذشته باشد و نماز پیمین دو کند پذیرفته نباشد^(۴) و بدان که بامداد در گذشته باشد باده فراه بدهند و بدانکه نماز پیمین دو کرد مزه و رامش بدهند (۵) و هرکس که بامداد نیایش بکند و پس بمرون شود^(۱) کارهای روان تر بود و هر چشم پادشاهان گرامی تر و عزیز بود (۶) و بدان گیتی بهر یک نیایش شصت درم سنگ کفر در روان افزاید یعنی هر یک نیایش که بوقت خورش بکرده باشند مهر ایزد و خورشید^(۲) بدان جهان شفاعت خواه باشند و از رنجها نگاه دارند

۵۶

(۱) و آنکه از جهت ماه نیایش پرسیدند بدانند که دادار اوزمزد هر نیکی^(۲) بمردمان گیتی دهد بماء ورجاوند بسیار و ماه آن نیکوینا بمردمان بخشد (۲) پس می باید که هر کسی چون ماه نو شود ماه نیایش بکنند تا آن نیکوینا زودتر و بیشتر بروی رسد و دران ماه روزیش فراختر بود (۳) و هر مردمان واجبست هر نو ماه نیایش کردن و ایفیت خواستن (۴) چه هیچ امشافندی بیاری زودتر نرسد که ماه ورجاوند و هر حاجتی و ایفیتی^(۵) از وی خواهند زودتر برسند

۵۷

(۱) آنکه در اوزمزد یشت خواندن پرسیدند بدانند که هر روز فریضه است که اوزمزد یشت بر خوانند (۲) چه آن روز

و ایفیتی (۴) E omits که (۳) E adds ایزد (۲) E adds رود (۱) E

خفتن بر خوانند و بگویند افابخش^(۱) پشیمان و بتست هم از^(۲) هر وناه کم^(۳) جست و ام گفت و ام کرد و ام منید و بخسید بهر نفسی که بر آورد و فرو برد پژه درم سنگ کفر باشد بجز ازان که در کفر^(۴) هفت کشور زمین نصیبش^(۵) باشد

(۴) و اندر دین گوید که هر کس که کشتی دارد و از پس کار خویش شود هر گامی که فراز نهد پژه درم سنگ کفر باشد و بر^(۶) بوم^(۷) زمین بیفزاید (۵) و هر که کشتی ندارد باول گام که بنهد پژه درم سنگ گناه باشد و بر دوم هم چندین و بچهارم گام هزار دویست درم سنگ گناه باشد و اگر چند فرسنگ پرود بیش ازین گناه باشد (۶) چون بنشیند و دیگر باره بروند هم چندان دیگر گناهش باشد و بر و بوم و زمین بگافند

(۱) آنچهر پرمیده اند که مردان زن کردن چند کفر است بدانند که حد^(۸) و اندازه آن پدیدار نیست و ما تمامی آن بر^(۹) نتوانیم^(۱۰) گفت (۲) چه^(۱۱) اگر ازان زن فرزندی در وجود آید هر کار و کفر که فرزند کنند هم چنان باشد که^(۱۲) پدر بدست خویش کرده باشد (۳) و چون ازان فرزند فرزندی بزاید هم چنان می شود تا بر تخم آن بچکان بماند (۴) و هر کفر که ایشان بکنند آن کس را چنان باشد که بدست خویش کرده باشد (۵) و بدین جهان روز رستاخیز اگر پدری باشد که دوزخی بود و از نشان دوزخیان دارن نقطه سیاه بود

در کفر E omits (۴) کم for ام K-و که (۳) E اج (۲) لواخش (۱) E for بهر K (۹) چله (۸) E و (۷) E adds (۶) بهر (۵) E omits (۱۲) چون (۱۱) E آن به نتوانیم for از بوم نتوانیم (۱۰) E باشد که

(۴) آنکس که درون نداند یشتن باید که واج آورند و بگوید (۵) و اگر این نیز نداند انا ان یزید^(۱) بر خوانند و سر اشم و جو بگویند^(۲) نان بخورند و دهن پاک بکنند چهار اشم و جو^(۳) دو یثا او ویریز و یک اشم و جو بر خوانند (۶) چه^(۴) هرگاه که چنین کنند باول اشم و جو که بر خوانند آورند امشاسفندان شناسیده و بیشتر (۷) و دوم اشم و جو خردان و اسردان امشاسفندان شناسیده باشد (۸) و سیوم^(۵) چهارم اشم و جو هم یزدان مینوان و یزدان گیتیان و هرچه در عالم است ستایش کرده باشد (۹) بدانند که چون بچهار اشم و جو چندین کفر شاید کردن چرا باید که بدین قدر بر خوانند^(۶) و تقصیر کنند

(۱) آنچهر در معنی کشتی داشتن برسیدند بدانند که کشتی بند دین است و کر^(۷) فرمان برداری و بندگی ایزد تعالی است (۲) و بدین در چنان پیداست که این اندک مایه کار و کفر که ما می کنیم هرگاه که دل بر دین داریم و هیچ شکی در دل نیاریم و دانیم هرگاه که دل بر دین داریم که این دین از گفتار ایزد تعالی است و کشتی که بر میان داریم هر کفر که در هر همه جهان بهدینان میکنند و آنچهر درین روزگار بکنند در کنگ دز و ایران و بیج و کشمیر کنند جمله ما را اندران نصب است^(۸) و هم چنان است که بدست خویش کرده باشیم (۳) و هرگاه که مردم بشب بکشتی بخسیدند و یک اشم و جو^(۹) در وقت

(۱) E اینجا یزیدی (۲) Thus E; M omits بگویند (۳) Here K begins at the commencement of folio. 52a (۴) E omits چه (۵) Thus E; M omits و سیوم. For سیوم K adds on the margin و سر و اشم (۶) E خوانند (۷) E omits که (۸) E شناسیده و بیشتر (۹) E omits و و نصب است

سر بشوید آن پدر تغافوری که هزار دویست درم سنگ گناه باشد و بسر چینود پول^(۱) اول شمار این کنند^(۴) و اگر مادر رضا ندید این گناه باشد^(۵) و اگر برادر رضا ندید این گناه برادر باشد^(۶) و اگر دوده سالار رضا ندید این گناه دوده سالار باشد^(۷) اگر دختر خود شوهر نخواست و نکند این گناه دختر باشد^(۸) و اگر هم چنان بهیچ حال شوی نکند^(۹) و شوهر سزاوار باشد و خواستاری کند و مرد در نیارد چون هشتاد ساله شود و بمردن اگر صد هزار کار و گرفتار کرده باشد ممکن نیست که روان او بر بهشت رسد یا^(۱۰) از دوزخ رهایی نیابد^(۱۱) تا رستخیز تن پسین در دوزخ بماند

۴۴

(۱) و آنچرا پرسیده بودند که گرفتار آنکر دختر یا خواهر^(۵) جهان^(۶) بکنند بشوهر دهند چون باشد بداند که بدین در گوید^(۷) که^(۸) هر چه^(۹) که کس با شوی نانه یا بکس دهند گرفتار مردی ساخت بزرگ گویند خاصر که بویان و ارزانیان دهند وصلت کردن و دختر و خواهر بشوهر دادن الا بارزانیان و وهران و اگر نه خود بکسی دهد

(۲) بدین در گوید که اگر چه مردی بود که او را بسیار گناهها جسته بود و چون این گرفتار بکند جمله گناه از وی بشود^(۳) و اگر از آن^(۱۰) دختر یا خواهر^(۱۱) فرزندی در وجود آید و آن دو پیوند در جهان برون^(۱۲) هر کار و گرفتار کنند او نیز هم نصیب باشد

(1) E (2) Thus E, K; M omits پول (3) E (4) Thus all: better (5) M, K add خواهر (6) Thus M, K; E add کنند (7) Thus K; M, E omit (8) E add (9) E omits (10) Thus E; M, K add (11) E omits (12) E add (13) Thus E; M, K add (14) Thus E; M, K add (15) Thus E; M, K add (16) Thus E; M, K add (17) Thus E; M, K add (18) Thus E; M, K add (19) Thus E; M, K add (20) Thus E; M, K add (21) Thus E; M, K add (22) Thus E; M, K add (23) Thus E; M, K add (24) Thus E; M, K add (25) Thus E; M, K add (26) Thus E; M, K add (27) Thus E; M, K add (28) Thus E; M, K add (29) Thus E; M, K add (30) Thus E; M, K add (31) Thus E; M, K add (32) Thus E; M, K add (33) Thus E; M, K add (34) Thus E; M, K add (35) Thus E; M, K add (36) Thus E; M, K add (37) Thus E; M, K add (38) Thus E; M, K add (39) Thus E; M, K add (40) Thus E; M, K add (41) Thus E; M, K add (42) Thus E; M, K add (43) Thus E; M, K add (44) Thus E; M, K add (45) Thus E; M, K add (46) Thus E; M, K add (47) Thus E; M, K add (48) Thus E; M, K add (49) Thus E; M, K add (50) Thus E; M, K add (51) Thus E; M, K add (52) Thus E; M, K add (53) Thus E; M, K add (54) Thus E; M, K add (55) Thus E; M, K add (56) Thus E; M, K add (57) Thus E; M, K add (58) Thus E; M, K add (59) Thus E; M, K add (60) Thus E; M, K add (61) Thus E; M, K add (62) Thus E; M, K add (63) Thus E; M, K add (64) Thus E; M, K add (65) Thus E; M, K add (66) Thus E; M, K add (67) Thus E; M, K add (68) Thus E; M, K add (69) Thus E; M, K add (70) Thus E; M, K add (71) Thus E; M, K add (72) Thus E; M, K add (73) Thus E; M, K add (74) Thus E; M, K add (75) Thus E; M, K add (76) Thus E; M, K add (77) Thus E; M, K add (78) Thus E; M, K add (79) Thus E; M, K add (80) Thus E; M, K add (81) Thus E; M, K add (82) Thus E; M, K add (83) Thus E; M, K add (84) Thus E; M, K add (85) Thus E; M, K add (86) Thus E; M, K add (87) Thus E; M, K add (88) Thus E; M, K add (89) Thus E; M, K add (90) Thus E; M, K add (91) Thus E; M, K add (92) Thus E; M, K add (93) Thus E; M, K add (94) Thus E; M, K add (95) Thus E; M, K add (96) Thus E; M, K add (97) Thus E; M, K add (98) Thus E; M, K add (99) Thus E; M, K add (100) Thus E; M, K add

که بر پیشانی^(۱) دارد آن فرزند شفاعت کند و ایزد عزوجل شفاعت ایشان بپذیرد آن قطره سیاه برادر

۴۵

(۱) اندر دین گوید که هر کس از جهان بشود او را فرزند نبود روان آنکس بسر چینود پول میشود و چنان پندارد که میان پول^(۲) فرو شده است^(۳) بدین در بریده پول^(۴) خوانند و امشاسفند^(۵) حساب آن روان نکنند^(۶) آن روان آنجا بماند عاجز و متکبر و پشیمان^(۷) نه باز پس تواند آمدن و نه بر پول گذر یابد و بجای خویش نتواند رسیدن تا رستخیز و تن پسین^(۸) اگر آن باشد که او را خویشاوندی بشقت باشد و روان دوست از جهت وی استرگ بگمارد یا خویشش استر باشد هم چون فرزند او بود پس پول دیگر بار پیوند و آن روان را شمار بکنند و راهش بدهند تا بجایگاه خویش بود^(۹) و این متر باید که دستوران و موددان بگمارند تا آن روان رستگار باشد و اگر نه رستگاری نیابد و آنچرا خویشش گوید که من استرگ اوایم^(۱۰) پذیرفته نباشد

۴۶

(۱) و آنچرا پرسیدند که زنان را شوهر کردن چه گرفتار است بداند که بدین در چنان پیداست که دختر چون نه ساله شود می باید که نامزد شوی کنند^(۲) چون دوازده ساله باشد با شوهر دهند^(۳) و چون دشتان شود شوهر سزاوار بخویشش^(۴) آید و بشوهر ندهند و اگر پدر ندهد هر بار که دشتان شود و دختر

(1) Thus E, K; M (2) پشیمان (3) پول (4) پشیمان (5) امشاسفند (6) E, K (7) پشیمان (8) پشیمان (9) پشیمان (10) پشیمان (11) پشیمان (12) پشیمان (13) پشیمان (14) پشیمان (15) پشیمان (16) پشیمان (17) پشیمان (18) پشیمان (19) پشیمان (20) پشیمان (21) پشیمان (22) پشیمان (23) پشیمان (24) پشیمان (25) پشیمان (26) پشیمان (27) پشیمان (28) پشیمان (29) پشیمان (30) پشیمان (31) پشیمان (32) پشیمان (33) پشیمان (34) پشیمان (35) پشیمان (36) پشیمان (37) پشیمان (38) پشیمان (39) پشیمان (40) پشیمان (41) پشیمان (42) پشیمان (43) پشیمان (44) پشیمان (45) پشیمان (46) پشیمان (47) پشیمان (48) پشیمان (49) پشیمان (50) پشیمان (51) پشیمان (52) پشیمان (53) پشیمان (54) پشیمان (55) پشیمان (56) پشیمان (57) پشیمان (58) پشیمان (59) پشیمان (60) پشیمان (61) پشیمان (62) پشیمان (63) پشیمان (64) پشیمان (65) پشیمان (66) پشیمان (67) پشیمان (68) پشیمان (69) پشیمان (70) پشیمان (71) پشیمان (72) پشیمان (73) پشیمان (74) پشیمان (75) پشیمان (76) پشیمان (77) پشیمان (78) پشیمان (79) پشیمان (80) پشیمان (81) پشیمان (82) پشیمان (83) پشیمان (84) پشیمان (85) پشیمان (86) پشیمان (87) پشیمان (88) پشیمان (89) پشیمان (90) پشیمان (91) پشیمان (92) پشیمان (93) پشیمان (94) پشیمان (95) پشیمان (96) پشیمان (97) پشیمان (98) پشیمان (99) پشیمان (100) پشیمان

جهان بیرون شوند او را بدین گیتی هیچ کاری^(۱) کشاده نشود و پیوسته بکار خویش در مانده باشند و هیچ مراد نرسند (۸) بدان جهان مهر ایزد او را بدست خویش^(۲) پاده فراه او کنند و هر هیچ گونه مرادش بر نتواند بوختن و هر آستانه^(۳) که بدو^(۴) رسند آنرا هیچ چاره و درمان شاید کردن (۹) بیشتر آن باشد که پدر و مادر از وی نه خشنود باشند (۱۰) چه نادار او مرزد میگوید که حق من با حق پدر و مادر نهاده است نخست رضا و خشنودی ایشان باید جستن پس آن اگر ایشان خشنود باشند من خشنود باشم (۱۱) اگر امشامندان ازان روان خشنود باشند^(۴) و آزادی کنند و پدر و مادر از وی گیلر کنند^(۵) و خشنود نباشند^(۶) روان آنکس بدوزخ رسد

(۱) آنچیر پرسیده بودند که سود خویش از زبان مردم طلب کردن^(۷) چه گناه است بدانند که سر دین با اشم و جو است و تفسیر آن راستی کردن است (۲) و اگر بر راستی کردن و گفتن است و هیچ کار در جهان بهتر از راستی کردن نیست (۳) و اگر بر راستی کردن کسی بر زندان کنند بهتر ازان باشد که کسی بدروغ گفتن از زندان بیرون کنند (۴) و سود از آنجای طلب باید کردن که خود بپسند او مرزد دران رضا باشد (۵) و هر چه ازین گونه طلب کنند آن را برکت افزونی باشد و افزایش تمام (۶) و آنچیر بحرام اندوزند یا بکیله و طراری بدست آورند آن را پایندگی^(۸) نباشد و بروی بنماند و جزوی از دست بشود و ازان بر خورداری نباشد

(۱) E omits کاری (۲) E omits بدست خویش (۳) M, K add. دلچ (۴) M, K add. نباشند (۵) Thus E; M, K omit کنند (۶) M نباشم (۷) E omits بیایندگی (۸) Thus E; M, K add. کردن

که زبان او مسمارها آهین دوش کنند و دیگر باره در^(۱) میکشند تا او را ازان رنجها عظیم باشد

(۱) و آنچیر پرسیدند که زنی که فرمان شوهر نبرد و فرزند که فرمان پدر و مادر نبرد چند گناه باشد بدانند که بر زنان واجبست که بامداد زود چون روی بشویند مانند مردان که نیایش کنند و از پیش او مرزد دست بکش کنند و سجده^(۲) و نماز بزنند ایشانرا نیز دست بکش کردن^(۳) و نه بار سجده و نماز بشوی خویشتن بردن و گفتن ترا چه می باید تا من آن کنم که تو فرمایی و آنچیر شوهر فرماید بدان طریق برفتن^(۴) و البتیر اصلا پای از فرمان شوهر بیرون نهدان (۲) و خشنودی ایزد تعالی^(۵) چون^(۶) خشنودی^(۷) شوهر نگاه داشتن است از زنان بسبب آن ایزد تعالی نیایش بر گرفته است تا ایشان نیایش شوهر کنند (۳) و هر زن را که شوهر ازو خشنود نباشد البتیر روان او از باده فراه دوزخ بر نهد^(۸) بر بهشت نرسد (۴) و فرزند را هم چنین طاعت پدر و مادر داشتن و فرمان برداری ایشان بودن (۵) چه بدین در گوید که هر فرزندی فرمان پدر و مادر نبرد و ایشان از فرزند خشنود نباشند تنگ روزی باشند و آستانهای عظیم بیشتر بود و سختتر^(۹) که ازان بدشخواری رسد (۶) و بی خلاف هر چه فرزند با مادر و پدر کنند فرزند او هم چنان با او بکند (۷) و اگر مادر و پدر ازان فرزند خشنود نباشد و ازین

۱ بار برفتن (۲) E omits (۳) E omits سجده (۴) E omits در (۵) E omits (۶) M, K add. جستن—End of M folio 185 b, l. 7—K. folio 53 b, l. 7—E p. 128 l. 11. Vide, Chapter 87 note (6) Beginning of M folio 174 a, l. 13—K folio 50 a, l. 13—E p. 69 l. 10 Vide Chapter 43, note (7) All add سخت نو (8) E adds و (9) E adds زنان

آنگاه که اگر وی را فرزندی باشد و بجای و بنام او برشوم
بکند و پست بکند پس آن گند از روان او کم شود و بعد از آن
امشامفندان شمار او بکنند بجایگاه خویش رسانند بر مهر کسی
برشوم کردن واجبست

۱۴۳

(۱) و آنچرخ جهنم^(۱) طاقت دارد بکار کفر کردن مشغول
باشد و نیز^(۲) که او را گناهها جسته باشد او را بدان گیتی چگونه
بود بدانند که در دین گوید که هر که بدین روزگار بر دین بر
مازندستان ایستاده باشد و دین باز دست بر نگذارد از مهر
کس که پیش وی بوده است بهتر باشد^(۳) و دادار اورمزد
میگوید که چون ازین گیتی پتیاره اومند برین گیتی آید روان
وی بدست آبرمن و دیوان سپارم اگرچرخ گناهها جسته باشد
بسر چینود پول پاده فراه آن بفرمایم و روان وی از دوزخ بوزم
(۳) ممکن نباشد که هر که دل بر دین و مازدیسنان دارد
وی بدوزخ نرسد^(۴) که آن روانها که پیش ازین از^(۵) گیتی
برفته است شفاعت خواه آن روان باشد و از کرده که ایشان باشد
آن روان نصیب دهد که روانها گذشتگان می دانند که ما در
چرخ رنج و بلا و دشواری باشیم و اندر گیتی پیوسته بر ما^(۶)
بخشایش میکنند و از اورمزد ایقیت و حاجت می خواهند که
ایشان با این مهر رنج و دشواری عبور گردان^(۷) تا آبرمن گنجسته
ایشانرا از راه بر نبرد^(۸) و در دل ایشان بدیها نر افکند^(۹) و
نیست ایشان بد نکند تا از دین بر مازدیسنان بر نگردند و مهر

(۱) E omits برما (۲) E adds بود (۳) E omits از (۴) E omits جهت (۵) E
نم افکند for افکند (۶) Thus K; M, E: نبرد for ببرد (۷) E omits کردن

۱۴۱

(۱) بدین در گوید که درمی از جایگاه حلال بدست آورند
آن را برکت افزونی بود بیشتر که صد درم بحرام بدست آورند
(۲) و هرچرخ بدزدی از کسی بدان جهان دو چندان از وی باز ستانند
و بدان جهان قمار نباشد (۳) کفر کر او کرده^(۴) از وی
باز گیرند و بدان کس دهند او را پاده فراه بدهند (۴) و آنچرخ
بظلم و ستم از مردمان بستانند بدان جهان یکی چهار عوض باز
ستانند و چهار چندان کفر باز ستانند برون مظلوم دهند (۵) و
اگر او را کفر نبود از گنج همیشه سود^(۶) اورمزد عوض آن باز دهند
و او را عقوبت و پاد فراه بدهند

۱۴۲

(۱) و آنچرخ از جهت برشوم کردن پرسیدند بدانند که در
دین چنان گوید که کودک تا در شکم مادر بود او را خورش از
شکم مادر بود (۲) بدین سبب باشد که زن آبتن باشد و دشتانی
نشود و آنچرخ دشتان باشد سبب آنست که دشتان وصله^(۳)
باشد که کودک خورد و پس بیرون آید و بزرگ شود و بروی
واجب باشد برشوم کردن تا از آن پلیدی پاک شود (۳) چرخ
هم چنانکه تن از پلیدی بآب پاک شود روان بدان نیرنگ پاک
شاید کردن (۴) اگر برشوم نکرده باشد و ازین گیتی بیرون شود
روان ایشان روی ناخوش و گندی عظیم کند چنانکه درین جهان
از مرداری آید که بتابستان یک ماهر باشد (۵) امشامفندان از آن
گند نفورت باشند و بنزدیک روان آن^(۶) نتوانند شدن و
حساب او نتوانند کردن و بر نزدیک چینود پول نگذارند تا

یزدان (۱) E adds باشد (۲) E omits سود (۳) E omits for و جمله (۴) E adds
روان آن for

آن روان کنند^(۱) و گویند آنچه تو از ما در خواستی بجایگاه آوردیم و ترا بیاری اما^(۲) دران جهان زندگانی نتوانستی کردن و تیمار ما نداشتی و پرهیز نکردی ما ترا بر بهشت نگذاریم^(۳) و آن از شرمساری جواب ایشان ندید و از کرده خویش پشیمانی باشد و پشیمانی هیچ سود ندارد

(۷) اکنون پرهیز یک یک بنیشتم^(۸) نخست چون سر هم آفریده مردم است می باید که هم^(۹) کسی را بر برادر و خویشاوند خویش دارند و بر بدی هرکس دژم و دل تنگ باشند و با او یاری کنند و دل خوشی دهند تا ازان رنج و بلا رها شود و بر نیکی هم کس خرم شود و چنان پندارند کسی که آن نیکی با او کرده اند و بروی رسیده است و آزار مردم بر هیچ گوهر طلب نکنند و ساختن بد از پس مردمان نگویند و هم کس چنان نگرند که بفرزند خویش و دست بر درغوبشان و مستحقان دارند و راستی کنند که اصل هم چیز رادی است

(۹) فصل — مزد پا و کرفها که اندر دین بعظیم تر و بیشتر مزد تر نهاده اند .: اندر دین گوید که هیچ کفر بهتر از^(۴) خوید بود نیست و لیکن مردمان بر پشت و نوزوی نا کردن گرفتار تر آیند^(۵) چه اگر پشت نکرده باشند یا گیتی خرید نفرموده باشند^(۶) و لیکن گروزمانی نباشند

(۱۱) و اندر دین گوید که کفر نا کردن گناهی بزرگ است و گناه نا کردن کفر بزرگ است^(۱۲) بسیار کفر است که چون نکنند دران گناه نباشد و بسیار کفر است که چون بکنند گناهها

(1) Thus E; M, E omit کنند (2) Thus all: for ما (3) E هر (4) M omits اگر بسیار مزد و کفر کند بهشتی باشد (5) Thus all: add از (6) E بهتر از

وقت ایفیت خواهند^(۱) باشد که نباید که آهوس گجستر برایشان مسلط شود^(۲) و دل و نیت آن بگردانند^(۳) و ایشان ندانند که چون از دین بر مازدیسنان برگردند اما^(۴) بعد ازان بیاری ایشان نتوانیم رسید و هر چند که ایشان دران گیتی پندارند و می باید که ما را این جای خوش^(۵) باشند بدانند^(۶) که خوشی و ناخوشی آن جهان پایدار نیست^(۷) چه هر چه بگذرد دانیان بکیزی نشمرند و پیش چشم دانایان خوار بود^(۸) و بسوی همیشگی غم باید خوردن و رستگاری مینواند از دانار ارمزد طلب باید کردن چه پس پشیمانی سودی ندارد

(۱) آنچه پرسیدند که پرهیز این هفت امشاسفندان که زندگانی ما از ایشان است چگونه باید کردن بدانند که هر چه ایزد تعالی بیاورد مردم را بهتر آفرید و این هم چیزها از بهر مردم آفرید^(۲) و اگر کسی بگیتی نیک بر خویشتن نگاه کند خویشتن را نیک بشناسد ایزد تعالی بتواند شناخت و هر چه در هر دو جهان و عالم آفریده است و در^(۳) خویشتن ماضی ازان باز یابد

(۳) و اندر دین گوید که خویشتن شناس مردم ایزد شناس و پس بر مردم واجبست که هر چه زیر دست وی باشند و از بهر وی آفریده اند ایشان نیکو باید داشتن و کار فرمودن بر هم مهربان بودن و شفقت بودن بر ایشان واجب باشد چه بر ایشان هر یک امشاسفندی موکل است^(۴) چون ایشانرا نر نیکو دارند امشاسفندانرا بیازده باشند^(۵) چون بدان گیتی شوند خصمی

(1) Thus all: better خواستار (2) E گرده (3) Thus all, for ما (4) E از (5) Thus all, for نداشتند (6) E شود (7) E از (8) Thus all: add از (9) Thus all: add از (10) Thus all: add از (11) Thus all: add از (12) Thus all: add از

که یزشن کرده باشد (۱۹) و اگر ببدان و گناه کاران و نا مستحقان دهد گناهی عظیم باشد و هیچ کفر نبود

(۲۰) و دیگر کفر راستی کردن بود با همه کس خاصه با تن و روان خویش (۲۱) چه هر کس که با تن و روان خویش راستی کند با همه کس راستی کرده باشد و راستی با تن خویش کردن (۲) که بر خویشتن تقصیر نکنند و آنچه تن را باید ازش باز نگیند و خواسته که گرد کند از نیکی و راستی کردن جمع کند بر صلاح کار خویش بکار برد (۲۲) و راستی روان آنست که گناه نکنند و هر چیزی که داند که بدان رنج برون خواهد رسیدن ازان حذر کنند

(۲۳) و دیگر کفر (۳) سیاستداری (۴) آن (۵) باشد که هر چه از (۶) بروی رسد از این عروج سیاستداری کند و ازان کس شکر و آزادی بکند و منت دارد

(۲۴) و دیگر کفر خرسندی کردنست و خرسندی آن باشد که هر رنجی و دشواری که از آهوس گنجستر و بدان گناهکاران بر تن رسد خرسندی کند و هیچ گناه بر خدای تجاوز نکند و نهند و ایفیت و خواستاری از یزدان و امشاسفندان کنند و خواهند تا ازان بلا و محنت رهایی یابد

(۲۵) و اندر دین گوید که هر چیزی که خدای تعالی بیافریده است بهتر از مردم و یا صلاح (۶) ازیشان نیست (۲۶) و نادار او برزد مردم را از همه چیز سالار و مهتر کرده است و نگاه داشتن همه چیز فریضه بر مردم است (۲۷) و خود چهارده

سیاستداری است (۱) Thus all: better add آن باشد (۲) Thus all: add (۳) Thus all: better omit (۴) Thus all: better omit (۵) Here K breaks off, a folio being lost (۶) E omits کس (۷) Thus all: better add

که کرده باشند ازان ببر (۱۳) و (۱۴) آن کفر که نکنند بر چنین پول عقوبت و پادفراہ یابند یشت نوزود نکردن نابر نر یشتن و هر روز سه بار خورشید نیایش نکردن و ماه نیایش نکردن و کاپنبار نر یشتن و نر ساختن و اگر رستگاری نداشتن که بتواند ساختن بدان ساختن نشدن و آفرینگان گفتن و درون و میزد و آفرینگان گفتن (۳) درون پدر و مادر و خویشاوندان نگفتن و کشتی نداشتن و بی واج چیزی خوردن و از پاک ایستاده آب تاختن کردن و (۴) بی واج و استری و دوده مالاری که بروی رسد نکردن و آنچه کرده باشد بشکستن و بشکوفتن (۱۴) این همه آن کفرها است که چون بکنند ثواب عظیم دران باشد و اگر نکنند گناهی بزرگ دران باشد چنانکه بهیچ کفر بر نشود و بسر چنین پول پادفراہ عقوبت ستانند و آن کفر که کنند مژدی عظیم باشد

(۱۵) و سخاوت کردن بارزانیان و نیکان و هم دینان چه اندر دین گوید (۶) که سی و سه راه از چنین پول بهیشت است (۱۶) هر کس که سخاوت با نیکان و مستحقان و ارزانیان کنند و بسیار کرده باشد بدین سی و سه راه بر بهیشت توانند آمدن و شدن (۱۷) و هر کس (۶) که رانی و سخاوت نکرده باشد بدین مژدی و ثوابی اشو باشد بیک راه توانند آمدن و شدن

(۱۸) و هر سخاوتی که از جهت یزشن کردن کفند و کفر (۷) مزین باشد یکی کفر یزشن و دیگر سخاوت با آن مردم

اندر دین گوید که کفر نا کردن گناهی ازان ببر (۲) E adds (۳) E omits (۴) Thus all: better omit (۵) Here K breaks off, a folio being lost (۶) E omits کس (۷) Thus all: better add

(۱) در پرہیز روشنی — روشنی را بمردم هیچ نیاز نیست و مردم را بروی نیازست (۲) نگاه داشتن و پرہیز او آنست کہ روشنی در چشم مردمان نیک دارند و روشنی اندر جهان نیازند و نمازهای خدای تعالی کنند بیشتر بروشنیها کنند و از اورمزد امشاسفندان روشنتر نگاه دارند و ستایند و حاجت ازیشان خواهند و یزشن و نیایش کنند چندانکہ طاقت دارند و بدین جهد تمام باید کرن

(۱) در پرہیز زمین — نگاه داشتن و پرہیز کردن زمین آنست کہ نسا و (۱) مردار و پلیدی در زمین پنهان نکنند (۲) چون ہرگاه کہ نسا در زمین پنهان کنند اسفندارمزد امشاسفند چندان رنج دارند (۳) کہ در کسی را کہ ماری یا کرمی با زیر شمی کنند و نگذارند کہ برون آید و او را می گردند (۳) چہ خدای تعالی این ہر یک بفرستہ و امشاسفندان سپردہ است تا آن چیز را نگاه میدارند (۴) و ہرگاه کہ ازین چیزها یکی را نیک نگاه ندارند آن فرستہ ازان کس خشنود نباشد و بروز رستاخیز بسر چینود پول خصمی آن روان کند و نگذارد کہ روان او بر بہشت رسد (۵) و نسا و مردار و پلید آنجا باید نهادن کہ مردم گذار نکنند و کشت و رز و آبادانی نباشد چنانکہ بر کوبی دور داشت

(۶) اندر دین گوید کہ پنج خرمی و رامش و ستایش زمین را ہست (۷) یکی آنکہ مردم نیک کردار پرہیزگار بر وی خانہ

(۱) M adds نسا (۲) E رسد (۳) E گیرند

چیز است آسمان و زمین و روشنی و آب و چہار پای و کانہا و گوہرہای و زرینہا و برنجنہا و مانند این و درخت و رستمہا و باد (۲۸) و چون ایزد تعالی (۱) این نہ چیز بداد پس مردم بدان (۲) سبب آنکہ مردم بی این نہ چیز نتوانند (۳) بودن و زندگانی کردن و پیغمبران خدای تعالی بدین سبب فرستادہ کہ تا مردم بدانند کہ خدای تعالی این ہمزہ از بہر مردمان آفرید و داد (۲۹) بر مردم واجبست نگاه داشتن این چیزها (۳۰) می باید کہ مردم پیوستہ این چیزها نگاه دارند و نیازند و ہرچہ ایشانرا بکار باید تمام بکنند و در نگاہ داشتن ایشان هیچ تقصیر نکنند تا بیاری یکدیگر زندگانی کنند و تن بخوار و راحت باشد و روان بدان جهان (۴) بر بہشت جایگاہ خوش رسد (۳۱) و روشنائی و آسانی یک یک را بفوشتہ تا چگونہر نگاه باید داشتن و پرہیز کردن تا اورمزد امشاسفندان خشنودتر باشند بیاری و پشت و پناہ آنکس بہتر رسد

(۱) پرہیز آسمان — بدانند کہ آسمان کسی نتواند گرفتن و پلیدی (۲) بر وی نتواند کردن (۲) پرہیز کردن آنست کہ تخم و آب پشت خویش بزبان نیاورند و بناسزا مردم ندہند چون غلامبارگی و نزدیک زنی کسان و چہار بایان کردن و مانند این (۳) چہ ہرگاه کہ منی خویش نہ نیک دارند مینو آسمان آنکس را بیازارد و نزدیک دادار اورمزد خصمی آن روان کند و نگذارد کہ روان او بر بہشت رسد چہ این تخم و منی مردم بر مینوی آسمان بکنند یا بفرمایند

ایشان (۴) M adds نقوان (۳) E بداد (۲) Thus all: for عزوجہل (۱) E بلندی (۵)

گیرند بی پوش شوند (۵) و چون تن شویند اول چمر اندام نگاه باید کردن اگر جایگاهی پدید باشد نخست آب نیات بماید شستن و پس بآب (۶) و چون مردستان شویند آنجای که دستشو^(۱) فرو کنند جایگاهی دیگر آب باید ریختن تا آب پاک بدستشو نرسد و اندام از دستشو خشک باید کردن و پس آب کار فرمایند (۷) بامداد نخست دست بآب زر بپاید شستن و پس بآب پاک و هر چیزی پلیدی بر اندام باشد تا رنگ مانده بود^(۲) و پاک نشود بماید بریدن بر پر ریختن (۸) و اگر رنگ مانده باشد و آب بدورسد آنکس که میکنند سرگزران و دوزخی باشد (۹) و باید که بهر دو روز یا سه روز سر و تن بشویند چمر اگر بتابستان سه روز بگذرد آب بسر نکنند بعد از سه روز الا که بدستشو بشویند و اگر نه گناه باشد (۱۰) آبان روز نشاید که آب بر سر ریزند و آب بشب نباید خوردن و بیهوده و گراف ریختن و آب بر دیوار نباید ریختن (۱۱) چمر هر که چنین کند خردان امشامفند که^(۳) آبان باقو اردیسور از آنکس خشنود نباشند و خردان امشامفند خصمی وی کند و نگذارد که بر چنین پول بگذرد و راه ندهد

(۱) پرچیز آتش کردن — از نزدیک آب دور باید داشتن چمر درجی^(۴) دو آتش آویخته است و یکی در آب (۲) چون چر دو بهم رسند گزند و زیان کنند (۳) نشاید که آتش در آفتاب افتد و آتش بر آفتاب نشاید گذاشتن چمر گناه باشد (۴) و دست بآتش نکنند و پلیدی و نسا از آتش دور باید داشتن و فحیم

در جره^(۵) (۱) E adds بس (۲) E باشد (۳) Thus all, for (۴) E omits

مازند و آبادانی کنند (۸) و دیگر آنکه زن مستور و پاروا بر زمین فرزند زاید و پرورند (۹) و سموم آنکه دار و درخت نشانند و آبادان دارند (۱۰) و چهارم آنکه سوراخ مار و گزدم و موش جمندگان^(۱) و خرفستران بیرون کنند (۱۱) پنجم آنکه مردم و حیوانات و دیگر آفریدها اورمزدی بر وی زایند و پرورند

(۱۲) و پنج رنج و دژمی زمین را هست (۱۳) یکی آنکه مردم بد خدای ناشناس قتال بر زمین آیند روند و بدی کنند (۱۴) و دوم آنکه پلیدی و مردار و نسا در زمین نهان کنند سر بگیرند (۱۵) و سدیگر خرفستران و جمندگان^(۱) خانه^(۲) در زمین کنند (۱۶) و چهارم آنکه هر جایکه دیوان و درجانی آمد و رفت کنند^(۳) (۱۷) و پنجم آنکه درخت و نبات که رسته باشد^(۴) ببرند^(۵) (۱۸) مینو زمین که امشامفند امشامفند است پیوسته پرستش باید فرمودن و کردن تا خشنود باشند

(۱) در پرچیز آب — نگاه داشتن آب آنست که بر پلیدی و مردار و نسا و جایگاهی که پدید باشد نریزند (۲) و شب آب ریختن نشاید چمر دیوان آبستن شوند و چون ناچار بماید ریختن یک پنا او و پریو بگفتن (۳) و چون شبت خفتد باشند آب نباید خوردن و نباید ریختن و نباید آزدن چمر گناه عظیم باشد (۴) و بامداد ناشتا نشاید که آب خوردن یا در دهن گیرند و نشاید که دکان بآب بشویند چمر آب با^(۵) دهن

(1) E begins at the commencement of folio 77a from this point (2) M, E omit the last twelve words. (3) Thus K; M, E omit ببرند (4) E omits

از نزدیک آتش دور باید داشتن الا که ضرورتی بکار باید
(۱۶) چر هرگاه که چنین کنند اردیبهشت^(۱) ازان کس خشنود
باشد و بر چیدن پول آسان و خوار بگذرد (۱۷) و هرگاه که
نر چنین کنند اردیبهشت امشاسفند بر چیدن پول خصمی
او کند و هیچ حال نگذارد که بر بهشت رسد

۱۰

(۱) دو پرچیز دار و درخت—و نگاه داشتن و پرچیز کردن
و دیگر رستمها آنست که همیشه بر کشت و ورز دارند و
نگذارند که بخوشد (۲) و درختی که هنوز بر بر نیامده باشد
و نصیده یزد بر نباید بریدن و خود بریدن (۳) و دار و درخت
آنست که باران نیاید سه سال نشاید بریدن (۴) و چون باران
بسیار آید شش سال نشاید بریدن (۵) و همیشه دار و درخت از
نسا و پلیدی نگاه باید داشتن و نباید پهریختن که هرگاه که
چنین کند امرداد امشاسفند که نگهدار دار و درخت و
نجاتست ازانکس خشنود باشد (۶) و اگر نر چنین کند امرداد
امشاسفند بدان گیتی پیش اورمزد خصمی آنکس کند

۱۱

(۱) پرچیز باد—باد را هیچ کس نتواند گرفتن و نتواند بدیدن
(۲) پرچیز آنست که چندانکه بتواند کردن یزشتن و ستایش
بان میکنند و درون و روزگار می یزند

۱۲

(۱) پرچیز روینر و برنجینر مانند این که آنها ایوخشست
باشد باید که همیشه پاک و ارسوده دارند و روشن و نگذارند که

(۱) E adds امشاسفند.

و انگشت آتش نباید نهادن و جیزم تر نباید سوختن و نیز
آتش هیچ چیز نباید برشتن^(۱) (۵) و دیگ که خوردنی دران
یزند دو بهره آب توانایی درش کنند و یک بهره تهی بگذارند تا
اگر دیگ بخوشد بسر نشود (۶) و باید که همیشه جویی
خشک در زیر آتش باشد بجای بماند (۷) و چون آتش بجینند
یکساعت همانجا بگذارند تا گرمی از بوم برو و پس بآتش گاه
بردن (۸) و چراغ بر سر چراغیان چنان باید نهادن تا آنچیز از
چراغ بیفتد بر چراغ پایر می افتد و بر زمین نیفتد. (۹) و در
خانه که مردم درش نباشند آتش روا نباید کردن که نشاید و^(۲)
گویند چندان مؤن که سام نریمان بکرد درین گیتی ممکن نبود
که هیچ کس تواند کردن (۱۰) یک روز لختی بر میان آتش
زد و چون فرمان یافت اردیبهشت امشاسفند نگذاشت که
روان او بر بهشت شود و خصمی او کرد تا آنگاه که زراتشت
امشتمان آمد و شفاعت کرد و گذاشت که روان او بر بهشت
رسد (۱۱) و هیچ گناه صعب تر ازان نیست که در آتش جهد
چر دادار اورمزد بر آتش اردیبهشت امشاسفند موکل کرده است
و آتش او نگاه میدارد^(۳) مطلق کرده است تا هر کس که بر
بهشت^(۴) تو از وی خشنود نباشی نگذار که بر بهشت رسد
(۱۲) و هیچ چیز گندیده بر آتش نمی باید نهاد و بآتش نباید
سوختن و جیزم خشک باید سوختن (۱۳) و اگر چر باشد سر
بار نگر باید کردن تا هیچ موی و پلیدی در جیزم نباشد پس
بر آتش نهادن (۱۵) و هرگز که دیگ نهند و کار فرمایند بوی
بر آتش نهند و یتا اهو ویرو و اشم و جو بر خواندن^(۵) و آب

نگاه میدارد for نگهدار (۳) و (۲) Thus all: better omit (۱) داشتن K
(۴) Thus all: better omit بهشت E (۵) خوانند E.

(۷) و پرہیز گوسفند یکی آنست کہ پوست پلید نباشد و اگر بنسما باز افتد چنانکہ در دین گوید بشویند پاک شود (۸) چہ ہرگاہ کہ گوسفندان و مرغان و جملہ چہارپایان نیکو نگاہ دارند گوشورن امشاسفند کہ موکل است بر اینان از آنکس خشنود باشد و بر چینوں پول راہ^(۱) دہند تا روان آنکس بخوار و آسانی بگذرد (۹) و ہرگاہ کہ ایشانرا نیکو ندارند و مراعات نکرده باشند گوشورن^(۲) امشاسفند از آنکس خشنود نباشد و خصمی کند آنکس

۱۱۴

(۱) در پرہیز و نیکو داشتن مردم^(۳) — نخست^(۴) چیزی^(۵) مردم را آن فرمود کہ این نہ چیز نیکو نگاہ دارند و پرہیزشان تمام بجای آورند چون بنوشتم

۱۱۵

(۱) مردم چون پانزدہ سالہ شوند باید کہ کشتی دارند و چون نیایش کنند و خولہند کردن تن و جامہ پاک دارند و پاکیزہ چنانکہ هیچ گندی از اندام نیاید و دل از گناہان کہ کردہ باشند توبہ و پتہ بکنند و در نیایش کردن شتاب و تعجیل نکنند (۲) چہ در دین پیداست کہ نیایش ہر چہ ساکن تر خوانند کفر بیشتر باشد (۳) و بامداد چون از بستر برخیزند اشم ورو بہاید خوانند^(۴) و افابخش پشیمان و بر پتہم ہر گناہ مرا جسہ ام گفتہ کرد ام منید (۴) و چون روی خوانند شستن اول اشم ورو بر خواندن و پس آب بدست کنند و تا روی

(1) M omits را (2) E adds شوند (3) This heading is not given in all the three MSS. (4) E adds و (5) E adds چیزی for چیزی (6) E adds خواندن (7) E omits چنان

زنگ بر گیرد و چندان بکار باید داشت کہ بتوان زدودن و پاک داشتن (۲) چہ اگر زنگ بر گیرد گناہ باشد الا کہ زرین بود چہ زر زنگ نیاورد تا باشد شاید کہ کار فرمایند (۳) و ہر کہ^(۱) ایوخشست بروینہ^(۲) و برنجینہ آنست کہ پلید باشد و اگر بنسما باز افتد چنانکہ در دین گفتہ بشویند پاک باشد (۴) ہرگاہ کہ چنین کنند و چیزہا نیکو دارند شہریور امشاسفند کہ نگہدار این چیزہاست از آن کس خشنود باشد ببہشت رسند (۵) و چون نیکو ندارد بگذارند تا زنگ بر گیرد و زنگ بخورد شہریور امشاسفند از آن کس خشنود نباشد بدان جہان خصمی او کند

۱۱۶

(۱) پرہیز کردن گوسفندان و دیگر حیوان آنست کہ از سرما و گرما و دیگر آفتہا بر پرہیزند و^(۳) آب گیاہ^(۴) سیر داشتن (۲) چہ اندر دین گوید کہ نماز شام سروس اشو فیروزگر بہاید بر ہمہ چہار پایان و حیوان و مرغان بشود و بنگرد تا سیر باشند آن کدخدا و کدبانوی آفرین کنند و اگر گرسنہ باشند نفرین کنند و باز گردد (۳) هیچ کفر بہتر از آن نیست کہ چہارپایان و مرغان کہ در خانہ باشند سیر ہوں و خاصہ^(۵) گوسفند^(۶) جوان^(۷) مادہ و بنشاید کشتن الا پیر باشد سترون کہ شیر ندہد (۴) چہ اندر دین گوید کہ بہاید پرہیزش از چہار پایان کشتن خاصہ برہ و بزغالہ و اسب و گاؤ و رزا و خروس (۵) چہ اگر ازین جملہ یکی را بکشد گناہ باشد (۶) و مرغ کہ در خانہ دارند بوقت خوابش آب و علف دان

(1) E adds چرا (2) Thus all: better روینہ (3) E adds از (4) M omits گیاہ (5) E adds چون (6) E adds گوسفندان (7) E omits چنان

(۵) و فرزند تا هشت ساله نه شود نباید زن (۶) و گناهی که فرزند کند تا هشت سال تمام نبود گناه نباشد (۷) و بعد از آن تا پانزده ساله نبود از هر گناهی که بکند اگر چه بزرگتر گناه کند اندک مایه باشد (۸) و چون پانزده ساله بود (۹) هر گناه که بکند هم چندی بنویسند (۱۰) و بر پدر فریضه است که چون فرزند بزرگ شود از کفر و گناه آگاه کنند (۱۱) و چون بالغ بزرگ شود کاری بویس باید آموختن که در اصلش بوده باشد الا جوانی و شرطکی (۱۲) و اگر بزرگ شوند و کدخدای و کدبانو شوند خرج پیدا کنند (۱۳) هر چه از خویش باز بردارد (۱۴) به مستحقان و ارزانیان باید داد (۱۵) و هر خانه که کدخدای (۱۶) باید که هفت چیز درش باشد تا درج دران خانه راه نتواند یافتن بریطی یا ربابی (۱۷) یا سگی یا مرغی یا گوسفندی یا سینه مرغی (۱۸) یا خروسی که در خانه نگهدارد و آتش

(۱۹) و این اندیشه باید کردن که این گیتی بر کس نتخولد مانند اگر صد (۲۰) سال درین جهان زندگانی کنند آخر هم نباید گذاشتن (۲۱) و امید بجایگاه دیگر باید داشت و بجای دیگر (۲۲) می باید شدن که چندانی که موی چشم باشد حساب خوابد بودن و شمار کنند (۲۳) اگر چندین مایه کفر زیادت بود از گناه بر بهشت رسد (۲۴) اگر همه چندین گناه بیشتر بود از کفر بدوزخ شود (۲۵) جایگاه نیست که کفر اوام ندهند و با این گیتی نگذارند که (۲۶) کار و کفر کنند (۲۷) و داری نزدیک پادشاه نیست که آنجا باو میل نباشد و نکنند (۲۸) چنان

(۱) E نبود (2) Thus all; better برآورد or پردازند (3) Thus all; add باشد (4) Thus K, M; E ربانی (5) E سیمرغ for مرغی (6) E چند (7) E omits دیگر (8) Thus all; better add دیگر.

شستن ساختن نباید گفتن و پس واج سروش گفتن و اینم ویریم گفتن یثا اورو ویریمو کیمنامزدا بر خواندن (۵) چه دیوی هست که او را نشس دیو خوانند و بشب بصره مان دوارد تا بامداد چون افسستا (۱) بخوانند بر ندوارد (۲) و پس کشتی افزون

(۶) چه اندر دین پیداست که چون بامداد کشتی بر بندند هر کفر که در هفت کشور زمین کنند ایشانرا دران نصب باشد (۷) و پنج گاه (۸) مردان چون کشتی در بندند و نمایش کنند و زنانرا کشتی در بندد و از پیش شوهر بایستند بپای و دست بکش کنند نماز پای شوهر بدن و گفتن ترا چه مرادست که من آن کنم که تو فرامایی و ترا چه مرادست که من آن کنم که مراد تو است (۹) و اگر شوهر ندارد پیش پدر یا برادر و یا آنکس که سالار ایشان باشد این سخن بگفتن نه بار مسجده یا ایشان بدن و پس بدان کار که ایشان گویند مشغول شوند

(۱۰) چه دادر اورمزد اندر دین گوید که زنانرا مسبب آن نیایش ازش بر گرفته تا نیایش شوهر خویش کنند (۱۱) چون هر گاه که شوهر ازیشان خشنود نباشند من که اورمزد ازیشان خشنود نباشم

(۱) چون مرد را مراد باشد زن باید کردن (۲) چون فرزند آورند آن بهتر که بدایر بدهند نیکو (۳) که فرزند تا پنج ساله نشود از کفر و گناه آگاه نباید کردن الا اگر گناهی کند باید گفتی تا نکنند (۴) و تا چهار ساله نشود نباید زن و نه سهم دادن و اگر ناگزیر بود بکوبکی باریک سهمش دهند

(1) E adds همه (2) M ندارد for ندارد (3) M K omit گاه.

اگرچه ارجمند و بس کفر تر و بزرگتر کفر باشد برهان آنکس
فرد سبب آنکه از دستوران نر پرسیده باشد (۶) و اگرچه کفر
کمتر باشد و بدستوری موبدان و ردان کرده باشد آن یکی کفر
بده شود (۷) و هر کفر که بدین گفته است چون دران کفر
چهره و تشخیص کنند اعتماد دران بندند که این می باید
کردن و بران استوان باشند هر کفر که در هفت کشور زمین
کنند او را هم نصیب و هم بهره باشد

(۸) و در دین (۱) کفر بران کند و خوانند و پسر کند چون
زن (۲) پادشاه باشد پدر و مادر چنانکه بدست خویش کرده
باشند (۹) و زن پادشاه آن باشد که شوهر یکی کرده باشد و
نام زد کس نباشد (۱۰) و آن زنان (۱۱) دیگر (۱۲) چون چکر و
ایوکنی (۱۳) آنگاه کفر بر شوهر رسد که باز پس دهند یا پس ازان
با شوهر بداده باشد کفر نر (۱۴) شوهر را نباشد (۱۵) هرگاه که
مردی را ببینند نیک از گناهها پیربختتر باشد همیشه دران باید
کوشیدن که چیزی بخوردش (۱۶) دهند اگر هم آبی باشد که تا
قوتی (۱۷) و کفر که مردم کنند در ساعت بیفزاید و هر سال (۱۸)
چندانکه اصل بود چندانکه دیگر بسرش میشود تا آنگاه که
مردم زنده باشد گناه هم چنین باشد هر سال چندانکه دیگر سود
میشود تا آنگاه که پست بکنند پس بیفزاید

(۱۹) و چون کسی کفر بکند یا چیزی بکسی دهد چون پشیمان
شود آن (۲۰) کفر هر ازین او بشود (۲۱) هر مردم که بیکتای

زمان (1) Thus all: add گوید که (2) M omits زن (3) Thus K; M, E
(4) Thus all: better add کفر کنند (5) E ایوکنی (6) Thus all: better omit
نه (7) Thus K, E; M خودش (8) Thus all. The text seems to be corrupt:
for read باشد بهره دران (9) Thus
این (10) E ساعت (11) K; M

بباید (۱) بودن که بسر چینه پول اش باید گفتن که آوخ کفر
چرا نکردم و این کار ورزند (۲) که چندین پاده فراه و عقوبت
باید بودن چرا آنچنان باید کرد که گوید سپاس ایزد مکن (۳) از
کسی کمتر نیستم (۴) و هر روز هر وقت و هر که (۵) نر چندین
کنند این گیتی بی خلاف بجای باید گذاشتن و نام بد بجای
بماند و دلی پر حسرت با خویشی ببرد و بدان جهان تا
قیامت عقوبت و پاده فراه برهان او میکنند اندر دوزخ پشیمانی
می خورد (۶) و هیچ سود ندارد

۸۷

(۱) و در کفر و گناه چون از دین پیداست اندر دین گوید (۲)
که هر آنکس چون بالغ بباشد باید که از میزبان ایزدی بر پناه
خود گیرد از اورمزد تا انیران روز هر امشامندی که خواهد (۳)
پشت و پناه خود گیرند و دانایی بدوست گیرند و دین آگاهی
بدستور گیرند (۴) (۵) چه (۶) اگر آستانه یا بلایی بر پیش رسد
حاجت و ایفیت ازان ایزد خواهد که (۷) بسیار و پناه خویش
گرفته باشد تا او را دران محنت و آستانه فرج آورد (۸) و بهر
نیک و بد که پیش (۹) با آن دوست دانا باز گوید و مشورت
کند تا او (۱۰) عیب و هنر آن کار بگوید (۱۱) و هر کار و کفر که
بکند برضا و فرمان و دستوری آن دستور (۱۲) دین آگاه کنند تا ازان
کفر او را آگاه بکند (۱۳) چه هر کفر (۱۴) بدستوری دستوران نکند

(1) Thus all: better نباید (2) Thus all: better ورزیدم (3) Thus all, for
پشیمانی می خورد (4) E آوخ میکند (5) E هر که (6) K
omits گوید (7) E adds به (8) End of M folio 179a, l. 7 — K folio 79a,
l. 7 — E p. 96, l. 12 vide Chapter 43, note. (9) Beginning of M folio
185b, l. 7 — K folio 53b, l. 7 — E p. 123, l. 11 vide Chapter 69, note. (10)
E omits که (11) Thus all: better add آید (12) E omits او (13) E
که دستوران (14) E adds که.

(۱) چون چیزی که خوانند الا که از معتمدان^(۱) شناسیده^(۲) باشند و اگر تا ندانند که تفسیرش^(۳) چیست و چه معنی دارد نباید خواندن چون اگر خوانند گناه باشد (۲) و هرگاه که جادوی کنند یا آموزند چنان دروند و دوزخی باشند که یکتی که دین به مازنیسان دارد (۳) بر اشویر و اشایر هرکس^(۴) که گرفتار بکنند گوید بسبب آن گردم تا فلان گناه که فلان روز کردم از من برون (۴) چون گرفتار بکند آن گناه^(۵) از وی بشود گرفتار بماند (۵) و یزغن فرمودن بگویند بسبب فلان وناه میکنم آن گناه از وی بشود^(۶) گرفتار بماند^(۷) (۶) هر گناه که در یزدان مینوان و یزدان گیتی^(۸) چند پست بکنند و تاوان و توجش بدهند آن گناه از بن بشود

(۱) چه اندر دین گوید که هرکس که او پست کرده باشد اگرچه گناه بسیار کرده باشد و^(۲) کند هرگز بدوزخ نرسد مگر گناهی که در زن کسی جستر باشد چه آن گناه بهیچ گرفتار از بن او بر نشود (۲) و چون به چپنود پول رسد امشاسفندان او را ببینند و گویند دزد و دروند آمد از دور باید بودن (۳) امشاسفندان بمنزیک او نیایند روان او بچپنود پول راه ندهند و شمار و حساب نکنند تا آنکه که شوهر زن رسد

(1) End of M folio 186a, l. 13—K folio 54a, l. 13—E p. 131 l. 13 Vide Chapter 100, note (2) Thus all: better شنیده. Beginning of M folio 186b, l. 19—K folio 54b, l. 19—E p. 135, l. 1 Vide note (3) E خاتم کتاب (4) Thus K; M, E گرفته (5) E omits گناه (6) E مجرد (7) M, K omit پست (8) Thus all: better add جستر باشد (9) E adds پست (10) Thus all: better add پای

موی مژه چشم گرفت بیشتر از گناه باشد بهشت رسد هرگاه که گناه بیشتر بود بدوزخ رسد و چون گرفتار و گناه هر دو یکسان و راست باشد بهمیستگان شود که میان بهشت و دوزخ است

(۱) و چون آب تاختن خواهند گردن^(۱) پیش از سر گام که بحاجگاه باشد یثا ابو ویریو بر خوانند و تا بر خاصتن بهیچ سخن نباید گفتن (۲) چون^(۲) از آن جایگر بیرون آیند سر اشم ورو و دو همتام و سر هخشتترمای و چهار یثا ابو ویریو و اینهم ویریو یزمدیدی اشم و بهشت تا سر و بعد از آن سخن گفتن (۳) چه هرگاه که چنین کنند تنافوری گرفتار بود^(۴) که هزار دویست درم سنگ باشد و بنزدیک پادشاهان و بزرگان شود سخنهای^(۵) مقبول^(۶) بود و بر چشم هرکس گرامی باشد و حاجتشان روا بود (۴) و که بر پای ایستادن آب تاختن کنند تنافوری گناه باشد

(۱) چون پانزده ساله^(۱) مردم بی کشتی روند باول گام که فراز نهند سر استیر گناه باشد که شصت درم سنگ بود (۲) و بدو گام سر استیر گناه باشد و بسیموم^(۷) سر استیر و به چهارم گام تنافوری گناه^(۸) و بهجز ازین چهار پایان^(۹) شیر بکشد (۳) و بیک^(۱۰) موزه رفتن هم چندین گناه باشد که در باب کشتی گفتم

(1) E شدن (2) E چه (3) E باشد (4) E سخن شان (5) E مقبول (6) E, K add شوند (7) E adds گام (8) E adds باشد (9) E adds را (10) Thus all: better add پای

(۱) آنکه که بخسپند و در خویش حساب کنند که امروز چند کفر کردم چند گناه و چند کردار نیک اندوخته و چند کردار بد (۲) چنان باید که هر روز سی درم سنگ^(۱) گناه بچنان^(۲) که ده کفر بود و سی گناه چه هر که که چنین باشند^(۳) که گفتم بر این گیتی بخورد و نام نیکویی اندوزد و بدان جهان بهشتی باشند و تا در قیامت در بهشت و راحت و آسانی بود

۹۳

(۱) اندر دین گوید که هر بار که روزگار پدر و مادر و فرزندان یا خویشاوندان باشد روان ایشان بیایند بر سرای بایستند و گوش میدارند که آفرینگان ایشان گویند (۲) و هرگاه که میزد و آفرینگان بینند آسانی راحت و شادی و خرمی بر ایشان می رسد (۳) و هرگاه که نکنند تا نماز شام گوش میدارند (۴) و چون نماز شام باشد و نکنند تا نیم شب امید میدارند (۵) و چون میزد و آفرینگان نکنند ایشان نومید بگردند و گویند ای دادار^(۴) و افزونی ایشان نمی دانند که از آن جهان بمی باید آمدن هم چون ما میزورایشت بردن و ایشان نیز بر درون و میزد و آفرینگان دیگر کسان حاجت باشد نه آنکه ما را بدیشان حاجتی هست لیکن چون میزد ما نکنند آفرینگان ما نگویند نیز بدان^(۵) بلا که بدیشان خواهد رسیدن باز نتوانیم داشت (۶) این بگویند باز جایگاه خویش شدند

۹۴

(۱) اگر کسی یکسال بگهبار نرود چون ساختار باشند بدان ساختار نشود و چاشنی نکند از کرفها که کرده باشد سر یکی

(1) Thus all: better add سنگ درم ده و ده کفر باشد (2) Thus all: for بدو (3) Thus E; M, K adds اورمزد (4) E adds کنند (5) E کنده (6) E کنده (7) Thus all: better

(۴) گویند تو چه فرمایی این دزد و دروند را (۵) و روان زن شوهر آن گوید آنچرخ پاده فراه در خورد او راست^(۱) عقوبت کنید و آنچرخ کفر منست بمن دهید (۶) پس آن مرد را بدانجای آورند و بهر ناشایستی که با زن او مرد کرده باشد یکبار^(۲) روی گداخته بر سینۀ او ریزند و کفر از روان او باز گیرند و بهر بار^(۳) که بی سامانی کرده باشد هزار دو بیست درم سنگ کفر که کرده باشند از روان وی برون شوهر زن دهند (۷) و تا این مهر شوهر^(۴) خشنود نگردد و گوید که چنان که این پاده فراه بخویشتها گرفتن تا^(۵) آن چه دروند که زن من بوده آنچرخ در سزا^(۶) خورد اوست بدهند چه تا او عقوبت خویشتن بر نستانند من ازینجا بر نشوم و خشنود نباشد (۸) چون روان آن زن در رسد امشاسفندان گویند ای چه زلفهار^(۷) مرکززان دروند چرا بدان گیتی با شوهر خویشتن زلفهار خوردی و مهر درج کردی اکنون عقوبت خویشتن بیایی (۹) چون زن شوهر خویش را بیند بانگ بر دارد و گوید دل بر من خوش کن چه جاهلی کردم و این از یاک باز کردم (۱۰) و شوهر از پیش اورمزد بنالد و گوید هر چه این بدان جهان با من کرده است تو جزای وی بده (۱۱) و پس آن زن را بهر چار بار که تن بمریدی دیگر داده باشد یک بار سر بر برد و دیگر بار زنده باز کنند تا آنگاه که شوهر دل خوش کند و بنزدیک دادار اورمزد بگوید آخر چندین سال با من زندگانی کرده است دام بیش ازین نمی خواهد که او را عذاب نمایند و باده فراه کنند (۱۲) پس شوهر را بهشت فرستند و زن را در دوزخ آویزند (۱۳) اگر بگیتی شوهر زن حلال کرده باشد این عقوبت نباشد

(1) Thus all, for است (2) E پاره (3) E یکبار (4) Thus E, K; M (5) Thus E; M, K سزا (6) Thus E; M, K سزا (7) Thus all: better بی زلفهار.

مردم باید که در آن ده روز جز بکار و کفر کردن^(۱) و انست^(۲) خواندن^(۳) و نام اشوان بردن هیچ چیز دیگر مشغول نباشند^(۴) چه هرگاه که ایشانرا بیشتر خوانند درون^(۵) فروهر اشوان^(۶) آسانی و راحت و خرمی بیشتر^(۷) رسد^(۸) و آفرین بدان خانر و جایگاه بیشتر گویند^(۹) و بر مردم دعاها بکنند^(۱۰) فریضه است که ایشان به هر وقت بیک میدانند و ما درین ده روز بیشتر یزشن و آفرینگان و درون و میزن می باید کردن و انست می باید خواندن و بوی^(۱۱) آتش می باید نهادن^(۱۲) و هر ماهی و روزکاری هم چنین درون و میزن و آفرینگان می باید گفتن و کردن و هر چه بدست آید^(۱۳) بتواند آوردن بر درون نهادن از هر جنس تا راحت و آسانی بر آن می رسد^(۱۴) و آنچه بر درون نهاده باشند آهرمن دیوان آن سال هیچ بزبان نتواند آوردن^(۱۵) و دادار اورمزد از آن آسانی می باشد و نگذارن که آهرمن و دیوان زیانی کنند و اوچ ورج اورمزد بیشتر باشد

۹۶

(۱) اندر حدیث دشتان اندر زند و ندیدان گوید اندران سر روز نخست گران تر باشد^(۲) اگر در آب روان یا در جایگاهی نگاه کند و بچشم بیند سر استیر گناه باشد^(۳) و چون اندر سر گام آب روان شود سر استیر گناه باشد^(۴) که در سر گام آتش شود هزار دویست درم سنگ^(۵) گناه باشد^(۶) و اگر آب بر ایشان ریزند قصد را بجایگاه خویش آب باز ریزند پانزده تنافور گناه باشد^(۷) و چون بباران بروی هر سرشکی باران

(1) M, K omit کردن (2) E اوستا (3) E خوانند (4) Thus M, K; E add یزند (5) E اشوانرا (6) M adds بوی (7) E بود (8) E هزار دویست for تافوری (9) E آمد (10) Thus E; M, K در (11) E خوانند درم سنگ.

بگردد و سر یکی گناه بیفزاید^(۱) و هیچ کفر بهتر ازین نیست^(۲) و تا درون گاهنبار نه ریزند هیچ چیز نشاید که بتخورند و نشاید که بر گیرند^(۳) و چون کسی چیزی از گاهنبار بدزدن گاهنبار تباه شود و کفر نمود

(۵) بدین درمی گوید که هر گس که زنده روان بصی^(۱) باید فرمودن بر زندگانی خویش^(۲) و هر سال تا زنده باشد هم چندان کفر باول کرده باشد می افزاید و رامش^(۳) بدان گیتی هر سال آسانی و خوشی می رسد و چون جایگاهی فرمان باید که کسی نباشد که یزشن کند و سروش ایزد یستر باشند^(۴) و سروش بدان سبب خوانند که مردم فرمان یابند تا شب چهارم که باچینون پول^(۵) رسد چندان رنج نباید کشیدن از دست آهرمن و دیوان و درجان که صفت نشاید کردن و چون سروش یستر باشد نگذارن که روان او هیچ رنجی نمایند

(۸) در دین گوید که هرگاه که دانند که در نان خوردن سخن گفتن^(۶) گناه است و کنند هر باری هزار دیو آبهستن شوند

(۹) اندر دین پیداست که ترس استودان بصی باید یشتن تا آن روانها^(۷) که آهرمن گنجستر رنج روان او خواهد نمودن^(۸) سروش یستر نباشد^(۹) ترس و بیم^(۱۰) بدان روان رسد و چون سروش یستر باشد هیچ ترسی نباشد

۹۵

(۱) بدین در گوید که آن ده شب فرورینگان بهر فروهر اشوان جملهم بگیتی آیند و هر کس باز خانر خویش شوند^(۲) و

(1) E نمی (2) Thus all: for روانش (3) E پول (4) Thus E; M, K کند (5) Thus all: better read روز (6) Thus all: better add و (7) Thus E و (8) M, K add باشد (9) M, K also add باشد (10) M, K add باشد.

نان سیر نشاید دادن و کی آب خوردن دست باستین باید کردن و پاره کرباس بر سر آستین^(۱) و آنچمر آب درش خورند پر نباید کردن تا نریزد و در خورشید و ماه و ستاره نباید نگردیدن و پای بی گفش بر زمین نباید نهادن و خوردی کمر دست تر کنند نباید خوردن و اندر سر روز نخست آب زر هیچ بدست نشاید کردن و چون دشتان شود و گمان برد نخست جامه بر باید کندن و پس بنگردیدن اگر دشتان بود جامه پاک بود

94

(۱) بامداد چون از خواب برخیزند نخست بآب نباتی یا دستشو بمایند شستن و پس بآب پاک شویند (۲) و اگر در چنین کنند هزار بار دست بآب پاک شویند تنافوری گناه باشد (۳) و که هفتم (۴) بدست گیرند و باتش برده تنافوری گناه باشد (۴) اگر دست و روی نا شسته باتش بزنند گناهی بزرگ باشد

94

(۱۱) فصل اندر حدیث آنکر مردم چگونہ فرمان یابند و بدانی حساب و شمار و عقوبت چگونہ باشد بادہ فراہ بر چہ چیز باشد و آنکس کہ نیکے گرداو باشد جایش (۵) چگونہ باشد

(۲) اندر دین^(۱) مازدیسنان آن گوید که اندر مردم پنچ چیز مینو هست (۳) یکی را جان خوانند یکی را روان یکی اخو نام و یکی را بوی نام و یکی را فروهر (۴) و این هر یکی را ایزد تعالی در تن مردم بگاری بگماشته است و چیزی نگاه میدارند

(1) Thus alt: better add (2) E adds (3) E یعنی (4) E, K add

تبر اندام افتد پانزده تنافور گناه باشد (۷) بآتش هم چشیم باشد^(۱)
(۸) و اگر دست بآتش تنور کند که آتش درش باشد هم پانزده
تنافور گناه باشد (۹) و چون با مرد سخن گوید عقل مرد چهل روز
بکاهد (۱۰) و هم چنانکه از آب و آتش دور باید بودن از
پانزده محام دور باید بود^(۲) (۱۱) و هر کس که تان دشتان یا
چیزی نیم خورده دشتان بخورد پنجاه روز فهم و عقل آنکس
بکاهند بجز از آنکه گناه باشد (۱۲) و هر مرد که با زن دشتان
سخن گوید هش و عقل بکاهد (۱۳) و که محامعت کند پانزده
تنافور گناه باشد (۱۴) اگر توان^(۳) گویم^(۴) قصر دراز شود

(۱۵) پرهیز زن دشتان است^(۵) و اگر سر خویشتن^(۶) پاک بیند یک روز ببايد نشستن پس سر شستن (۱۶) اگر تا نه روز بر آمدن یک روز پاک ببايد نشستن (۱۷) تا نه روز نشستن بود چون خویشتن را پاک بیند زمان سر نشاید شستن که نه نه^(۷) نیاید^(۸) (۱۸) و هر زن که بشویند و جم در^(۹) سر روز که دشتان شود از اول در باید گرفتن (۱۹) اگر بعد از سر روز دشتان شود جم چنان باشند که نو دشتان و^(۱۰) تا سر روز نیاید نگریدن (۲۰) و اگر بیست و نه روز و نیم بدشتان نشیند بار دیگر نو دشتان باید داشتن تا سر روز نگریدن کاری نیست (۲۱) و چون بخواهد شستن دو بار دستشو بسر گردن چنانکه چهر اندام برسند (۲۲) آنجا نگاه که دستشو بیوم^(۱۱) رسیده باشد آب نشاید ریختن (۲۳) و بدشتان نان درست^(۱۲) نباید دان و

(1) E omits the last four words : better add here **آپ کر** (2) E **بودن** (3) E adds **گفتا** (4) Thus K; M, E **گدیروم** (5) E omits **است** ; better read **انست** (6) E adds **را** (7) E omits **نہ فہم** read **شیر** (8) All add **وہارز** —this sentence appears to be corrupt. (9) E **دوروز** for **در** (10) Thus E; M, K **دست** (11) E omits **دیوم** (12) K **دست** for **او**

ایشان را^(۱) دیگران بیاری خویش میخوانند تا تن را نصیحت میکنند و میگویند فردا روز غم خواری نباید خوردن (۹) و چون تن از نصیحتها و پندها از وی بندشود^(۲) و ایشان کر می گویند تا تن بدان کار رضا ندهد و فرمان او نر^(۳) برید و از ایشان دور گردد البتہ بدان راضی نباشد تا بتواند کردن تن از بدیها نگاه میدارد و آخرت و مستخیز و تن پسین می اندیشد

(۱۰) و این دیگران چون روان و بوی و فرو هر وقت باشد کر دیوان ایشانرا بفریبند ببدی کردن همدانستان شوند و آخر از ایشان دور شوند (۱۱) و این جمله بیاری جان در تن توانند^(۴) بودن (۱۲) و چون جان از تن بروند و ایشان هر چار دیگر موافقت کنند با او بروند و بی جان در تن نتوانند بودن (۱۳) و چون بیرون آمدند جان با باد آمیخته شود و اخو با مینوان روان بهشت شود زیرا کر او هیچ گناه در تن نکرده باشد (۱۴) و روان و بوی و فرو هر سر^(۵) با هم بیامیزد و حساب و شمار برایشانست (۱۵) اگر نیکی کرده باشد و نیکی گفته باشد بهبهشت رسند و اگر بدی کرده و بدی گفته و بدی منیده بدوزخ شود (۱۶) و تن و جان هیچ عقوبتی و باده فراپی نیست و حسابی برایشان نباشد از سبب آنکر تن آلت روانست و آن کند کر آن فرماید (۱۷) و جان چون^(۶) بادی و تجاری است لطیف کر از دل خیزد و چون جماعت از تن بیرون آیند جان با باد گمیخته و تن با خاک گمیخته شود و استخوان و رگ و پی و خون و ریم و گوشت بر زمین گمیخته^(۷) و موی با شجر و نبات گمیخته شود و تا رستاخیز و قیامت نگاه میدارند (۱۸) و پس برستاخیز خدای

باز E adds (۵) E نقانند (۴) M نر (۳) M omits (۲) E بشود (۱) M را for (۱) M omits (۲) E نقانند (۴) M نر (۳) M omits (۲) E بشود (۱) M را for

(۴) بوی را در تن کار آنست کر عقل و فهم و خرد و هوش حفظ هر یک بجای خویش نگاه دارد تا هر کس بکار خویش مشغول باشند و کار خویش ورزند و قوت باز تن بخشند و^(۱) اعصا قوت یکدیگر دهند

(۵) فروهر را کار آنست کر طعمی و چیزی کر خورنده را نصیب خویش دهد و هر چر^(۲) ثقیل و ثقل است بیرون اندازد و خصم^(۳) کند

(۶) و روان را کار آنست کر از بدیها نگاه دارد در وقت سخن گفتن را می فرماید کر فلان چیز گوی فلان چیز مگوی و چیزهای اندیشد^(۴) و تن را عقل فرزانه دارد در خواب چیزها از بهشت و دوزخ بدو نماید و نیکی کردن و بد نا کردن و هر چیزی کر ازین جنس است آن کند و فرماید

(۷) و جان را کار آنست کر تن^(۵) میدارد و ذوق و تمییس^(۶) و درخش^(۷) و پایدگی و جنمیدن^(۸) کر مردم قوت و زور تن جمله می افزاید و آتش عزیزی را قوت میدید تا دفع علتها و درنبا میکند کر در تن مردم است

(۸) و اخو را کار آنست کر همیشه تن را و روانرا و دیگر همکنان را نصیحت میکنند^(۹) کر نیکی کنید و بدی نکنید و چون غضب یا شهوت یا حقد یا حسد برش غالب گردد او دران کوشد کر آن چیز از تن آدمی باز کم کند و

(1) E adds (2) M, K omit (3) E ضم (4) E اندیشد (5) Thus all: better add را زنده (6) E قمش: better لمی (7) Thus all: better درخش (8) E چندان (9) M omits میکند.

(۸) صورت گوید من کردار نیک تو ام و خود نیکو بودم و کردار تو مرا نیکو تر گردانید (۹) و دست بگردن او بکند و با شادی و راحتی تمام هر دو بهیشت شوند (۱۰) اگر آن نیکو کرداری نوزدی (۱) کرده باشند بگروثمان نزدیک آورند و امشاسفندان شوند (۱۱) و اگر یشت کرده باشند بهیشت رهند (۱۲) و چنان خرم و شادمان باشند که صفت نشاید کردن

(۱۳) و اگر گناه بیشتر کرده باشد که کفر و گناه هر دو بهم راست باشد و بگناه که مانده باشد بکینود پول گذر باید کردن (۱۴) و بکینود (۲) پول بهاریکی مانده تیغ استره گرد (۱۵) چون پای بکینود پول نهد بادی ساخت گنده از دوزخ بروی جهنم چنانکه از همه گندی که در جهان فشنیده (۳) باشد هیچ گند از آن بتر نبوده باشد و آن گند از همه عقوبتها بدو رسد بتر باشد (۱۶) و چون بمیان کینود پول رسد صورتی بیند ساخت زشت هممناک که هرگز تا او که بوده باشد از آن زشت تر و نا خوشتر ندیده باشد و از او چنان ترسد که گوسفند از گرگ خواهد که از وی بگریزد (۱۷) و آن صورت او را گوید کجا خوابی گریختن (۱۸) او گوید که تو کیستی بدین زشتی و هولناکی من هرگز در جهان از تو بتر و زشتتر (۴) هممنکی (۵) ندیده ام (۱۹) او گوید من کردار بد تو ام و خود زشت بودم و تو هر روز مرا زشت تر میکردی و اکنون مرا و خود را در رنج و بلا انگندی و تا قیامت بدوزخ در عقوبت خواهم (۶) کشیدن (۲۰) و دست بگردن او بکند و هر دو از میان کینود پول سرنگون بیفتند و بدوزخ شوند (۲۱) بسبب آنکه پول چون تیغ استره زشت (۴) شیده (۳) کینود (۲) Thus all: for (۱) نوزدی (۱)

خواهم (۶) هممناک (۵)

عزوجل این هر یکی را بدان که سپرده است باز خواهد و مردم زنده کند بقدرت خویش حساب و شمار کردن کینود پول

(۱) در دین چنان گوید چون جان از تن بیرون آید روان سر روز درین جهان در میگرد و بدانکجاگاه که از تن بیرون آمده باشد می شود و طلب تن میکند و امید میدارد که باشد که یکبار دیگر باز تن (۱) تواند شدن (۲) چون سر شبانروز بر آید سرش اشو فیروزگر امشاسفند بیاید و او را بنزدیک کینود پول (۳) برن و شمار کردن بنزدیک کینود پول (۴) باشد و رشن حساب کند (۳) هرگاه که کفر بیشتر باشد بهیشت رسد و هر کس که کفر بیشتر باشد از گناه کفر بگناه باز می انگارند و بدانکجا فصلر باشد بکینود پول (۵) با خرمنی و آسانی و خواری و شادی هر چند تمامتر بگردن (۴) کینود پول (۶) بکشم او چندان نماید که نه فیزه بالا فراخی باشد (۵) و چو پای بکینود پول (۶) نهد بادی خوشموی که از وی (۳) بوی مشک و عنبر آید (۴) از بهشت پذیرد او باز (۵) آید و او را از آن بوی خوشتر باشد از آن هم خوشتر دیگر (۱) و چون بمیان کینود پول (۶) رسد صورتی بیند نیکویی چنانکه هرگز تا او بوده باشد بدان نیکویی صورت ندیده باشد از پیش او باز آید و آن صورت بیند عجب بماند از آن پاکیزگی آن صورت (۷) چون آن صورت بیند آن روان را بکینود پول (۶) بخندد و این روان را صورتی بدان نیکویی و پاکیزگی بیند در روی بخندد و گوید که تو کیستی بدین نیکویی که هرگز پاکیزه تر از صورت ندیدم

(۵) آید for خوشتر باشد (۴) وی (۳) omits پول (۲) بتن (۱) E omits باز

شمارش نکنند (۳) و اگر چه نیک کردار باشد تا همیصال رسیدن و عقوبت آن کارهاش (۱) دهند (۵) و پس شمارش بکنند (۴) و چون کفر بیشتر از گناه بر بهشت رسد و اگر گناه بیشتر باشد بدوزخ (۵) (۶) گناه این کار که کرده بود همیصال رسیدن درین چنین پول باز داشتند بود و دشواری در دوزخ بدو میرسد (۶) میدانند که عقوبت این کارها گیر و بدوزخ باید شدن و آن پول از هم عذابها او را بتر باشد و همیشه غمی و اندوهی بودی رسد تا آنکه شوهر آن زن که همیصال او بود رسید (۴) و بدان سبب عذابها دهندش و بعد از آن شمار کنند (۷) و چون گناه بیشتر باشد از میان چنین پول صفتی که نوشته سرنگون در دوزخ افکند و روان او بر پول بماند و با غم و اندوه آنرا بریده پول خوانند بچینون پول نتواند گذشتن (۸) و مانند کسی بود که برودی رسد و بدین جانب رود جایگاهی خوش بود او از دور می بیند و لیکن بدان رود گذر نتواند کردن (۹) بدان جانب که او باشد جایگاهی ناخوش و او را حسرت بود و خوابد که بدین جانب آید و نمی تواند آمدن و درون و دشواری بمانده باشد (۱۰) و آن روان نیز همچنان باشد که بهشت بیند و امید میدارد که بتواند رسیدن

(۱۱) هر کرا کفر و گناه یکسان و راست بود چون شب چهارم شمار او کند و یک بیک باز شوند سبب آنکه از (۵) گناه کفر بماند و چنین پول فراخی میان پل گردد و او را آسانی و خوشی تا آن حد که کرده باشد بود (۱۲) و چون بچینون پول بگذرد و همستگان رسد و در همیستان جایگاه است که بهتر و (۶) است بتر باشد و بدان جایگاه است که کردارش بود رسد

و با (1) Thus E; M, K (2) M, K (3) Thus all: better add (4) Thus all: better add (5) M omits (6) E (7) Thus all: better add (8) Thus all: better add (9) Thus all: better add (10) Thus all: better add (11) Thus all: better add (12) Thus all: better add

تیز باشد و تا دوزخ رسد آن روان را هم راه چنان باشد که پندارد (۱) کند و در راه (۲) زده باشد و او بر سر آن میروند (۲۲) و اگر گناه کار باشد (۳) تا آنجای که نزدیک آهرمن میروند و اگر گناه بسیار مانده باشد تا آنجای که بدیش (۴) باشد در دوزخ میگردند (۲۳) و چون آهرمن گنجستر او را بیند بختند و گوید ای گناه کار مرکز آن ترا (۵) از بهشت و نزدیک آورم و آهسته آهسته چرخ رنج بود که جایگاهی چنان خوش بچای رها کردی و نزدیک ما آمدی (۲۴) اکنون چون ترا آن ماستر چنانست داریم که ترا سازد و او را سخت تر باشد سخر و طین و افسوس سخت تر باشد از آن عذابها که بدو رسیده باشد (۲۵) اگر از بخیالی و شومی کردن دوزخ (۶) بدوزخ چیزی باشد که آنرا بتازی شاهچه (۷) خوانند و بتازی (۸) دوی آن چیز دزد تا بخورد (۹) و از آن هم چیزی بترست و گند تر (۳۱) آنکس که تا گناه بسیاری کرده باشد پیش ران و موبدان کفر بگناه باز انگارند و چند آنکه گناه نگذارند که بدوزخ شوند

(۲۷) چرخ در دین چنان گوید که چون پستی کردند (۱۰) و از گناهها که کرده پشیمان شدند در دوزخ در ایشان بستر شود و بدوزخ نرسد (۲۸) و چون بر سر چنین پول عذاب تمامتر بداند باشد در خورد گناه بعد از آن به بهشت پایر به همیستان برند میان بهشت و دوزخ و تا ستاخیز تن پسین آنجا باشد

۱۰۰

(۱) و هر کسی که دو گیتی زنا کرده باشد و زنی از راه برود و آن گناه همیصال خوانند (۲) چون بمیرد روانش بچینون پول رسد

گناه کار باشد (1) Thus E; M, K (2) E (3) Thus all: better add (4) Thus all: better add (5) Thus all: better add (6) Thus all: better add (7) Thus all: better add (8) Thus all: better add (9) Thus all: better add (10) Thus all: better add

خاتمه کتاب

صفت زمان نه هزار سال

(۱) مردم گیتی پنجاه و شصت بیش یا کم سال فرمان یافتار باشد (۲) مهلت (۱) چون چهل سالان باشند هم چون چهل سالان شوند و درست پاکیزه و جوان و قد نیکو (۳) و هر کس که از شکم مادر فرمان یافتار باشد یا یک سالر یا دو سالر تا نزدیک هشت سالر هم فرمان یافتار مانند پانزده سالان باشند و پاکیزه و نیکو (۴) و آن نیز بود که خواب بیند و آب پشت بزبان آمده باشد هم پانزده سالر باشند (۵) و این روینها و برنجهینها (۶) گذاخته شده باشد هم دران جایگاه شود در جایگاه دوزخ انبارد (۷) و تا (۸) زمین هامون شود (۹) بعد از آن مردم نمیرند و برین صفت باشد و احوال اینست (۷) خدای تعالی ما را از آن عذابها و بلاها و آفتها پهریخته دارد (۸)

از بهشتی و دوزخی و اندر دین بر مازدیسنان چنین گوید که چون عالم بسر آید و نه هزار سال تمام شود خدای تعالی فرمان دهد تا رستاخیز کنند (۹) چون رستاخیز خولید بودن این عزوجل امهر فرمان دهد مردگان را با خویشین بر انگیزد (۱۰) و در آنگاه که مردمان فرمان یافتار باشند (۱۱) چنانکه پیش ازین نوشته آمد (۱۱) و استخوان و رگ و پی بزمین سپرده است خون و ریم و مانند این بآب سپرده است موینها بشجر و نبات سپرده است و جان بماد سپرده است و تا قیامت تن پسین این امشامندگان این چیزها نگاه میدارد (۱۲) Thus K; M, E adds (3) که جمله مهلت (4) E adds (5) Thus all: add (6) Thus all: better omit (7) Thus all: better omit (8) Thus all: better omit (9) E adds (10) E adds (11) E adds (12) Thus all: better omit

بجای می سپرده باشد

(۱۳) و هرگاه که کفر بیشتر کرده باشد که گناه اندک چینود پول آنکس فراختر باشد امشامندگان از پیش باز آیند گویند چون رستی بدان گیتی با آن همرا بلا و بد که از دست بدان و مردمان بد بتومی رسید که ما را بسبب تو همیشه دل مشغول بود و اکنون چون از آن جایگر بدینجایگر آمدی و از دست آن بدان و گنهگاران بجستی اینجایگر هر بدی و دشواری که بتو رسیده بودی اینجای راحت و خرمی بتو رسد (۱۴) و روان بدان سخن امشامندگان شادمان شود بگروثمان رسد (۱۵) و خویشان و کسانی که او را باشند از پیش (۱) باز (۲) آیند و خرمی کنند و از همرا روانها با شکوه تر نیکوتر باشد (۱۶) اگر بلا (۳) کرداری و ساختاری بوده باشد روان او بجینود پول فراختر گردد (۴) و خلاصه که ساختار با نیکان و ارزانیان کرده باشد و (۵) سی و سر راه بهشت بتواند شدن و از (۶) هیچ راجی کسی باز ندارد و روان او با خوشی و آسانی و خرمی و راحت بگذرد (۱۸) بجینود پول بانهای خوش بوی (۷) و صورتهای پاکیزه می آیند و در (۸) وی نثار می کنند و او را دل خوشی میدهند با او بازی میکنند تا بگروثمان رسیدن و از همرا روانها روشنتر و شادتر باشد

(۱۹) و هر که شومی و بتخیلی کردن دروند بوده باشد چون بر چینود پول رسد پول بران کس تنگتر (۲) و دشوارتر شود و روان او از دیگر کرداران زشت تر و سهمگین تر بود (۱۰) (۲۰) و هرگاه که بنوزون کردن و یشت سرش فرمودن بهشتی شده باشد او را آسانی بیشتر نمایند و خرمتر و شادمانتر بود

(1) End of M folio 190b, l. 1—K folio 58b, l. 1—E p. 155, l. 1. Vide § 17, note. (2) Beginning of M folio 186 a, l. 13—K folio 54 a, l. 13—E p. 131, l. 14 Vide Chapter 90 note (3) Thus all: better add (4) Thus all: better omit (5) Thus all: better omit (6) E omits (7) E omits (8) Thus all: better omit (9) E adds (10) E adds (11) E adds (12) Thus all: better omit

چرا بدان گیتی چندین عقوبت و پادۀ فراه باید بردن (۲۲) و چون مردمان همه کس^(۱) گرد آیند و یکدیگر را بر بینند و خویشاوندان و نزدیکان یکدیگر را بشناسند ابا سهم و شوق دیگران عقوبتها که پدر بر پسر بیند و مادر بر دختر^(۲) که می کنند و خویشاوندان بینند بر خویشان بدی^(۳) میکنند از شرم یکدیگر و ترس اورمزد و از بیم و پادۀ فراه قیامت و گرمای گرم از هول عقوبتها که میکنند مردمان یکبار بگریزند که آسیا بگردن از آب چشم مردمان که بیاید^(۴) چه زاری میکنند مردمان و پشیمانی و تضریر میخورند (۲۳) چون دوزخیان آن سر روز و شب^(۵) بگذارند چندانی ساختنی و رنج که هرگز ندیده باشند بر ایشان ساختار باشد که بر مدت نه هزار سال که در دوزخ بوده باشند (۲۴) پس بانگ بردارند و فریاد خوانند و گویند ای دادار^(۶) اگر^(۷) این نه هزار سال مادر گیتی بودیم و همه وقت بدی کردمانی بیش ازین رنج و پادۀ فراه و دشواری که بدین سر روز بیا رسید بیشتر ازین نبودی (۲۵) پس دادار اورمزد بریشان ببخشاید و رحمت کند و ایشانرا ازان عذاب و عقوبتها رها فرماید و آمرزش دهد و از دوزخ بدر آورد (۲۶) و پس گنایم و آهرمن گنجستر بسبب آنکه نه لشکر مانده باشد نه سلاح و نه هیچ چیز زمان بسر آمده باشد نیست شود و نا پدیدار (۲۷) پس فرمان ایرد عزوجل همه گناه و گویها بگذار و روی^(۸) گداخته بر زمین چون رونی باشد (۲۸) خدای عزوجل مردمانرا فرمان دهد تا همه بدان روی^(۹) گداخته گذر کنند آنکه اشو باشند و آنکه دروند و آن روی گداخته از پای تا دهن باشد

for خویشاوند (1) E omits کس (2) E adds بیند (3) Thus all: better اورمزد (4) M, K add یو (5) E adds دیگر (6) E adds بریشان بدی (7) E omits اگر (8) Thus E, K; M رود. (9) E omits

میدارند (۱۲) چون قیامت خواهد بودن ایرد تعالی فرمان دهد تا اینان هر یکی این چیزها باز جایگاه آورند (۱۳) و چون همه گرد آورده باشند بیابانی جمع کنند (۱۴) و دادار اورمزد بخشن و هروست آگاهی خویش داند که این هر یک چیزی از تن کدام است و فرمان دهد تا هر یکی جانها باز تن خویش شوند هم چنانکه بوده باشد (۱۵) و اول از همه کس کیومرث بر خیزد و پس ازان مشیم و مشیانر^(۱) بر خیزند (۱۶) و چون نیم شب باشد جملهم بر خیزند و چون بامداد شود همه با قوت و زور شوند و چون نماز پیشین باشد جملهم بنزدیک دادار اورمزد بایستند و خویشان جملهم یکدیگر را شناسند (۱۷) و پدر پسر را برادر خواهر را خواهر برادر را و شوی زن را و خویشاوندان جملهم یکدیگر را شناسند و هم چنین خویشاوندان و نزدیکان و هم نشینان^(۲) و هم کاران و آشنایان جملهم یکدیگر را شناسیده باشند^(۳) و شناسند^(۴) (۱۸) و پس شمار بتن پسین پیش دادار اورمزد بر همه کس را بشناسد^(۵) (۱۹) و هر کس که گناهی بباقی بمانده باشد نشانی بتن آنکس پدید آید (۲۰) آنگاه بدان باقی گناه که مانده باشد بیکبار دیگرش بدوزخ برند و سر شبانروز دیگر بگردار بد عقوبتها نمایند و آن سر شبانروز ساختار و بتر و^(۶) گرانتر بود که آن نه هزار سال که در دوزخ بوده باشد (۲۱) چون عقوبت هم بر تن باشد و هم بر جان همه کس بینند و آن شرمساری و خجالت بتر بود مردمان را ازان همه عقوبتها زیرا که همه کس می بیند و اورا شرم^(۷) می آید و مردم شرم آوری^(۸) می نمایند و گویند

(1) E adds مشیان (2) E adds مشین (3) End of M folio 186 b, l. 19—K folio 54 b, l. 19—E p. 185 l. 1 Vide Chapter 90, note (4) Beginning of M folio 190 b, l. 1—K folio 58 b, l. 1—E p. 155 l. 1 Vide Chapter 100 § 15, note. (5) Thus all: better باشد (6) M omits the last four words (7) E adds شرمساری (8) E adds شرم آوری

مردمان جمله بر زمین باشند و یکدیگر چنان^(۱) شناسند که اکنون و همیشه خرم و شادمان می باشند^(۲) و هر کس چنانکه شان مراد کام باشد هم چنان بود و بعد از آن که این همه بلاها و آفتها قیامت گذاشته باشند هیچ رنج دیگر^(۳) نبود^(۴) شان پیری و درد و بیماری و غم و غضب و گرفتار و آزار و حسد هیچ چیز نباشد^(۵) و مردم^(۶) با یکدیگر سازگار و شادمان و خوشدل و باکام خویش باشند همه بنزدیک دادر اورمزد امشاسفندان نماز کنند میامداری انگارند و جمله مردمان دین بر مازنیستان دارند^(۷) همه مردمان نیکوگوی و نیک اندیش و نیک کردار باشند^(۸) که اورمزد امشاسفندانرا باید^(۹) و همیشه سیر باشند نه نان بکار باید^(۱۰) و نه آب و نه هیچ که خورند و همه کس سیر و بی ترس و بی بیم و بی اندوه و شادمان و بی نیاز باشند^(۱۱) پس از قیامت^(۱۲) هر مردم که ازین دین بر مازنیستان بر نگه دارد و بدو بلاهای آهرمن از ما دور دارد و شرم مردم و صخره آهرمن و دیوان دوری از یزدان در ما راه میاند^(۱۳) چه این نیک و سخت و بدی و شادی و رامش بکس نخواهد ماندن و اگر نیک بود و اگر بد بکس بنماند و بدان گیتی اندوه حسرت خوردن و پشیمانی بردن سودی ندارد^(۱۴) ما بی چاره ضعیف همیشه توبه کار و استغفار میگذاریم از جهت گناهی که بدانشی و بی دانش از ما در وجود آمده است و اخش و پشیمان پنت هم^(۱۵) سنیم^(۱۶) آنکه کرده و گفته و منیده ایم و ایفیت همی خواهیم تا اورمزد و امشاسفندان بفریاد و تن روان ما همی رسند و از بدی بلا آهرمنی دیوان نگاه همی دارند^(۱۷) و بنور خداوندی و توانایی خویش نه

(۱) E آن باهد (۲) E adds (۳) E adds (۴) E adds (۵) E adds (۶) E adds (۷) E adds (۸) E adds (۹) E adds (۱۰) E adds (۱۱) E adds (۱۲) E adds (۱۳) E adds (۱۴) E adds (۱۵) E adds (۱۶) E adds (۱۷) E adds

(۲۹) و چون اشوان بدان رود گذر کنند آن روی گذاشته بخوشی همچون شیر گرم بود و دروندان بران رود بگذرند دیگر دشواری و رنجی بدیشان رسد بسبب آن^(۱) رود گذاشته که صفت نشاید کردن^(۲) و آن آخر ترین رنجها باشد که بر مردم گناه کاران رسد و بعد از آن پاکیزه شوند^(۳) و پس ببخشاید و رحمت کند دادر او افزونی هر کس را که اندام سوخته باشد فرمان دهد تا آن نشانها را تا پدیدار شود و مردم همه پاکیزه و درست از پیش دادر اورمزد بایستند^(۴) اورمزد جمله مردم را هم چون^(۵) جامها که شب چهارم بر درون نهاده باشد اگر ابریشم اگر دیبا اگر برده هم بدان گزیر بدچند تا در پوشند^(۶) آنکسانی که جامه بر درون نهاده باشند برهنه باشند و از دیگران مردم^(۷) شرمساری باشند^(۸) پس دادر اورمزد بکشایش کند ایشانرا نیز از گزیر گزیر مانند جامها گیتی و آنجا^(۹) بدین جامها فرق دارد که آن که نذر نمی شود و نمی درد و نمی پوسد و آن درون نهاده بدست^(۱۰) خویش بماند و هیچ^(۱۱) درش نیاید^(۱۲) و اگر یشت کرده باشند جامها زرین و سیمین دهند با گهرهای شاهوار جوانتر باشند^(۱۳) بعد از آن که یشت کرده باشند و جامهای صخاوتیان و رادان و نیکوتران و بهتر باشد خاصه که بشودان بارزانیان داده باشد پس ازیشان جامها نیکوکرداران بهتر باشد^(۱۴) و چون دادر اورمزد جمله مردمان جامه داده باشند و زمین جمله پامون شود چنانکه هیچ کوه نباشد و بخوشی هم چون بهشت شود و بمالاتر شود چنانکه بنزدیک گروتمان شود و فراختر ازین که هست باشد^(۱۵) و

آن جامه (۱) E (۲) E (۳) E (۴) E (۵) E (۶) E (۷) E (۸) E (۹) E (۱۰) E (۱۱) E (۱۲) E (۱۳) E (۱۴) E (۱۵) E

از عقل و فعل و گفتار و کردار ما درین (۴) ایام (۳) و زمانی که ما را در میان این قوم و جماعت زندگانی می باید کردن و روزگار بسر بردن و درین (۳) نگاه داشتن و روان بهر یختن فریضه است (۴۹) روز و شب یزشن یزدان و امشاسفندان می باید کردن تا ما را نگاه میدارند از آفتها و بلایها پیوسته درون و میزد و آفرینگان و پانیانی و پاکی از دست فرونگذاشتن و برآستی گفتن و نیکی کردن مشغول می باید بودن با همه کس دلخوش و موافقت کردن و هیچ آزاری و غصبی در خود راه نداشتن و آهرمن گنجسته دیوان در خود راه ندادن و از حسد دور بودن و زیان مردمان نطلبیدن و دل مادر و پدر نگاه داشتن بهر آستانه و بسی حرمت بزرگان دانشمندان (۴) طلبیدن (۵۰) بهر آستانه و مستی که پیش آید درین از دست ندادن و روان (۵) کوشیدن هر چون باشد

(1) Thus E, K; M در دین (2) Thus E, K; M اوام (3) E adds به (4) Thus E; M, K; for داشتن آن (5) Thus E; M, K دانشمندان

